



NIVI Rapport 2014:1

Kartlegging av plankapasitet og plan- kompetanse i kommunene

Utarbeidet på oppdrag av KS

FORORD

På oppdrag av KS har NIVI Analyse i samarbeid med Urbanet Analyse og Asplan Viak gjennomført en landsomfattende undersøkelse om plankompetanse og plankapasitet i norske kommuner. Formålet med undersøkelsen er å gi et oppdatert og nasjonalt dekkende bilde av kompetanse- og kapasitetssituasjonen i kommunene på planfeltet, men også å fremskaffe oversikt over og drøfte mulige tiltak som kan styrke kommunenes forutsetninger for å ivareta sin planrolle.

Prosjektet er gjennomført i perioden juli 2013 – mars 2014. I forbindelse med arbeidet har KS opprettet en faglig referansegruppe med følgende sammensetning:

- Henning Berby, KS (leder av arbeidsgruppen)
- Marit Rødseth, Hordaland fylkeskommune
- Johnny Loen, Møre og Romsdal fylkeskommune
- Stig Roald Amundsen, Sør-Trøndelag fylkeskommune
- Britt Kjensli, Nordland fylkeskommune
- Ingeborg Johnsen, Lyngen kommune
- Kristin Dahle, Bø kommune
- Vidar Kjøraas, KS
- Una Voss Christophersen, KS
- Espen Koksvik, MD

I tillegg har Terje Pettersen, Moss kommune og Eva Margrethe Kvalvaag, KS, deltatt på ett møte hver. I løpet av prosjektperioden har det vært gjennomført tre møter med den faglige referansegruppen. Faggruppen har gitt viktige innspill ved utarbeidelse av spørreskjemaer, gjennomføring av undersøkelsen og rapportering.

I tillegg til den faglige referansegruppe har KS sitt rådmannsutvalg for Buskerud fulgt arbeidet og gitt innspill til undersøkelsen i tre møter. Underveis i prosessen har undersøkelsen også blitt presentert på nettverksmøte for fylkesplansjefene og under kommuneplankonferansen 2014 på Hamar i regi av Forum for kommunal planlegging (FKP).

I sitt arbeid har utreder foruten nær dialog med den faglige referansegruppen hatt løpende kontakt med KS ved prosjektleder Henning Berby. Konsulenten er ansvarlig for alle vurderinger av innsamlet materiale, inkludert oppsummering av hovedfunn.

I arbeidet med undersøkelsen har de tre konsulentmiljøene hatt en arbeidsdeling. NIVI ved Magne Langset har hatt prosjektlederansvaret og gjennomført den kvalitative delen av undersøkelsen. Urbanet ved Ingunn Opheim Ellis har gjennomført de kvantitative breddeundersøkelsene. Asplan Viak ved Jan Martin Ståvi har gitt innspill til drøftingen av tiltak. Jørund K Nilsen og Geir Vinsand fra NIVI og Tanja Loftsgarden fra Urbanet har bidratt med kommentarer og kvalitetssikring i ulike faser av arbeidet.

Oslo, 28. mars 2014

INNHold

Hovedpunkter og konklusjoner	3
1 Mål, problemstillinger og metodisk tilnærming	7
1.1 Bakgrunn og mål med prosjektet.....	7
1.2 Problemstillinger og disponering av rapporten	7
1.3 Metodisk tilnærming	8
1.3.1 Nærmere om spørreundersøkelsene.....	9
1.3.2 Presentasjon av data.....	11
2 Planoppgavenes innhold og omfang.....	12
2.1 Krav og forventninger til kommunen	12
2.2 Hva forteller KOSTRA om planstatus og planomfang?.....	15
3. Status i kommunene - undersøkelsens hovedresultater	18
3.1 Organisering og bemanning	18
3.2 Kapasitet og ressursbruk.....	20
3.3 Mange utdanninger representert	23
3.4 Kapasitetsmangel.....	24
3.5 Ti teser om kommunenes kapasitetsskvis.....	26
3.6 Hvor er det kompetanseutfordringer?.....	29
3.7 Samme bilde sett fra fylkeskommunene.....	30
3.8 Bruk av konsulenttenester	32
3.9 Vakanser og rekruttering	34
3.10 Rekrutteringsbehov fem år fram i tid	36
4 Fylkeskommunen som planfaglig veileder	38
4.1 Kommunenes bruk av fylkeskommunen som planfaglig veileder	38
4.2 Fylkeskommunens veiledningsrolle - synspunkter fra intervjuene	41
4.3 Fylkeskommunens vurdering av egen rolle som planfaglig veileder	42
5. Tiltak for å styrke plankompetanse og -kapasitet	44
5.1 Hvilke tiltak har kommunene iverksatt?.....	44
5.2 Tiltak og aktører som vurderes som viktige	45
5.4 Vurdering av tiltak.....	47
5.5 Hva er et fagmiljø?	52
5.6 Anbefalte oppfølgingstiltak på tre nivåer	53
Vedlegg 1: Fylkesvise oversikter	56
Vedlegg 2: Supplerende fylkeskartlegginger	92

Hovedpunkter og konklusjoner

I denne rapporten presenteres resultater fra en landsomfattende undersøkelse om kommunenes kompetanse og kapasitet til å ivareta planlegging etter plan- og bygningslovens krav. Undersøkelsen bygger på en spørreundersøkelse rettet mot alle landets kommuner og en spørreundersøkelse rettet mot alle landets fylkeskommuner. Det er i tillegg gjennomført dybdeintervjuer i et utvalg kommuner og fylkeskommuner med planansvarlig. I spørreundersøkelsen rettet mot kommunene foreligger det svar fra 57 prosent av kommunene, mens alle fylkeskommuner med unntak av én har svart på spørreundersøkelsen rettet mot fylkeskommunene. Relativt gode svarprosent og supplerende dybdeintervjuer gir grunnlag for gode og representative svar fra alle deler av landet. I det følgende presenteres hovedfunnene. Det vises til de enkelte kapitler for mer utfyllende informasjon og dokumentasjon.

Et flertall av kommunene mangler nødvendig kapasitet

Tallene viser at 61 prosent av landets kommuner har 0,5 årsverk eller mindre tilgjengelig for å drive samfunnsplanlegging, mens 32 prosent av kommunene har 0,5 prosent eller mindre til arealplanlegging. Dersom det legges til grunn at et fagmiljø per definisjon minimum må bestå av to personer er det kun 28 prosent av kommunene som kan sies å ha et fagmiljø for å ivareta kommunens arealplanlegging. Det er avsatt flere årsverk til arealplanlegging enn til samfunnsplanlegging i norske kommuner. Kun 6 prosent av kommunene har avsatt mer enn 2 årsverk til å drive med samfunnsplanlegging.

65 prosent av kommunene sier at de i liten eller i svært liten grad opplever at de har nødvendig kapasitet i samfunnsplanleggingen, mens 54 prosent mener det samme om arealplanleggingen. Opplevelse av manglende kapasitet øker med fallende kommunestørrelse. I kommunene med under 2000 innbyggere rapporterer 65 prosent at de i liten eller svært liten grad har nødvendig kapasitet i arealplanleggingen, mens tilsvarende tall for kommuner med over 30 000 innbyggere er 11 prosent. I informantintervjuene pekes det på flere mulige årsaksforklaringer til manglende kapasitet:

- Manglende politisk interesse i kommunene, planfeltet taper i den interne ressursprioriteringen
- Andre planoppgaver i kommunen, som behandling av private planforslag, stikker av med kapasiteten
- Ressurskrevende omgivelser – krav og forventninger fra regionale og sentrale aktører binder opp kapasitet
- Omfattende medvirkningskrav i planprosessen virker utmattende
- Mange vakante stillinger og store rekrutteringsutfordringer

Bedre vurdering av kompetanse

Et stort flertall av kommunene mener at de i stor grad eller svært stor grad har den nødvendige fagkompetansen for å ivareta oppgavene. Hele 82 prosent av kommunene mener at det er tilfelle for arealplanleggingen og 68 prosent av kommunene mener det samme om samfunnsplanleggingen.

Stor variasjon i formell utdanningsbakgrunn

For samfunnsplanleggingen oppgir flest kommuner (26 prosent) at de har medarbeidere med samfunnsplanlegging som utdanningsbakgrunn (Universitetet i Tromsø og Høgskulen i Volda). På de neste plassene følger kategoriene «andre», natur- og miljøforvaltere og samfunnsvitere.

De dominerende utdanningsbakgrunnene i arealplanleggingen utgjøres av ingeniører, natur- og miljøforvaltere og arealplanleggere. Kommunene synes særlig å slite med å rekruttere sivilingeniører, arkitekter og arealplanleggere. Det er sterk etterspørsel etter alle disse yrkesgruppene og kommunene opplever å bli taperne i konkurransen om denne arbeidskraften.

Kompetansehull

Selv om et flertall av kommunene opplever at kompetansen er god nyanseres bildet når det stilles spørsmål om kompetansen på nærmere angitte plantemaer. Kun 17 prosent av kommunene oppgir at de ikke mangler planfaglig kompetanse på minst ett av disse aktuelle plantemaene. Nesten halvparten av kommunene oppgir at de mangler kompetanse når det gjelder utbyggingsavtaler. Estetikk og stedsutvikling er også temaer som mange kommuner oppgir kompetansehull på.

Svak kobling til kommunevalg og økonomiplan

I rapporten er det gjennomgått KOSTRA-statistikk for vedtaksår for ulike typer planer og antall vedtatte planer for rapporteringsåret 2012. Statistikken viser at mange kommuner har «gamle» kommuneplaner og mange mangler handlingsprogram (kan være en del av økonomiplanen). Tallene kan tyde på at den kommunal planlegging i mange tilfeller ikke fungerer som det styringsverktøyet det er ment å være.

Rekrutteringsbehovet er stort og voksende

På spørsmål om kommunene synes det er lett eller vanskelig å rekruttere til stillinger innen areal- og samfunnsplanlegging oppgir rundt 75 prosent av kommunene at de synes det er svært eller ganske vanskelig, mens 25 prosent synes det svært vanskelig. Svarene for samfunnsplanlegging og arealplanlegging er her mer eller mindre sammenfallende. Nesten 90 prosent av kommunene ser behov for å rekruttere til stillinger innen areal- og samfunnsplanlegging i løpet av de fem nærmeste årene, både som følge av at folk slutter eller går av med pensjon, og at planutfordringene er i økende. Det estimerte årsverksbehovet basert på kommunene som har svart på undersøkelsen summerer seg til 615 de neste fem år, eller 120 årsverk per år.

9 av 10 bruker eksterne konsulenter

Det registreres en høy grad av konsulentavhengighet i planleggingen i kommunene. Over 90 prosent av kommunene benytter konsulenttenester til utforming av planer. 26 prosent oppgir at de gjør det svært ofte, mens 66 prosent oppgir av og til. Det er derimot et fåtall av kommunene som benytter konsulenttenester til ordinær saksbehandling. Kun 18 prosent oppgir at de gjør dette av og til. Tjenester til utarbeidelse av (hele eller deler av) reguleringsplaner nevnes hyppigst som årsak til kjøp fra eksterne, men også tjenester knyttet til konsekvensutredninger (KU) i forbindelse med arealplanarbeidet oppgis av mange. Konsulentene brukes i minst grad til arbeid med overordnet samfunnsplanlegging.

Fylkeskommune med tydelig forbedringspotensial

Kommunene ble spurt om i hvor stor grad de benytter fylkeskommunen som planfaglig veileder og om de har nytte av samarbeidet med fylkeskommunen. 55 prosent av kommunene oppgir at de benytter seg av regionale planmøter/samlinger og 49 prosent benytter planforum i stor eller svært stor grad, mens 40 prosent benytter dette i liten grad. Samtidig oppgir 53 prosent av kommunene at de i liten grad benytter fylkeskommunen til løpende veiledning, og 10 prosent oppgir at de ikke gjør dette i det hele tatt. 60 prosent av kommunene mener i stor eller svært

stor grad at fylkeskommunen ivaretar sitt ansvar som planfaglig veileder på en god måte når det gjelder planforum og regionale samlinger, men 49 prosent av kommunene mener at fylkeskommunen i liten grad ivaretar sitt ansvar som planfaglig veileder når det gjelder løpende veiledning. 10 prosent mener at fylkeskommunen ikke ivaretar dette ansvaret i det hele tatt.

Både spørreundersøkelsen og informantintervjuene etterlater et inntrykk av at planforum organiseres ulikt og har varierende status rundt om i landet. Regionalt planforum er i henhold til plan og bygningsloven en viktig arena for tidlige innspill og forventningsavklaring i planprosessen. Om lag halvparten av kommunene benytter seg av planforum, noen steder med gode erfaringer andre steder med dårlige.

Undersøkelsen tyder generelt på store fylkesvise variasjoner i hvordan kommunene opplever fylkeskommunens veiledningsrolle.

Fylkeskommunenes og kommunenes vurderinger er sammenfallende

Fylkeskommunenes vurderinger av kapasitets og kompetansesituasjonen i kommunene er langt på vei sammenfallende med kommunenes egne vurderinger. Kapasiteten er den stor utfordringen, mens kompetansen står det bedre til med. I intervjuene med fylkeskommunene nyanseres likevel dette bildet noe. Det påpekes bl.a. at det i mange kommuner er svak sammenheng mellom samfunnsdel og arealdel. Videre mener flere fylkeskommuner at selv om kompetansen kan være god er mange kommuner veldig sårbare fordi oppgaveløsningen i stor grad beror på enkeltpersoners innsats og tilstedeværelse.

Også når det gjelder fylkeskommunenes vurdering av egen rolle som planfaglig veileder finner vi stort sammenfall med kommunenes vurderinger. Det er i rollen knyttet til løpende veiledning fylkeskommunene opplever at de i minst grad bidrar til å veilede kommunene i arbeidet med areal- og samfunnsplanlegging.

Mange ønsker interkommunalt samarbeid, men få får det til

Om lag halvparten av kommunene har iverksatt tiltak for å styrke kommunens kapasitet og kompetanse på planfeltet. 19 prosent av kommunene vurderer å iverksette tiltak i nærmeste framtid, mens 33 prosent verken har eller vurderer å iverksette slike typer tiltak. Andel kommuner som har iverksatt tiltak er omtrent den samme uavhengig av kommunestørrelse. På spørsmål om hvilke tiltak kommunene mener er viktigst scorer interkommunalt samarbeid og bruk av faglige nettverk høyest. Endret kommunestruktur var ikke angitt som mulig tiltak. Det påpekes at det gjennom interkommunalt samarbeid kan bygges opp større og mer robuste fagmiljøer som legger til rette for å høste både kvalitetsmessige og økonomiske gevinster samtidig som forutsetningene for rekruttering bedres. Selv om erfaringene med og vurderingen av interkommunale samarbeidsordninger er gode er det i dag et beskjedent omfang av formelle interkommunale samarbeid om planfunksjonen.

Etterutdanning er viktig, men Matteuseffekten slår til

Kommunene er gjennomgående positive til at det tilbys kompetanseutviklingstiltak i form av kurs og etterutdanning. Det pekes på gode erfaringer med etterutdanning av egne ansatte, gjerne kombinert med anledning til stillingsrotasjon. Kommunene etterspør særlig tilbud som retter seg mot:

- Plan og bygningslov, forvaltningslov og annen relevant juss
- IKT, digitalisering av kart, felles fagsystemer mv
- Vurderinger av risiko og sårbarhet, ROS analyse

- Prosessledelse
- Stedsutforming, estetikk, arkitektur og kulturmiljø

Det ytres et klart ønske om at det bør være en sterk kobling mellom teori og praksis i de opplæringstilbud som gis. Det kommer til uttrykk en viss kritikk i at en del undervisningstilbud tidligere har fremstått som lite praksisrelevant. Informantene legger stor vekt på betydningen av skreddersøm i tilbudsutviklingen og at kurs/etterutdanninger i størst mulig grad bør desentraliseres. Eksistensen av kurs og kompetansehevende tiltak er viktig, men skal de ha effekt krever de selvfølgelig at de prioriteres av kommunene. Kommuner med knappe ressurser etterspør i mindre grad opplæring enn andre kommuner, er generelt mindre motivert til å delta på ordinære kurs når de får tilbudet, eller opplever at de rett og slett ikke har kapasitet til å delta. Kommuner med etablerte fagmiljø deltar hyppigere og får ytterligere styrket sin kompetanse. Satsinger på kompetanseheving står derfor ofte i fare for å bomme på målgruppen ved at de som kanskje trenger det mest faller utenfor.

Tiltak på tre nivåer

Undersøkelsen avdekker at det langt på vei er en avgrunn mellom plan- og bygningslovens ambisjoner på den ene siden og kommunenes ressurser og gjennomføringsevne på den andre. Plan- og bygningsloven stiller en rekke krav og forventninger til kommunene som planmyndighet. Innholds og medvirkningskravene er betydelig skjerpet i den nye loven. I tillegg til krav og forventninger i plan- og bygningsloven kommer plankrav i ulike spesiallover, som virker sammen med og supplerer plan- og bygningsloven. Disse ambisjonene gjelder planfunksjonen i den enkelte kommune og skal realiseres med svært knappe årsverksressurser og manglende fagmiljøer i et flertall av kommunene.

Situasjonen gjør krav på oppfølging og virkemiddelbruk på flere nivåer. Avslutningsvis pekes det på mulige tiltak som aktører på hhv. sentralt, regionalt og lokalt nivå kan gjennomføre for å styrke planfunksjonen i kommunen. Tiltakene er dels basert på innspill fra informantene i undersøkelsen og dels fra den faglige referansegruppen som har fulgt arbeidet. Endringer i kommunestrukturen, som på flere måter ville kunne endre forutsetningene for kommunenes planlegging, er en mulighet som ikke har vært drøftet nærmere i denne rapporten.

1 Mål, problemstillinger og metodisk tilnærming

1.1 Bakgrunn og mål med prosjektet

Kommunene har en svært viktig rolle i arbeidet med å utvikle lokalsamfunnene. Rollen som samfunnsutvikler innebærer et allsidig arbeid for å utvikle næringslivet og skape gode levekår for befolkningen i vid forstand, herunder ivareta og fremme viktige miljø- og kulturverdier. Kommunal planlegging er nødvendig for å legge til rette for en ønsket samfunnsutvikling i egen kommune og i det enkelte lokalsamfunn. Som planmyndighet har kommunen både plikt og rett til å drive en sektorovergripende samfunnsplanlegging og arealplanlegging. Kommunestyret har ansvaret for og ledelsen av både oversiktsplanlegging i form av kommuneplan med arealdel, og detaljplanlegging i form av reguleringsplaner og bebyggelsesplaner. Samtidig er den kommunale planleggingen del av et samlet plansystem; den både påvirker og påvirkes av planer på fylkesnivå og statlige planer og vedtak. En effektiv planlegging forutsetter derfor et godt samspill både med private lokale interesser og med statlige og fylkeskommunale organer under utarbeidningen av planene. Det er spesielt viktig å stimulere til medvirkning fra berørte og til offentlig debatt om planene før de endelig vedtas.

Kommunene har en lovpålagt plikt for å sikre at de har tilstrekkelig kapasitet, kompetanse og ressurser til å ivareta sitt lovpålagte ansvar som planmyndighet. Men like viktig som å påpeke plikten kommunene har etter loven er det å framheve kommunenes egeninteresse i å ha best mulig kompetanse i dette arbeidet

Formålet med denne undersøkelsen er å gi et oppdatert og nasjonalt dekkende bilde av kompetanse- og kapasitetssituasjonen i kommunene på planfeltet. En viktig del av undersøkelsen har også vært å fremskaffe oversikt over og drøfte mulige tiltak som kan bidra til å møte eventuelle kapasitets- og kompetanseutfordringer, samt bidra til at planarbeid i kommunene blir mer attraktivt og lettere å rekruttere til. Oppdraget er gjennomført på oppdrag av KS og utført av NIVI Analyse (prosjektansvarlig) i samarbeid med Urbanet Analyse og Asplan Viak.

1.2 Problemstillinger og disponering av rapporten

I KS sin utlysning av utredningsoppdraget ble følgende lagt til grunn: «*KS ønsker tilbud på et FoU-prosjekt som skal kartlegge kommunenes plankapasitet og behov for plankompetanse. Dagens status og utfordringer på kommunenivå i kommunenes arbeid med å rekruttere planleggere skal også utredes. Prosjektet skal munne ut i forslag til tiltak som kan bidra til å møte utfordringene og dempe eventuelle kapasitets-, og kompetanseutfordringer, samt bidra til at planarbeid i kommunen blir mer attraktivt og lettere å rekruttere til...*». I løpet av tildelingsprosessen ble det videre presisert fra KS at man også ønsket at oppdraget skulle omfatte synspunkter på fylkeskommunenes rolle som planfaglig veileder overfor kommunene.

På grunnlag av de overordnede problemstillingene som KS har satt for undersøkelsen er rapporten delt inn i tre hoveddeler. Den første delen (kapittel 2) gir en beskrivelse av planleggingens innhold og omfang. Først gjennomgås krav og forventninger som stilles til kommunen etter plan- og bygningsloven. I dette prosjektet avgrenses undersøkelsen til å omfatte kommunenes:

- **Samfunnsplanlegging:** kommunal planstrategi og kommuneplanens samfunnsdel. Kartleggingen omfatter arbeidet med utarbeidelse/revisjon/rullering av samfunnsdelen, inkludert oppfølging av samfunnsdelen som grunnlag for øvrig planlegging i kommunen
- **Arealplanlegging:** kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner (områderegulering og detaljregulering). Kartleggingen omfatter arbeidet med utarbeidelse/revisjon/rullering av arealdelen, inkludert løpende oppfølging av arealplanbestemmelser som dispensasjonsbehandling og behandling av offentlige og private reguleringsplaner.

I den første delen av rapporten gjøres det også en gjennomgang av planomfanget i kommunen med utgangspunkt i kommunenes egen rapportering i KOSTRA.

Den andre delen (kapittel 3 og 4) utgjør rapportens hoveddel. Her rettes fokus mot kommunenes fagkompetanse og kapasitet i dag. Med fagkompetanse menes tilgang til personale med nødvendige formalkompetanse innenfor planlegging og/eller lang realkompetanse. Med kapasitet menes kommunenes evne til å ivareta alle oppgaver og den saksmengden kommunene står overfor. Det dreier seg både om å ivareta alle oppgaver som kommunene er pålagt, men også mulighet for å utvikle seg. I denne delen rapporteres funnene fra de to breddeundersøkelsene som er gjennomført om kompetanse- og kapasitetssituasjonen i kommunene, én undersøkelse rettet mot kommunene og én mot fylkeskommunene. Spørreundersøkelsen for kommunen kartlegger følgende temaer:

- Organiseringen av planarbeidet
- Den faktiske kompetanse- og kapasitetssituasjonen i kommunene
- Bruk av eksternt kompetanse i planarbeidet
- Oppfatninger om kompetanse og kapasitetssituasjonen i dag og i et fem-års perspektiv
- Rekrutteringsutfordringer
- Synspunkter på fylkeskommunen som planfaglig veileder
- Synspunkter på tiltak for å styrke tilgangen på kapasitet og kompetanse i kommunene.

Spørreundersøkelsen til fylkeskommunene kartlegger fylkeskommunenes vurderinger av situasjonen i kommunene på de samme måletemaer som kommuneundersøkelsen, men med tilpasninger i forhold til målgruppen. Fylkeskommunen har en lovpålagt plikt til å drive planfaglig veiledning overfor kommunene og har på det grunnlaget nær kontakt med og kunnskap om situasjonen i kommunene.

De to spørreundersøkelsene er supplert med dybdeintervjuer i et utvalg på 13 kommuner og 5 fylkeskommuner. De kvalitative vurderingene fra de to informantgruppene vil fortløpende bli rapportert i tilknytning til de ulike måleteamene i breddeundersøkelsene.

Den tredje delen av rapporten (kapittel 5) handler om tiltak og utviklingsstrategier som informantene mener kan være aktuelle for å styrke plankompetansen og plankapasiteten i kommunene.

1.3 Metodisk tilnærming

Innhenting av data for å belyse problemstillingene i oppdraget er gjort med utgangspunkt i et såkalt metodisk kombinasjonsperspektiv. Det innebærer at det er innhentet både kvantitative data og kvalitative data for å belyse de samme problemstillingene.

<i>Metode</i>	Kvantitativ metode	Kvalitativ metode
<i>Målgruppe</i>		
Kommuner	Survey alle landets kommuner	Dybdeintervju med 13 kommuner
Fylkeskommuner	Survey alle landets fylkeskommuner	Dybdeintervju i fem fylkeskommuner

Metodisk kombinasjonsperspektiv

Ambisjonen med det metodiske kombinasjonsperspektivet har vært å gi et mest mulig dekkende bilde av situasjonen i kommunene. Spørreundersøkelsene har gitt *oversikt* over og et representativt bilde av kapasitets-, sårbarhets og kompetanseutfordringene i kommunene. Dybdeintervjuene har gitt *innsikt* om årsaksforhold, utdypet utfordringsbildet for kommunen og gitt anledning å få innspill om relevante og realistiske tiltak for å møte utfordringene.

I tillegg til de kvantitative og kvalitative analysene er det gjennomført dokumentanalyse. Både ved oppstart og løpende utover i arbeidsprosessen er det innhentet og gjennomgått dokumentasjon som på ulike måter omhandler ulike sider ved kommunenes planoppgaver etter plan- og bygningsloven. Det inkluderer gjennomgang av relevante deler av Plan- og bygningsloven med kommentarer og veiledere, faglitteratur og annen sekundærlitteratur som har vært relevant for tema, bl.a. tidligere undersøkelser. Det er også gjennomført en analyse av KOSTRA-tall for å få et bilde av omfanget av planarbeid som kommunene rapporterer på.

1.3.1 Nærmere om spørreundersøkelsene

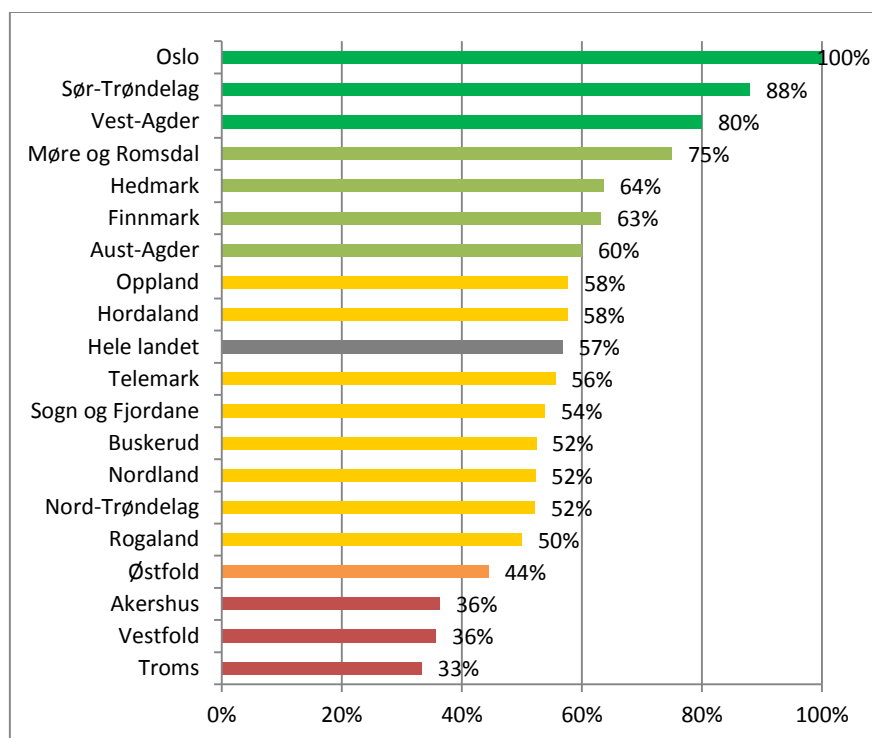
Spørreskjemaet for både kommunene og fylkeskommunene ble utviklet i nært samarbeid med den faglige referansegruppen (spørreskjemaene er vedlagt rapporten). Undersøkelsene ble gjennomført som web-surveyer. Det ble sendt ut en e-post til alle landets kommuner og fylkeskommuner, med informasjon om undersøkelsen, og med lenke til spørreskjemaet. Hver kommune fikk et unikt passord for å logge seg inn på undersøkelsen. Undersøkelsen ble sendt til rådmannen i kommunen, men med informasjon om at undersøkelsen kunne videresendes til annen person, for eksempel teknisk sjef eller lignende, dersom dette ble sett på som hensiktsmessig. 44 prosent av besvarelsene ble gjort av rådmannen. I 30 prosent av kommunene var det plansjef e.l. som svarte på undersøkelsen, mens kommunalsjef e.l. svarte i 14 prosent av kommunene. I de øvrige 11 prosent av kommunene var det en annen person i kommunen som svarte på undersøkelsen. I fylkeskommunene var det plansjef, eller ansvarlig i tilsvarende stilling, som besvarte undersøkelsen.

Feltperioden for undersøkelsen varte fra 11. september – 15. oktober. Kommuner som ikke besvarte innen fristens utløp fikk først en generell e-postpurring. Deretter ble kommunene som ikke hadde svart, purret opp per telefon. Purrerunden resulterte i at 245 kommuner har besvart hele eller deler av undersøkelsen, noe som utgjør en svarprosent på 57 prosent. Alle fylkeskommuner bortsett fra Rogaland Fylkeskommune har besvart fylkeskommuneundersøkelsen.¹

Figuren nedenfor viser fylkesvis svarfordeling for kommunene, og som det fremgår er det stor forskjell fylkene imellom når det gjelder hvor mange kommuner som har besvart undersøkelsen. Blant annet har 88 prosent av kommunene i Sør-Trøndelag svart på undersøkelsen, mens 33 prosent av kommunene i Troms har gjort det samme.

¹ Oslo har besvart undersøkelsen som kommune, ikke som fylkeskommune.

Utover en fylkesvis skjevhet i svarfordelingen er det en tendens til at mindre kommuner har svart i noe større grad enn større kommuner. Svarprosenten blant kommuner med under 20 000 innbyggere er på rundt 60 prosent, mens kommuner med 20 000 innbyggere eller flere har en svarprosent på rundt 50 prosent.



Figur: Prosentandel av kommunene i hvert fylke som har svart på undersøkelsen.

Fra KS sin side har det vært et viktig delsiktemål med undersøkelsen at den skal legge til rette for videre oppfølging med fokus på tiltak for å styrke situasjonen for kommunene i det enkelte fylke. Det har derfor blitt utarbeidet fylkesvise oversikter for hvordan kommunene har svart på sentrale problemstillinger i undersøkelsen som følger som vedlegg 1 til rapporten (Vedlegg 1). For å få et mer representativt bilde for det enkelte fylke, særlig i de fylkene hvor svarprosenten var lav, ble fylkeskommunene tilbudt å gjennomføre en supplerende kartlegging i sine fylker. En slik ekstrakartlegging ble gjennomført i hhv. Troms, Nordland og Hordaland. Det presiseres at svarene fra denne «ekstrarunden» ikke er tatt inn i surveyen og inngår derfor ikke i presentasjonen av det statistiske materialet som følger i rapporten. Resultatene av denne kartleggingen følger som vedlegg 2 til rapporten.

Nærmere om dybdeintervjuene

Det er gjennomført 13 intervjuer i kommunene. Valg av kommuner har dels skjedd med utgangspunkt i kommunestørrelse, geografi og på bakgrunn av forhåndskjennskap til om kommunene har gjennomført interessante grep/løsninger for å styrke plankapasiteten/plankompetansen i egen kommune. Den faglige referansegruppen ga innspill til aktuelle kommuner som kunne intervjues. Det er gjennomført intervjuer som dekker følgende kommuner:

Sørlandet	Østlandet	Vestlandet	Midt-Norge	Nord-Norge
Søgne Sirdal Lyngdal ²	Oppegård Holmestrand Marker	Naustdal Rauma	Ørland Rennebu	Hammerfest Kåfjord Grane

Tabell: Utvalg kommuner for dybdeintervjuer

I samråd med referansegruppen ble det ikke prioritert å gjennomføre intervjuer med de større byene, da utfordringene knyttet til kompetanse og kapasitet har en annen karakter her enn hovedmålgruppen for undersøkelsen.

Informantene i kommunene har enten vært plansjef, leder for teknisk etat, koordinator for plansamarbeid og i enkelte tilfeller rådmann. Valg av informant i den enkelte kommune har vært avhengig av hvordan kommunen har organisert arbeidet med planfunksjonen.

Informantsamtalene ble gjennomført som telefonintervjuer og fulgte en på forhånd fastlagt intervjuguide tilpasset målgruppen. En slik tilnærming gir god anledning til å få fram kvalitative vurderinger av sentrale problemstillinger fra den enkelte kommune og samtidig legge til rette for sammenligninger på tvers av kommunene. Alle intervjuer ble gjennomført i perioden 15. desember 2013 til 20. januar 2014. Det viste seg underveis utfordrende å få avtalt samtaler og derfor har intervjuperioden trukket ut lenger i tid enn planlagt.

Også for fylkeskommunene ble det gjennomført dybdeintervjuer. I disse intervjuene var fylkeskommunenes synspunkter på situasjonen og utfordringene i kommunene i eget fylke hovedtema, men det ble også spurt om hvilke tiltak fylkeskommunen som planfaglig veileder kan gjennomføre og har gjennomført for å støtte kommunene i planarbeidet. Det ble gjennomført intervjuer i følgende fem fylkeskommuner; en fra hver landsdel.

Sørlandet	Østlandet	Vestlandet	Midt-Norge	Nord-Norge
Vest-Agder fylkeskommune	Østfold fylkeskommune	Sogn og Fjordane fylkeskommune	Nord-Trøndelag fylkeskommune	Troms fylkeskommune

Tabell: Utvalg fylkeskommuner for dybdeintervjuer

Informantene i fylkeskommunene har vært fylkesplansjef (eller tilsvarende stilling og i ett tilfelle fagkoordinator for veiledningsarbeidet overfor kommunene). Intervjuene ble i likhet med kommuneintervjuene gjennomført på grunnlag av en intervjuguide og forløp i perioden 5.-30. januar 2014.

1.3.2 Presentasjon av data

I sum er det hentet inn en betydelig mengde nytt datamateriale i denne undersøkelsen. Datafangsten er gjennomført i fire ulike operasjoner og resultatene kunne således blitt presentert hver for seg. Vi mener likevel det blir bedre flyt med en temamessig presentasjon og at funn fra de fire datakildene rapporteres til hvert hovedtema. Resultatene fra kommuneundersøkelsen vil gjennomgående bli presentert først og deretter supplert med funn fra de andre delundersøkelsene der det er relevant.

Før presentasjonen av hovedresultatene vil imidlertid neste kapittel inneholde en gjennomgang av kravene som stilles til kommunene i plan- og bygningsloven samt en gjennomgang av KOSTRA-statistikk over planstatus og planarbeid i kommunene.

² Kommunene Sirdal og Lyngdal deltar i Listersamarbeidet som har satt en satsing på å styrke plansamarbeidet på dagsorden. Intervju ble gjennomført med koordinator for satsingen.

2 Planoppgavenes innhold og omfang

2.1 Krav og forventninger til kommunen

I det følgende gjennomgås sentrale krav og forventninger for kommunenes innsats på planfeltet. I gjennomgangen legges det vekt på å få fram sentrale lovkrav som angir kommunenes myndighet og plikter.

Plan- og bygningsloven setter rammene for samfunns- og arealplanleggingen i kommunene. Lovens formålsparagraf (§ 1-1) og innledende bestemmelser (§ 3-1) fastsetter mål, hensyn og krav som skal inngå i planleggingen og som planer skal bidra til å løse eller sikre. I henhold til lovens formålsparagraf (§1-1) skal planer etter loven bl.a. ta hensyn til langsiktige løsninger, universell utforming, barn og unges oppvekstvilkår og estetisk utforming av omgivelsene. Formålsparagrafen er kortfattet og generell, mens §3-1 gir en videre konkretisering av oppgaver og forventninger som planmyndigheten skal ivareta i planleggingen:

§ 3-1 Oppgaver og hensyn i planlegging etter loven

Innenfor rammen av § 1-1 skal planer etter denne lov:

- a) sette mål for den fysiske, miljømessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i kommuner og regioner, avklare samfunnsmessige behov og oppgaver, og angi hvordan oppgavene kan løses
- b) sikre jordressursene, kvaliteter i landskapet og vern av verdifulle landskap og kulturmiljøer
- c) sikre naturgrunnet for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv
- d) legge til rette for verdiskaping og næringsutvikling
- e) legge til rette for god forming av bygde omgivelser, gode bomiljøer og gode oppvekst- og levekår i alle deler av landet
- f) fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller, samt bidra til å forebygge kriminalitet
- g) ta klimahensyn gjennom løsninger for energiforsyning og transport
- h) fremme samfunnssikkerhet ved å forebygge risiko for tap av liv, skade på helse, miljø og viktig infrastruktur, materielle verdier mv.

Kilde: <http://www.lovdato.no/>

I plan- og bygningslovens § 3-3 er formålet med kommunal planlegging og kommunenes planleggingsmyndighet nærmere angitt:

Kommunal planlegging har til formål å legge til rette for utvikling og samordnet oppgaveløsning i kommunen gjennom forvaltning av arealene og naturressursene i kommunen, og ved å gi grunnlag for gjennomføring av kommunal, regional, statlig og privat virksomhet.

Kommunestyret selv har ledelsen av den kommunale planleggingen og skal sørge for at plan- og bygningslovgivningen følges i kommunen. Kommunestyret skal vedta kommunal planstrategi, kommuneplan og reguleringsplan. Kommunen organiserer arbeidet med den kommunale planleggingen etter kapittel 10 til 12 og oppretter de utvalg og treffer de tiltak som finnes nødvendig for gjennomføring av planleggingen. Kommunestyret skal sørge for å etablere en særskilt ordning for å ivareta barn og unges interesser i planleggingen.

Kommunestyret skal sikre at kommunen har tilgang til nødvendig planfaglig kompetanse.

Kilde: <http://www.lovdato.no/>

Kommunal planstrategi og planprogram

Kommunen har etter plan- og bygningslovens § 10-1 fått plikt til å utarbeide kommunal planstrategi minst en gang i hver valgperiode. Planstrategien må vedtas senest innen ett år etter kommunestyrets konstituering. Kommunal planstrategi er ikke en plantype, men et hjelpemiddel for kommunen til å fastlegge det videre planarbeidet. Kommunal planstrategi skal

omfatte kommunens strategiske valg knyttet til lokal samfunnsutvikling. Det gjelder både langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunenes planbehov i valgperioden. Kommunen skal i arbeidet med kommunal planstrategi innhente synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner. Kommunen bør også legge opp til bred medvirkning og allmenn debatt som grunnlag for behandlingen. Ved behandlingen skal kommunestyret ta stilling til om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres, eller om planen skal videreføres uten endringer.

Dersom kommunestyret i behandlingen av planstrategien vedtar å revidere kommuneplan skal det utarbeides et planprogram som skal gjøre rede for hva en vil konsentrere seg om ved revisjon. Det videre planarbeidet utdypes og detaljeres i planprogrammet. For kommuneplan skal det utarbeides planprogram etter reglene i § 4-1.

§ 4-1. Planprogram For alle regionale planer og kommuneplaner, og for reguleringsplaner som kan ha vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal det som ledd i varsling av planoppstart utarbeides et planprogram som grunnlag for planarbeidet.

Planprogrammet skal gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen med frister og deltakere, opplegget for medvirkning, spesielt i forhold til grupper som antas å bli særlig berørt, hvilke alternativer som vil bli vurdert og behovet for utredninger. Forslag til planprogram sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn samtidig med varsling av planoppstart. Planprogrammet fastsettes ordinært av planmyndigheten.

Dersom berørte regionale og statlige myndigheter på grunnlag av forslag til planprogram vurderer at planen kan komme i konflikt med nasjonale eller viktige regionale hensyn, skal dette framgå av uttalelsen til forslaget til planprogram.

Dersom planen får vesentlige miljøvirkninger i en annen stat, skal planmyndigheten sende forslag til program for planarbeidet til berørte myndigheter i denne staten til uttalelse.

Kilde: <http://www.lovdatab.no/>

Kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanen består av en samfunnsdel (tekstdelen) og en arealdel. I lovens kapittel 11 gis nærmere bestemmelser om kommuneplanen. Kommuneplanen er overordnet kommunedelplaner og er politikernes viktigste verktøy for å utøve en helhetlig og strategisk ledelse av kommunal virksomhet og kommunens utvikling. Her gis rammer for aktiviteten gjennom beskrivelse av satsingsområder, mål og veivalg, som sektorene skal følge opp. I arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel inngår derfor som et viktig element å bidra til politisk forståelse for planlegging som politisk verktøy, for på den måten å legge til rette for en enklere og mer forutsigbar saksbehandling.

§ 11-1. Kommuneplan

Kommunen skal ha en samlet kommuneplan som omfatter samfunnsdel med handlingsdel og arealdel. Kommuneplanen skal ivareta både kommunale, regionale og nasjonale mål, interesser og oppgaver, og bør omfatte alle viktige mål og oppgaver i kommunen. Den skal ta utgangspunkt i den kommunale planstrategien og legge retningslinjer og pålegg fra statlige og regionale myndigheter til grunn. Det kan utarbeides kommunedelplan for bestemte områder, temaer eller virksomhetsområder. Kommuneplanen skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer, og revideres årlig.

§ 11-2. Kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel skal ta stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Den bør inneholde en beskrivelse og vurdering av alternative strategier for utviklingen i kommunen. Kommuneplanens samfunnsdel skal være grunnlag for sektorenes planer og virksomhet i kommunen. Den skal gi retningslinjer for hvordan kommunens egne mål og strategier skal gjennomføres i kommunal virksomhet og ved medvirkning fra andre offentlige organer og private.

Kommunedelplaner for temaer eller virksomhetsområder skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer. Handlingsdelen skal revideres årlig.

§ 11-3. Virkningen av kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel skal legges til grunn for kommunens egen virksomhet og for statens og regionale myndigheters virksomhet i kommunen.

Kilde: <http://www.lovdatab.no/>

Kommuneplanens arealdel

Kommuneplanens arealdel skal være en overordnet plan som viser hva arealene i kommunen kan benyttes til. Arealdelen viser de arealmessige konsekvenser og disponeringer av mål og prioriteringer som det legges opp til i samfunnsdelen. Dette kan gjelde boligutbygging, tilrettelegging for næringsliv, prioriteringer av infrastruktur og vern av friområder.

§ 11-5. Kommuneplanens arealdel

Kommunen skal ha en arealplan for hele kommunen (kommuneplanens arealdel) som viser sammenhengen mellom framtidig samfunnsutvikling og arealbruk. Det kan utarbeides arealplaner for deler av kommunens område.

Kommuneplanens arealdel skal angi hovedtrekkene i arealdisponeringen og rammer og betingelser for hvilke nye tiltak og ny arealbruk som kan settes i verk, samt hvilke viktige hensyn som må ivaretas ved disponeringen av arealene. Kommuneplanens arealdel skal omfatte plankart, bestemmelser og planbeskrivelse hvor det framgår hvordan nasjonale mål og retningslinjer, og overordnede planer for arealbruk, er ivaretatt. Plankartet skal i nødvendig utstrekning vise hovedformål og hensynssoner for bruk og vern av arealer.

Kommunen kan etter vurdering av eget behov detaljere kommuneplanens arealdel for hele eller deler av kommunens område med nærmere angitte underformål for arealbruk, hensynssoner og bestemmelser, jf. §§ 11-7 til 11-11.

Kilde: <http://www.lovdatab.no/>

Arealdelen fastsetter framtidig arealbruk og har rettsvirkning i den forstand at den enkelte grunneier ikke kan ta i bruk og/eller bebygge eller dele sin eiendom på annen måte enn den som er fastsatt i planen.

Reguleringsplan

Kommunestyret skal sørge for at det blir utarbeidet reguleringsplan for de områder i kommunen hvor dette følger av loven eller av kommuneplanens arealdel, samt der det ellers er behov for å sikre forsvarlig planavklaring og gjennomføring av bygge og anleggstiltak. En reguleringsplan fastsetter framtidig arealbruk for området og er ved kommunestyrets vedtak rettslig bindende. Reguleringsplanen består av et arealplankart med tilhørende bestemmelser og planbeskrivelse. Reguleringsplan kan utarbeides som områderegulering eller detaljregulering.

§ 12-1. Reguleringsplan

Reguleringsplan er et arealplankart med tilhørende bestemmelser som angir bruk, vern og utforming av arealer og fysiske omgivelser.

Kommunestyret skal sørge for at det blir utarbeidet reguleringsplan for de områder i kommunen hvor dette følger av loven eller av kommuneplanens arealdel, samt der det ellers er behov for å sikre forsvarlig planavklaring og gjennomføring av bygge- og anleggstiltak, flerbruk og vern i forhold til berørte private og offentlige interesser.

For gjennomføring av større bygge- og anleggstiltak og andre tiltak som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, kreves det reguleringsplan. Tillatelse etter § 20-1, jf. § 21-4 for slike tiltak, kan ikke gis før det foreligger reguleringsplan. Krav til reguleringsplan gjelder ikke for konsesjonspliktige anlegg for produksjon av energi etter energiloven, vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven.

Reguleringsplan kan utarbeides som områderegulering, jf. § 12-2, eller detaljregulering, jf. § 12-3.
Reguleringsplan kan utarbeides i sammenheng med kommuneplanens arealdel eller som egen planprosess.
Kongen kan i forskrift fastsette tekniske kvalitetskrav til reguleringsplan og gi nærmere bestemmelser om inndelingen av arealformål, planbestemmelser og behandling av reguleringsplan.

Kilde: <http://www.lovdatab.no/>

2.2 Hva forteller KOSTRA om planstatus og planomfang?

Et av statistikkområdene som KOSTRA dekker er kommunenes planlegging³. Det omfatter bl.a. statistikk for vedtaksår for ulike typer planer, antall vedtatte planer, saksbehandlingstid for ulike typer planer, antall innsigelser, antall planer på høring mm. I det følgende er det trukket ut data som gir et bilde av status for kommuneplanen i landets kommuner (herunder også handlingsdelen til kommuneplanen) og data som viser antall behandlede planer i kommunene for rapporteringsåret 2012.

Med hensyn til vedtaksår for kommuneplanens samfunnsdel og arealdel rapporteres følgende i KOSTRA:

År	Samfunnsdel – andel av kommunene	Arealandel – andel av kommunene
Ikke oppgitt	10 %	9,5 %
Eldre enn 15 år	8,5 %	7 %
Mellom 5-15 år	40,5 %	37,5 %
Yngre enn 5 år	41 %	46 %

Tabell 2.1: Vedtaks år kommuneplanens samfunnsdel og arealdel. Rapporteringsår 2012. Kilde Kostra/SSB

Tabellen viser at snaut halvparten av kommunene oppga at de i 2012 hadde en samfunnsdel som er 5 år eller eldre. 41 prosent av kommunene hadde en samfunnsdel som er yngre enn 5 år. Når det gjelder arealdelen er bildet mye det samme, men noen flere kommuner oppgir å ha en arealdel som er yngre enn 5 år. Som det fremgår har et ikke ubetydelig mindretall av kommunene både en samfunnsdel (8,5 prosent) og arealdel (7 prosent) som er godt tilårskommen, dvs eldre enn 15 år. Om lag 10 prosent av kommunene har ikke oppgitt alder på hverken samfunnsdelen eller arealdelen. At planer videreføres kan være et bevisst valg ved en hovedrevisjon, men når kommunens strategiske planer ikke rulleres eller revideres i løpet av 10 år kan det stilles spørsmål ved aktualiteten til disse planene.

Etter plan- og bygningslovens § § 11-1 skal kommuneplanen ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer. Handlingsdelen er fireårig, men skal revideres årlig gjennom vedtak i kommunestyret for å fange opp nye eller endrede behov og forutsetninger.⁴ Tabell 2.2 viser kommunenes svar på om de har vedtatt handlingsdel til kommuneplanen siste år.

³ KOSTRA står for Kommune-Stat- Rapportering og gir statistikk om ressursinnsatsen, prioriteringer og måloppnåelse i kommunene. KOSTRA baseres på elektronisk innrapportering fra kommunene til SSB, samt på data fra en rekke andre kilder i og utenfor SSB.

⁴ Revisjon av handlingsdelen følger de formelle kravene i plan- og bygningslovens § 11-4: *For den årlige rullering av kommuneplanens handlingsdel, jf. § 11-1, skal kommunen innhente synspunkter fra berørte statlige og regionale organer og andre som har ansvar for gjennomføring av tiltak i handlingsdelen. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst 30 dager før kommunestyrets behandling.*

Ja	38 %
Nei	50 %
Ikke svart	12 %

Tabell 2.2: Vedtatt handlingsdel til kommuneplanen siste år (2012). Kilde KOSTRA/SSB

På tross av lovkravet om årlig rullering oppgir et mindretall på 38 prosent av kommunene at de har vedtatt/revidert handlingsdel det siste året, dvs. i rapporteringsåret 2012. Dette innebærer at minimum halvparten av kommunene opptrer i strid med plan- og bygningsloven på dette punkt. Både handlingsdelen og kommunenes økonomiplan er fireårige planer som skal rulleres årlig. En viktig målsetting i den rullerende kommuneplanleggingen er å få til en god kopling fra kommuneplan til handlingsdel, økonomiplan og budsjett. Når et mindretall av kommunene oppgir at de ikke rullerer handlingsdelen kan det spørres om hvor god denne koblingen er. I informantintervjuene med kommunene fremkom det synspunkter på at det er utfordrende å samordne prosessene for disse to planene og at det er behov for harmonisering, f.eks. ved at økonomiplanen også skal gjelde som handlingsdel.

Tabell 2.3 viser andelen av kommuner som har vedtatt planer/ikke vedtatt planer etter ulike plantyper i rapporteringsåret.

Antall	Samfunnsdel og/eller tematisk kommunedelplan	Arealplan og/eller kommunedelplan for areal	Reguleringsplaner	Reguleringsplaner som private forslag	Detaljreguleringsplaner som private forslag
Ingen/ikke oppgitt	78%	84%	71%	81%	47,5 %
Én plan	15%	14%	13%	11%	12%
To eller flere	7%	2%	16%	8%	40,5%

Tabell 2.3: Andel kommuner som har vedtatt ulike typer planer rapporteringsåret (2012) Kilde: KOSTRA/SSB

Bildet som avtegner seg i denne tabellen er at kommunene i liten grad utarbeider og vedtar overordnede samfunnsplaner, men er desto mer sysselsatt med å behandle og vedta private forslag på detaljreguleringsnivå. Det skal imidlertid bemerkes at KOSTRA-statistikken for *kommunal planstrategi* i 2012 viser at nærmere 70 prosent av kommunene hadde vedtatt kommunal planstrategi i 2012, jf. tabell 2.4. Om den kommunale planstrategien ikke har status av å være en egen plan så har arbeidet karakter av å være overordnet strategi- og samfunnsplanlegging. Ett viktig formål med planstrategien er å ta stilling til om kommuneplanen (samfunnsdel og arealdel) helt eller delvis skal revideres i løpet av kommunestyreperioden. 2012 var det første året kommune på ordinært vis hadde anledning til å vedta kommunal planstrategi etter den nye plan- og bygningsloven⁵. På den bakgrunn er det naturlig at de fleste kommuner ikke vedtok ny samfunnsdel og/eller arealdel samme år som planstrategien ble vedtatt.

⁵ Kommunal planstrategi skal vedtas innen ett år etter konstituering av kommunestyret og minst en gang i valgperioden. Det første kommunestyrevalget etter innføring av ny plan og bygningslov var i 2011 og kravet til vedtak av kommunal planstrategi var dermed i løpet av 2012.

Med hensyn til kommunal planstrategi rapporterer KOSTRA følgende:

År	Andel av kommunene
Ikke svart	17 %
Planstrategi fra tidligere enn 2009	10 %
Planstrategi fra perioden 2009-2011	4 %
Fra 2012	68 %

Tabell 2.4: Vedtaksår kommunal planstrategi. Kilde KOSTRA/SSB

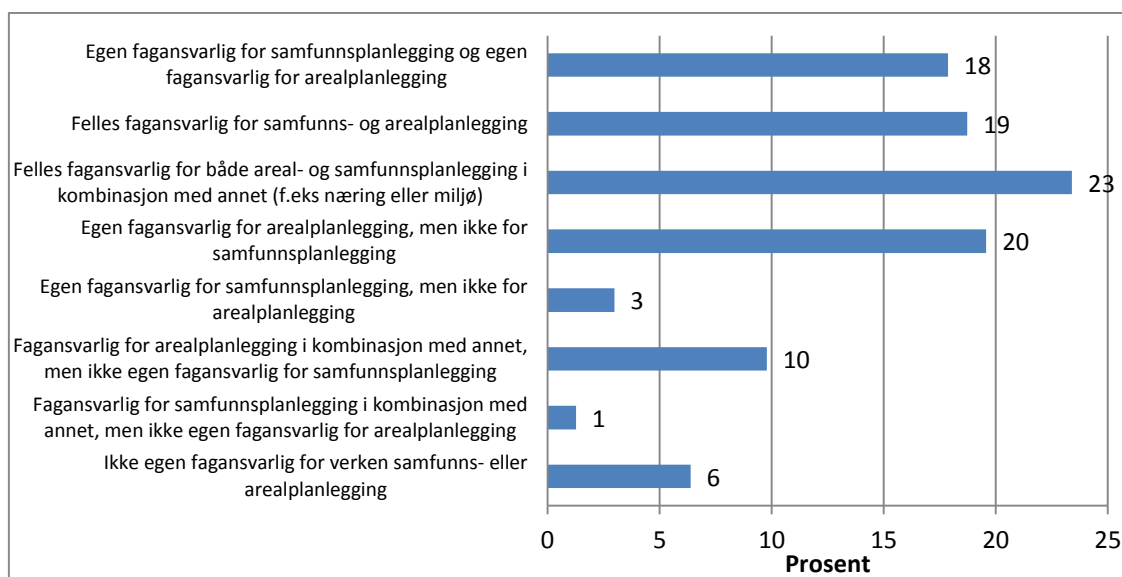
I henhold til KOSTRA tallene oppgir 10 prosent av kommunene at de har kommunal planstrategi fra 2009 eller tidligere. Med tanke på at kommunal planstrategi kom med som et nytt virkemiddel i planleggingen i den nye plan og bygningsloven og med mulighet for vedtak først i 2012, synes det å være vanskelig å forklare. Som en generell kommentar kan det imidlertid sies at KOSTRA har sine feilkilder. Feil kan oppstå i hele datainnsamlingsprosessen. Dels kan det skyldes uklare spørsmål eller at respondentene i kommunene misforstår spørsmål. Stor ubesvart-andel på de enkelte spørsmål kan ofte indikere at spørsmålsstillingene er uklare eller ikke sammenfaller med respondentens situasjon. Endelig kan det også skyldes at kommunene ikke har anledning eller ønsker å prioritere tid til å svare og kvalitetssikre sine svar i KOSTRA rapporteringen. På den bakgrunn bør derfor alle tallene som er referert her benyttes med varsomhet og med forbehold om mulige feilkilder.

3. Status i kommunene - undersøkelsens hovedresultater

3.1 Organisering og bemanning

I første del av spørreundersøkelsen til kommunene ble respondentene bedt om å beskrive organiseringen av bemanningen i arbeidet med både overordnet samfunnsplanlegging og arealplanlegging, jf. avgrensingen som er gjort for undersøkelsen i kapittel 1.1.

Spørsmålet som ble stilt var om kommunen har en egen fagansvarlig for henholdsvis samfunnsplanlegging og arealplanlegging.



Figur 3.1: Fordeling på spørsmål om kommunen har egen fagansvarlig (eller lignende) for areal- og samfunnsplanlegging. N=235.

Til sammen 60 prosent av kommunene oppgir at de har en egen fagansvarlig for areal- og samfunnsplanlegging, enten ved at de har en egen fagansvarlig for hver av disse (18 prosent), at de har en felles fagansvarlig for areal- og samfunnsplanlegging (19 prosent), eller ved at de har en felles fagansvarlig for areal- og samfunnsplanlegging sammen med et annet område, slik som for eksempel næring eller miljø (23 prosent) (Figur 3.1). I tillegg er det 20 prosent av kommunene som har en egen fagansvarlig for arealplanlegging, men ikke for samfunnsplanlegging. Kun 6 prosent av kommunene oppgir at de verken har egen fagansvarlig for areal- eller samfunnsplanlegging.

I surveyen ble det ikke spurt nærmere om organisatorisk plassering av areal- og samfunnsplanleggingen, men dette ble tatt opp i kommuneintervjuene. Når det gjelder overordnet samfunnsplanlegging (samfunnsdelen til kommuneplanen, kommunal planstrategi) er arbeidets strategiske karakter reflektert i valg av organisering. Arbeidet ofte knyttet opp mot rådmannen og/eller rådmannens stab og gjerne ved at det opprettes tverrfaglige team for formålet, eller at arbeidet ivaretas av kommunens administrative ledergruppe. Formannskapet er vanligvis politisk styringsgruppe. Det understrekes at arbeidet har en overordnet og tverrsektoriell karakter og at ulike enheter i kommunens organisasjon derfor må involveres.

Sekretariats arbeidet er ofte lagt til medarbeidere i enheten som også har ansvar for arealplanleggingen, jf. tabell under, men ivaretas også av egne prosjektledere som rapporterer direkte til rådmannen med ansvar for planfunksjonen, og i noen tilfeller av rådmannen selv.

Når det gjelder arealplanleggingen er det svært utbredt at ansvaret for planoppgavene er lagt til generalistenheter som i tillegg til planansvaret ivaretar tekniske oppgaver, miljøoppgaver, landbruksoppgaver etc. Det er ingen av de intervjuede kommunene som oppgir at de har en ”ren” planavdeling i kommuneadministrasjonen. Det som derimot forekommer er at enkelte av informantkommunene deltar i interkommunalt samarbeid om felles plankontor, som eksempelvis Kåfjord kommune som samarbeider med fire andre kommuner om Nord-Troms plankontor⁶. Ressursene i dette plankontoret er, i likhet med andre interkommunale plankontor, dedikert til planlegging og betjener de fem kommunene både med hensyn til arealplanlegging og samfunnsplanlegging. For nærmere om erfaringer med interkommunalt samarbeid om planlegging vises til kapittel 5.4.

Tabellen under viser den organisatoriske plasseringen av arealplanoppgavene i kommunene i Sør-Trøndelag ifølge en kartlegging fra 2012⁷:

Kommune	Organisatorisk plassering av planansvar
Agdenes	Næring og drift
Bjugn	Planarbeidet ivaretatt av to enheter i teknisk etat – anlegg og drift og arealbruk
Frøya	Tekniske tjenester
Hemne	Teknisk, landbruk og miljø
Hitra	Resultatenhet plan, landbruk og miljø
Holtålen	Plan og miljø /stabsfunksjon
Klæbu	Plan og miljø
Malvik	Virksomhet for areal og samfunnsplanlegging
Meldal	Enhet for plan, byggsak og GIS i sektor for utvikling og drift
Melhus	Virksomhet for arealforvaltning
Midtre Gauldal	Enhet for næring plan og forvaltning
Oppdal	Enhet Plan og forvaltning
Orkdal	Plan og forvaltning - stabsenhet
Osen	Utvikling og Miljø (teknisk, landbruk, byggesaker, næring med mer)
Rennebu	Stabsfunksjon under kommunalsjef
Rissa	Enhet for kommunalteknikk, plan- og bygning
Roan	Teknisk og landbruk
Røros	Teknisk avdeling i etat for plan, drift og landbruk
Selbu	Sektor bygdautvikling enhet for plan, bygg og landbruk
Skaun	Tekniske tjenester
Snillfjord	Teknisk, landbruk og miljø
Tydal	Areal, teknikk og miljø
Ørland	Plan og drift
Åfjord	Enhet for landbruk og tekn. tjenester

Tabell 3.1 Organisatorisk plassering av planansvar i kommunene i Sør-Trøndelag i 2012. Kilde: NIVI

Kommunene opplever at integrasjonen av fagoppgaver i felles enheter kan ha både styrker og svakheter. For at arealplanleggingen skal ivareta hensyn og målsettinger på sektorumråder som landbruk og miljø oppleves det som en fordel med en organisatorisk samling av oppgavene. For medarbeiderne kan det også oppleves som verdifullt at en integrert organisering legger til rette

⁶ Nord-Troms plankontor eies av kommunene Kvæningen, Skjervøy, Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Storfjord.

⁷ NIVI-rapport 2012:3 Fylkespilot for å styrke plan-, miljøvern- og landbrukskompetansen i kommunene i Sør-Trøndelag. Grunnlagsdokument.

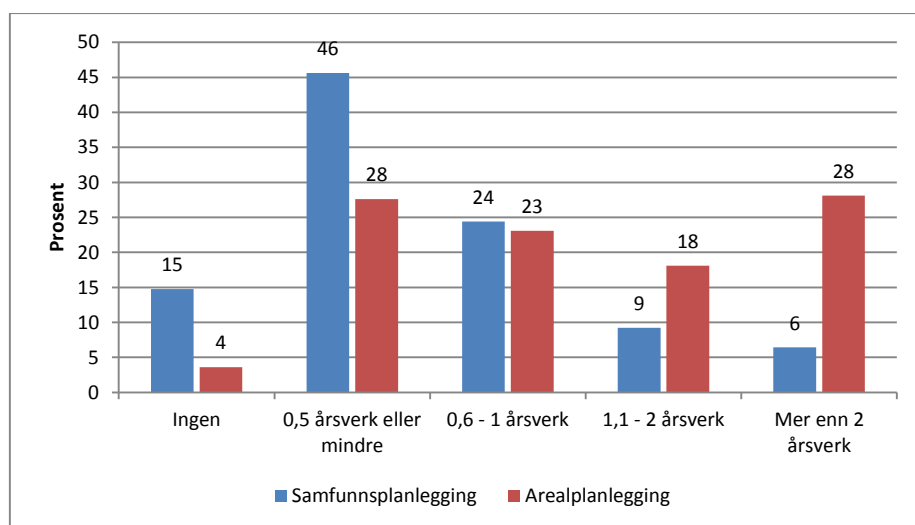
for variasjon i arbeidsoppgaver. Andre informanter peker imidlertid på at planoppgaver ofte taper i prioriteringen av ressursbruken og at planleggere blir tillagt andre oppgaver av mer presserende karakter. Særlig fra mindre kommuner uttrykker informanter at det er utfordrende å opprettholde kompetansen på planlegging i den kommunale organisasjonen når oppmerksomhet og innsats rettes mot mange andre områder.

3.2 Kapasitet og ressursbruk

Kommunene ble bedt om å oppgi årsverksressursen som brukes i arbeidet med planlegging. Årsverkene angir størrelsen på den faste dedikerte fagressursen som kommunene har avsatt for å løse de ulike oppgavene. Årsverkstallene gir ikke et totalbilde på all kapasitet kommunene bruker for å løse oppgavene, men gir likevel et bilde av oppgavenes forankring i fagmiljøer og grad av faglig robusthet.

Som det fremgår av figuren under oppgir hele 46 prosent av kommunene at de har 0,5 årsverk eller mindre avsatt til å arbeide med samfunnsplanlegging. 15 prosent av kommunene har ikke avsatt (dedikerte) ressurser i det hele tatt. 6 prosent av kommunene oppgir at de har avsatt mer enn 2 årsverk til arbeidet med samfunnsplanlegging.

Det er avsatt flere årsverk til arealplanlegging enn til samfunnsplanlegging i norske kommuner. Her oppgir 28 prosent av kommunene at de har avsatt 0,5 årsverk eller mindre, mens 4 prosent ikke har avsatt ressurser i det hele tatt. 28 prosent av kommunene har avsatt mer enn to årsverk til å arbeide med arealplanlegging.



Figur 3.2: Antall årsverk som er avsatt for å arbeide med areal- og samfunnsplanlegging i kommunen. N=222

Variasjoner i ressursinnsatsen henger naturlig nok sammen med kommunestørrelsen, jf. tabell 3.2. I alt 27 prosent av de små kommunene (kommuner under 2 000 innbyggere) har ikke avsatt noen ressurser til samfunnsplanlegging, mens 53 prosent har avsatt 0,5 årsverk eller mindre. Når det gjelder arealplanlegging har 12 prosent av de små kommunene ikke avsatt noen ressurser i det hele tatt, mens 51 prosent har avsatt 0,5 årsverk eller mindre. Blant de større kommunene finner vi en større andel av kommuner som har avsatt flere årsverk til areal- og samfunnsplanlegging. Alle kommunene over 30 000 innbyggere som har svart på undersøkelsen avsatt mer enn 2 årsverk til arealplanlegging.

Samfunnsplanlegging	0 - 1 999 innbyggere	2 000 - 4 999 innbyggere	5 000 - 9 999 innbyggere	10 000 - 29 999 innb	30 000 innb eller flere	Totalt
Ingen	27%	15%	11%	9%	0%	15%
0,5 årsverk eller mindre	53%	49%	54%	30%	10%	45%
0,6 - 1 årsverk	16%	27%	26%	30%	10%	24%
1,1 - 2 årsverk	0%	3%	7%	26%	30%	9%
Mer enn 2 årsverk	4%	6%	2%	4%	50%	6%
Gjennomsnittlig antall årsverk (medianverdi)	0.30	0.50	0.50	1.00	2.50	0.50
Arealplanlegging	0 - 1 999 innbyggere	2 000 - 4 999 innbyggere	5 000 - 9 999 innbyggere	10 000 - 29 999 innb	30 000 innb eller flere	Totalt
Ingen	12%	1%	0%	2%	0%	4%
0,5 årsverk eller mindre	51%	42%	12%	4%	0%	27%
0,6 - 1 årsverk	27%	30%	31%	6%	0%	23%
1,1 - 2 årsverk	4%	18%	39%	15%	0%	18%
Mer enn 2 årsverk	6%	9%	18%	72%	100%	28%
Gjennomsnittlig antall årsverk (medianverdi)	0.50	0.80	1.50	3.00	5.00	1.00
Antall svar	49	67	49	47	10	222

Tabell 3.2: Antall årsverk som er avsatt for å arbeide med areal- og samfunnsplanlegging i kommunen, fordelt etter kommunestørrelse.

Om vi bryter ned de nasjonale tallene for kapasitet i samfunnsplanleggingen på fylkesnivå, synes utfordringene å være størst i Hedmark, Nordland og Oppland fylke. Her oppgir henholdsvis 36 prosent, 29 prosent og 27 prosent av kommunene at de er uten samfunnsplanleggere, jf. tabell 3.3. I andre enden av skalaen utmerker Aust-Agder (i tillegg til Oslo selvfølgelig) seg med å ha en relativ høy andel av kommuner med en ressursinnsats som overstiger 2 årsverk.

Det skal imidlertid påpekes at disse fylkestallene må tolkes med forbehold. Som tidligere nevnt er det til dels store variasjoner i svarprosjenter mellom fylkene. I fylker med lave svarprosjenter vil naturligvis usikkerheten om materialet gir et dekkende bilde av situasjonen i fylket være større enn i fylker med høy svarprosjent. Lavest svarprosjent hadde Troms fylke og som det fremgår av tabellen under er det ingen kommuner i Troms som oppgir å ha mer enn 1 årsverk i samfunnsplanleggingen. En nærmere gransking av tallene fra Troms viser imidlertid at de fire største kommunene i fylket (Tromsø, Harstad Lenvik og Målselv) ikke har besvart undersøkelsen og dermed blir bildet skjevt og lite representativt. I den supplerende undersøkelsen som ble gjennomført har disse kommunene svart. Da kommer andelen kommuner i Troms med mer enn 1 årsverk i samfunnsplanlegging opp i 8 prosent.

Som en generell kommentar skal det derfor sies at selv om svarprosjenten i kommunesurveyen var tilfredsstillende og frafallsanalysen viser at undersøkelsen er representativ mht. kommunestørrelse på nasjonalt nivå, betyr ikke det at dette er tilfelle på fylkesnivå.

Fylke	Ingen	0,5 årsverk eller mindre	0,6 - 1 årsverk	1,1 - 2 årsverk	Mer enn 2 årsverk	Antall svar
Østfold	0 %	67 %	11 %	11 %	11 %	9 (50%)
Akershus	0 %	14 %	29 %	43 %	14 %	7 (32%)
Oslo	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %	1 (100%)
Hedmark	36 %	27 %	27 %	9 %	0 %	11 (50%)
Oppland	27 %	47 %	20 %	0 %	7 %	15 (58%)
Buskerud	22 %	22 %	22 %	22 %	11 %	9 (43%)
Vestfold	0 %	40 %	20 %	40 %	0 %	5 (35%)
Telemark	11 %	78 %	11 %	0 %	0 %	9 (50%)
Aust-Agder	11 %	11 %	22 %	22 %	33 %	9 (60%)
Vest-Agder	0 %	40 %	60 %	0 %	0 %	10 (66%)
Rogaland	8 %	58 %	8 %	17 %	8 %	12 (46%)
Hordaland	18 %	53 %	12 %	6 %	12 %	17 (51%)
Sogn og Fjordane	7 %	36 %	36 %	7 %	14 %	14 (53%)
Møre og Romsdal	10 %	48 %	38 %	5 %	0 %	21 (58%)
Sør-Trøndelag	11 %	63 %	21 %	0 %	5 %	19 (76%)
Nord-Trøndelag	18 %	55 %	9 %	18 %	0 %	11 (47%)
Nordland	29 %	43 %	29 %	0 %	0 %	21 (47%)
Troms	14 %	71 %	14 %	0 %	0 %	7 (29%)
Finnmark	18 %	27 %	36 %	18 %	0 %	11 (58%)
Hele landet	15 %	46 %	24 %	9 %	6 %	218 (51%)

Tabell 3.3: Hvor mange årsverk er ansatt for å arbeide med samfunnsplanlegging i kommunen? Prosentandel av kommunene i hvert fylke.

Ser vi på tallene for kapasiteten i arealplanleggingen oppgir 17 prosent av kommunene i Troms at de ikke har noen årsverk til arealplanlegging i det hele tatt, mens 10 prosent av kommunene i hhv Buskerud og Nordland gjør det samme. Buskerud er samtidig, sammen med Oslo og Akershus, ett av fylkene hvor vi finner en høy prosentandel av kommunene som oppgir at de har mer enn 2 årsverk i arealplanleggingen.

Fylke	Ingen	0,5 årsverk eller mindre	0,6 - 1 årsverk	1,1 - 2 årsverk	Mer enn 2 årsverk	Antall svar
Østfold	0 %	56 %	11 %	11 %	22 %	9 (50%)
Akershus	0 %	0 %	14 %	29 %	57 %	7 (31%)
Oslo	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %	1 (100%)
Hedmark	8 %	25 %	42 %	0 %	25 %	12 (54%)
Oppland	0 %	0 %	33 %	40 %	27 %	15 (57%)
Buskerud	10 %	10 %	20 %	10 %	50 %	10 (47%)
Vestfold	0 %	20 %	20 %	20 %	40 %	5 (35%)
Telemark	0 %	44 %	22 %	11 %	22 %	9(50%)
Aust-Agder	0 %	22 %	11 %	22 %	44 %	9 (60%)
Vest-Agder	0 %	9 %	18 %	27 %	45 %	11 (73%)
Rogaland	0 %	23 %	15 %	15 %	46 %	13 (50%)
Hordaland	0 %	38 %	13 %	6 %	44 %	16 (48%)
Sogn og Fjordane	0 %	29 %	21 %	29 %	21 %	14 (53%)
Møre og Romsdal	4 %	29 %	33 %	21 %	13 %	24 (66%)
Sør-Trøndelag	0 %	28 %	28 %	39 %	6 %	18 (72%)
Nord-Trøndelag	9 %	36 %	27 %	0 %	27 %	11 (47%)
Nordland	10 %	38 %	19 %	10 %	24 %	21 (47%)
Troms	17 %	67 %	17 %	0 %	0 %	6 (25%)
Finnmark	9 %	27 %	27 %	18 %	18 %	11 (57%)
Hele landet	4 %	28 %	23 %	18 %	28 %	222 (52%)

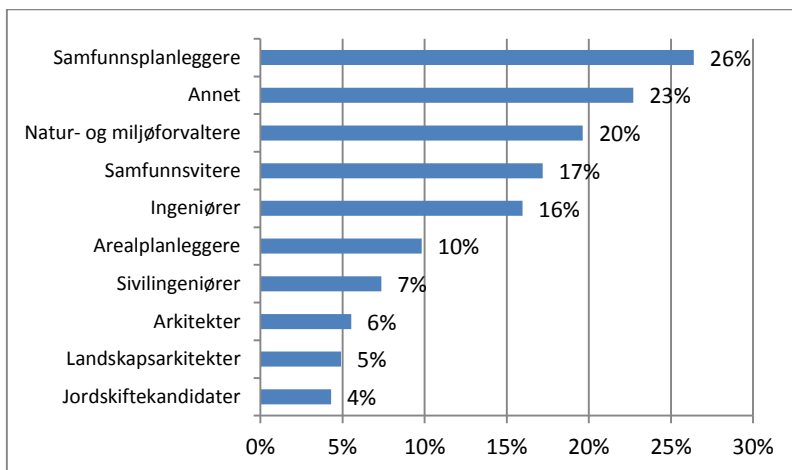
Tabell 3.4: Hvor mange årsverk er ansatt for å arbeide med arealplanlegging i kommunen? Prosentandel av kommunene i hvert fylke.

Men også her gjelder de samme forbeholdene om mulige skjevheter i materialet som ble nevnt over.

3.3 Mange utdanninger representert

Plan og bygningslovens vide spenn over oppgaver og hensyn som skal ivaretas stiller krav til en mangfoldig kompetanse i kommunene. Hvilken fagbakgrunn og yrkestilknytning har kommuneplanleggerne som jobber i norske kommuner?

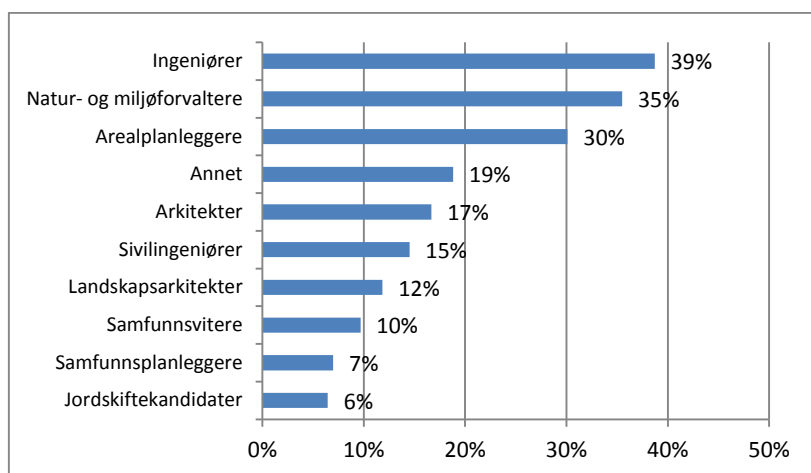
Ser vi på **samfunnsplanleggingen** først viser tabell 3.3 at det er en rekke ulike profesjoner og fagbakgrunner involvert.



Figur 3.3: Andel av kommuner som har oppgitt at de har samfunnsplanleggere med følgende utdanning. N=166

Den mest dominerende utdanningsbakgrunnen for denne gruppen er studiet i samfunnsplanlegging. 26 prosent av kommunene oppgir at de har samfunnsplanleggere med denne utdanningen. Samfunnsplanlegging er et utdanningsløp som tilbys på masternivå ved Universitetet i Tromsø (UiT) og høyskolen i Volda. I tillegg tilbys det kurs i samfunnsplanlegging på bachelornivå ved flere universiteter og høyskoler. Den nest største utdanningsgruppen utgjøres av natur- og miljøforvaltere utdannet ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU). Deretter følger samfunnsvitere som kan omfatte både statsvitere, sosiologer, samfunnsgeografer, sosialøkonomer m.fl. Kategorien «annet» utgjør hele 23 prosent av kommunene og omfatter ansatte med andre typer yrkes- og utdanningsgrupper enn de som er nevnt her, eller ansatte uten formell fagkompetanse.

Når det gjelder **arealplanlegging**, er det 39 prosent av kommunene som oppgir at de har ingeniører. 35 prosent av kommunene har natur- og miljøforvaltere, mens 30 prosent har arealplanleggere. NMBU og NTNU er de institusjonene som utdanner flest arealplanleggere.



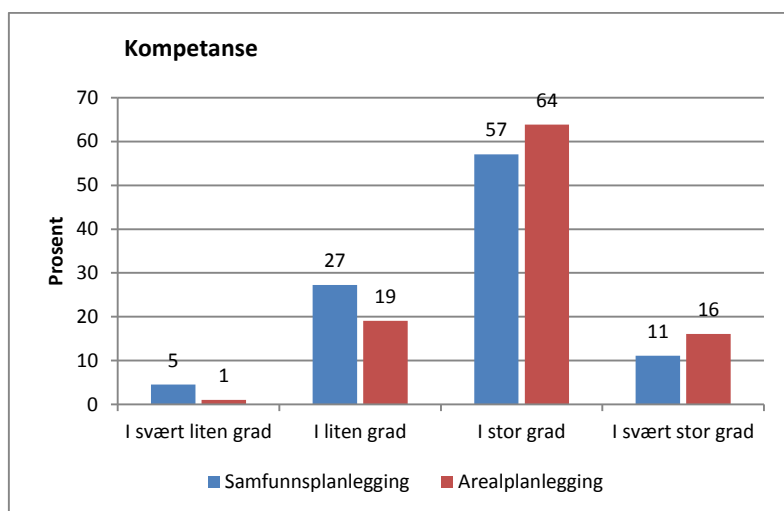
Figur 3.4: Andel av kommuner som har oppgitt at de har arealplanleggere med følgende utdanning. N=186

I intervjuene med kommuneinformantene uttrykkes det gjennomgående at det er utfordrende å få på plass medarbeidere med riktig fagkompetanse. Kommunene synes særlig å slite med å rekruttere sivilingeniører, arkitekter og arealplanleggere. Det er sterk etterspørsel etter alle disse yrkesgruppene og kommunene opplever å bli taperne i konkurransen om denne arbeidskraften. Flere informanter påpeker at private konsultentselskaper, men også statlige etater kan tilby lønnsbetingelser kommunene ikke kan konkurrere med. Store statlige investeringer i infrastruktur i deler av landet har en tendens til å støvsuge markedet for disse yrkesgruppene på disse stedene.

3.4 Kapasitetsmangel

Tallene som er presentert så langt gir et bilde av den faktiske organiseringen, bemanningen og kompetansen i kommunene. I det følgende gjennomgås spørsmål som dreier seg om hvordan kommunene vurderer situasjonen, altså respondentenes subjektive vurderinger av kommunenes kompetanse og kapasitet. Opplever de at de har den nødvendige planfaglige kompetansen og kapasiteten til å utføre sine oppgaver som planmyndighet?

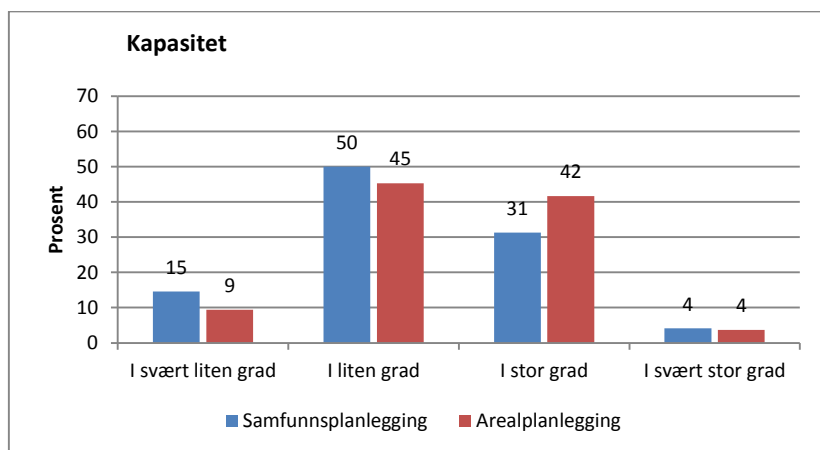
Respondentene ble først bedt om å vurdere kompetansesituasjonen. I det ligger det både en vurdering av formell fagkompetanse og (utdanningsbakgrunn, yrkestilhørighet) og realkompetanse (arbeidserfaring, praksis).



Figur 3.5: Har kommunen nødvendig kompetanse til å utføre sine oppgaver når det gjelder areal- og samfunnsplanlegging? (N=199)

Et stort flertall av kommunene mener at de i stor grad eller svært stor grad har den nødvendige fagkompetansen for å ivareta oppgavene. Hele 82 prosent av kommunene mener at det er tilfelle for arealplanleggingen og 68 prosent av kommunene mener det samme om samfunnsplanleggingen. Selv om et flertall av kommunene gir en positiv vurdering er det likevel nesten 32 prosent av kommunene som sier at de mangler nødvendig kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging, og 20 prosent at de mangler nødvendig kompetanse når det gjelder arealplanlegging.

Resultatet er langt på vei motsatt når vi kommer til kapasitetsvurderingen. Her mener 65 prosent av kommunene at de i liten eller i svært liten grad har nødvendig kapasitet i samfunnsplanleggingen, mens 54 prosent mener det samme om arealplanleggingen.

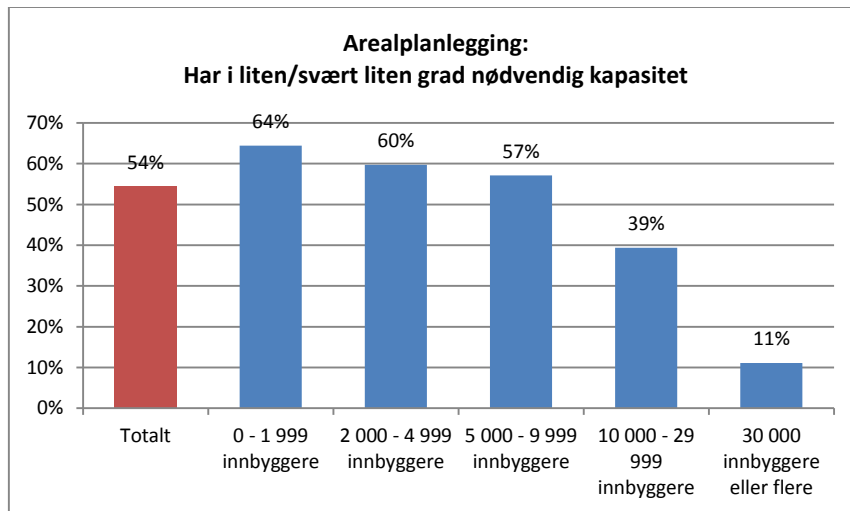


Figur 3.6: Har kommunen nødvendig kapasitet til å utføre sine oppgaver når det gjelder areal- og samfunnsplanlegging? (N=192).

Brutt ned på fylkesnivå tyder tallene på at det er betydelige regionale variasjoner mellom kommunene. Kommuner i Nordland, Oppland og Nord-Trøndelag er av de som sliter mest med kapasiteten i henhold til svarene i denne undersøkelsen. 85 prosent av kommunene i Nordland oppgir at de i svært liten eller liten grad har den nødvendige kapasiteten til å utføre sine oppgaver når det gjelder samfunnsplanlegging. Dette gjelder 80 prosent av kommunene i Oppland og 75 prosent i Nord-Trøndelag. Samtidig oppgir 75 prosent av kommunene i Nordland og 73 prosent av kommunene i Oppland at de mangler nødvendig kapasitet når det gjelder arealplanlegging. Kommunene i Akershus, Oslo og Vestfold ligger best an. Her er det

over 75 prosent av kommunene som oppgir å ha samfunns- eller arealplanleggere i svært stor eller stor grad.

Nedbryting etter kommunestørrelse viser at opplevelse av manglende kapasitet øker med minkende kommunestørrelse. I de aller minste kommunene, de med under 2000 innbyggere, rapporterer nærmere to tredjedeler om at de i liten eller svært liten grad har nødvendig kapasitet i arealplanleggingen, mens tilsvarende tall for kommuner med 30 000 innbyggere eller mer er 11 prosent.



Figur 3.7: Vurdering av kapasitet i arealplanlegging. Etter kommunestørrelse.

3.5 Ti teser om kommunenes kapasitetsskvis

I både kommuneintervjuene og i åpen svarkategori i kommunesurveyen ble informantene/respondentene bedt om å vurdere årsaker til og følger av kapasitetsutfordringen. Det kan pekes på i alt 10 hovedtemaer som går igjen i svarene:

1. Manglende politisk prioritering og interesse: Dette er en utfordring som nevnes av mange informanter. Det kommer til uttrykk i liten interesse og forståelse for planfeltet i mange kommuner, som igjen fører til at fagfeltet ikke prioriteres budsjettmessig. Det blir særlig påpekt at den overordnede samfunnsplanleggingen lider under et svakt politisk fokus og at kompetanse på feltet er lite etterspurt. I mange kommuner betraktes også arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel mer som et samspill mellom politisk og administrativ ledelse som ikke stiller krav til egen, dedikert fagkompetanse på feltet. En informant uttrykker det slik: *«Hos oss er det lite forståelse for viktigheten av framtidig planarbeid, både politisk og administrativt. Man "hviler" fortsatt på den opprinnelige kommunaltekniske sjefen som skal ta hånd om arealplan og samfunnsdelen blir gjennomført av "skolefolket"»*.

Selv om mange informanter etterlyser større politisk involvering og interesse kommer det også til uttrykk synspunkter på at dette har bedret seg de senere år. Forklaringen til det er ifølge informantene den kommunale planstrategien. Planstrategien kommer tidlig opp som sak for nyvalgte kommunestyre og gir anledning for politikerne å få oversikt over så vel plansystemet som planbehovet i egen kommune. Kommunal planstrategi krever også at politikerne tar stilling til om kommuneplanen skal revideres/rulleres i kommende periode. Effekten mange steder har altså vært et økt fokus på overordnet planlegging.

2. Andre planoppgaver stikker av med kapasiteten: Mange peker på at tilgjengelige planressurser i kommunene i stor grad går med til å behandle private reguleringsforslag. Det

kan skyldes en politisk/administrativt prioritering av at tilgjengelige ressurser skal brukes i dette arbeidet for å levere raske brukerorienterte tjenester, som i tillegg gir penger i kassen fordi de er gebyrfinansiert. Flere kommuner oppgir at de har politiske målsettinger om at arealplanleggingen i størst mulig grad skal utføres som selvkostområder. Men det kan også være at kommuner føler seg bundet opp av etterspørselen utenfra uten at kommunens ledelse nødvendigvis ønsker det. Det kommer også fram synspunkter på at kommunens evne til å effektivt saksbehandle private detaljreguleringer er svært avhengig av den planfaglige kvaliteten på private planer som kommer inn til behandling. Mange kommuner bruker i dag mye tid på å tilbakemelde til privat konsulent om feil og mangler i planforslag (feil av både planfaglig og teknisk art). Det påpekes at bedre kvalitet på planforslag til behandling kunne gitt stor gevinst på kommunens kapasitet.

Stort trykk på å behandle private detaljreguleringsplaner kan få som konsekvens at det ikke finnes ledig kapasitet å sette av til overordnet, kommunalt planarbeid, heller ikke til eget reguleringsplanarbeid.

3. Økonomisk presset situasjon: Et synspunkt som går igjen i svært mange av intervjuer er at planfeltet generelt fort blir nedprioritert i en presset kommuneøkonomi. Stram kommuneøkonomi har medført nedprioritering av plankapasitet og heller fokus på løpende drift av primær oppgaver, som skole, helse osv. Flere vekstkommuner påpeker dilemmaet i at stort utbyggingspress og befolkningsvekst gjør krav på en sterk planfunksjon i kommunen, men at svak kommuneøkonomi fører til at man snarere reduserer bemanningen på dette feltet enn styrker det.

4. Vondt å komme ut av etterslepets svøpe: Flere kommuner oppgir at de tidligere har hatt for lite kapasitet, men at de nå har bemannet opp for å øke kapasiteten. Det vil imidlertid ta noe tid å fjerne etterslep på gamle saker og komme *ajour* på plansiden. På grunn av tidligere nedprioritering/unnfallenhet får dermed ikke kommunene full effekt av kapasitetsøkningen fra dag en. Et illustrerende utsagn: «*Vi har et stort etterslep på digitalisering av gamle reguleringsplaner. Har som målsetting å opprette digitalt planarkiv, men lider under manglende oppfølging av endringer i kartdelen*»

6. Ressurskrevende omgivelser: Kommunenes planlegging inngår i en større sammenheng. Den både påvirker og påvirkes av planer på fylkesnivå og statlige planer og vedtak. Dette innebærer både kontakt, samarbeid og noen ganger konflikt med andre myndigheter. Det legges ikke skjul på at denne kontakten mange ganger kan være ressurstappende og gå utover kapasiteten i kommunene. Det påpekes at oppfølging av regionalt planarbeid i regi av fylkeskommunen eller statlige sektormyndigheter tar mye tid og at prosessene oppleves som tungvinte og lite forutsigbare, jf. følgende sitat: «*Staten er ikke eining med seg selv. Statens Vegvesen sier en ting, miljøvernavdelinga sier en anna ting, kulturavdelinga meiner noe annet. Og Fylkesmannen er ikke enig med noen av dem*».

7. Sammensatte stillinger – kapasiteten smuldrer opp: Alle de ovenfor nevnte årsaksforklaringen til kommunenes kapasitetsutfordringer kan gjelde for alle kommunegrupper, uavhengig av størrelse. En utfordring som imidlertid i særlig grad gjelder mindre kommuner med små stillingsressurser er at kapasiteten (og kompetansen) smuldrer opp som et resultat av at det legges for mange oppgaver og funksjoner til en og samme stilling. Sammensatte stillinger innebærer ofte at andre (løpende driftsoppgaver) kommer foran, at planprosessen blir lite grundige og ofte preget av svak fremdrift. «*Vi er en liten kommune og det betinger at de ansatte innen planfaget i stor grad opptrer som generalister som skal kunne mye om mye. Da blir det ofte liten tid og kapasitet til å gå dypt inn i sakene, og man gjør ofte det som må gjøres etter lov*

og andre nødvendige forutsetninger, men hopper ofte over ting som burde vært gjort gjennom grundig planprosess». Sammensatte stillinger gir heller ikke grunnlag for spesialisering og faglig utvikling.

8. Vanskelig å rekruttere og beholde: Mange kommuner sier at mangelfull kapasitet skyldes at de ikke lykkes i å rekruttere ønsket kompetanse. De får få søkere og til dels svak søkermasse på utlyste stillinger. Årsakene til dette kan være mange, dels at det utdannes for få i forhold til behovet, dels at andre arbeidsgivere kan tilby bedre lønnsbetingelser, og dels at ledige stillinger ofte enten utlyses som deltidsstillinger eller som sammensatte stillinger som kan oppleves som lite attraktivt.

En del kommuner sier at de klarer å rekruttere, men at utfordringen først og fremst er å beholde kompetent arbeidskraft. Kommunene opplever mange steder å blitt en ren opplæringsanstalt for nyutdannede på veien mot fetere kall i private, statlige og/eller fylkeskommunale virksomheter. Særlig gjelder det kommuner i sentrale strøk hvor det er sterk konkurranse om arbeidskraften.

9. Planprosessene er blitt for ressurskrevende: I lovkommentaren til plandelen av plan- og bygningsloven legges det vekt på at planleggingen etter loven ikke skal være mer omfattende enn nødvendig, jf. kommentaren til § 3-1. *Oppgaver og hensyn i planlegging etter loven.* Inntrykket etter intervjuene peker imidlertid i retning av at planprosessene oppleves som så ressurskrevende at mange kommuner opplever at de ikke strekker til. Et knippe sitater illustrerer dette:

«Plan- og bygningsloven begynner å stille utredningskrav som gjør det vanskelig for kommunen å prioritere dette, når tilgjengelige ressurser også skal være en del av forvaltningen. En prioriterer kunder».

«Det er blitt altfor omfattende og komplisert å gjennomføre arealplanen med hensyn til krav til utredninger m.m. Mye av tida går med til planendringer og mindre endringer som også krever omfattende prosesser. Det undergraver tilliten til plansystemet hvis detaljer skal måtte avklares med en full planprosess.».

«Prosessene tar for lang tid og er blitt veldig ressurskrevende med hensyn til krav til utredninger og undersøkelser i planprosessen.»

Ny plan og bygningslov legger opp til at kommunen skal ta ansvar med de store strukturene i arbeidet med planlegging. Særlig kommuneplan og områderegulering. Det er ofte krevende oppgaver, og i en anstrengt kommuneøkonomi er det vanskelig å få satt av midler til planlegging.

Flere tar på den bakgrunn til orde for at planleggingsprosessen må gjøres enklere og mindre rigid enn i dag. Mulighetene til å vedta mindre endringer av planer, bør ifølge disse informantene økes.

Det poengteres også at økende krav og kompleksitet i planlegging ikke bare kan knyttes til ny plan og bygningslov, men må ses i et større bilde. Flere kommuner opplever at det de siste 5 til 10 årene har vært preget av en rivende utvikling som stiller økte krav til planfunksjonen.

- Det har vært en overgang fra papirbasert forvaltning til digital forvaltning/framstilling av digitale kart. Utstyr til karttegning (program, lisenser) opplæring, og endringer i SOSI standard stiller store krav til oppfølging fra kommunene.
- Det er innført nye lover (matrikkellov, ny naturmangfoldlov, folkehelselov osv.) som fremmer hensyn og målsettinger som skal ivaretas i planarbeidet

- Det stilles generelt større krav til nøyaktighet, etterprøvnbarhet og dokumentasjon
- Samfunnssikkerhet har kommet inn som eget begrep og som kreves avklart i forkant av all plansaksbehandling.

10. Vekstkommunen sprenger kapasiteten: Noen vekstkommuner sier de opplever at bemanningen er for lav i forhold til kommunens utfordringer som vekstkommune. Noen steder kombineres sterk vekst med en liberal arealpolitikk. Det resulterer i høyt «planpress», omfattende prosesser som krever mye arbeidsinnsats og, i en del tilfeller, mange innsigelser som gir ytterligere ekstraarbeid. «*Vi er sjakk matt - saksmengden er for stor i forhold til antall årsverk!*»

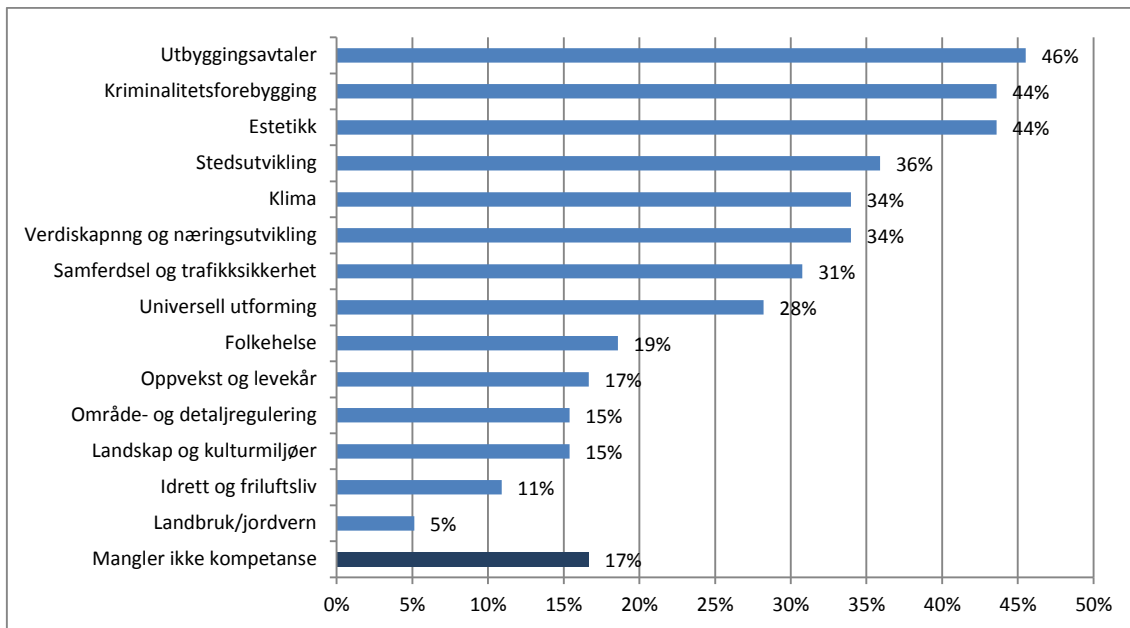
En egen variant av vekstutfordringen gjelder kommuner som opplever stor vekst på kort tid som følge av store nasjonale og/eller private investeringer og utbygginger. For mange kommuner er dette et sjokk i positiv forstand ved at det gir tilflytting av mennesker, nye arbeidsplasser, økte inntekter mv., men for planfunksjonen innebærer det et voldsomt press. To av kommunene det er gjennomført intervjuer har stått overfor eller kan stå overfor et slikt scenario; Hammerfest kommune gjennom Snøhvitutbyggingen og Naustdal kommune gjennom et stort mineralutvinningsprosjekt. Slike ekstraordinære situasjoner krever gjerne ekstraordinære tiltak for å imøtekomme behovet for kapasitet i utbyggingsfasen:

«Føler at vi har lykket godt i Hammerfest og at vi har hatt en styrt og planmessig utvikling av Hammerfestsamfunnet etter at Snøhvitprosjektet startet i 2004. Var veldig viktig at Statoil gikk inn og finansierte planstillingene i kommunen i utbyggingsfasen (5 år). Etter det har vi beholdt og lønnet disse stillingene selv.»

3.6 Hvor er det kompetanseutfordringer?

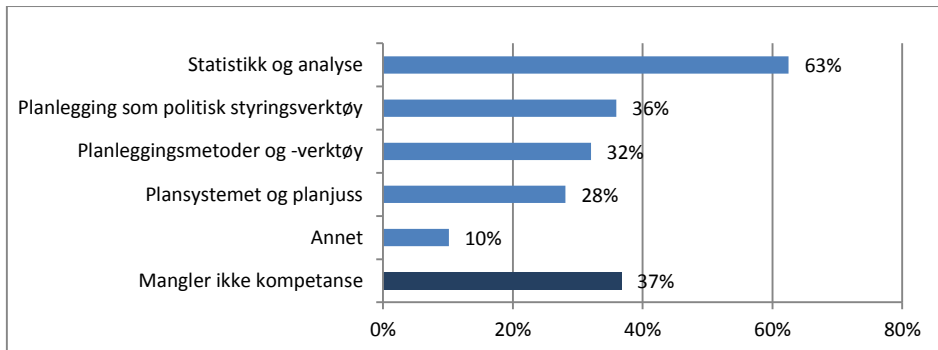
Som vi har sett er det er betydelig færre kommuner som sliter med kompetansen enn med kapasiteten. Så kan det spørres om ikke kapasitets- og kompetanseutfordringene i stor grad henger sammen. Kapasiteten er bæreren av kompetansen og som mange har kommentert kan det være betydelige utfordringer i å opprettholde og videreutvikle kompetanse på et fagfelt dersom det ikke eksisterer et fagmiljø hvor erfaringer kan deles og kompetanse utvikles. Spørsmålet som ble stilt om kompetanse tidligere var generelt formulert (jf. fig. 3.1). Planleggingen etter plan og bygningsloven stiller imidlertid en rekke krav og forventninger til kommunene som planmyndighet som innebærer at kommunene må ha betydelig kompetanse på en rekke samfunns- og fagområder. For å borte dypere i kompetansesituasjonen ble kommunene bedt om å vurdere hvor de evt. mangler kompetanse med utgangspunkt i en liste over aktuelle planhensyn/temaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel.

Som det fremgår av figur 3.8 er det kun 17 prosent av kommunene som oppgir at de ikke mangler planfaglig kompetanse på minst ett av de aktuelle plantemaene. Nesten halvparten av kommunene oppgir at de mangler kompetanse når det gjelder utbyggingsavtaler, kriminalitetsforebygging og estetikk, mens kun et fåtall mangler kompetanse når det gjelder landbruk/jordvern.



Figur 3.8: Andel av kommunene som oppgir at de mangler planfaglig kompetanse på følgende områder. N=156.

Det ble også stilt spørsmål om kommunenes kompetanse for å ivareta mer spesifikke roller, virkemidler og funksjoner knyttet til planleggingen, som eksempelvis kompetanse på planrett, statistikk mv. Her oppgir 37 prosent av kommunene at de ikke mangler kompetanse når det gjelder kompetanse i utøvelsen av selve planleggerrollen. Det området flest kommuner oppgir de mangler kompetanse gjelder statistikk og analyse (63 prosent). 36 prosent av kommunene sier de mangler kompetanse på planleggingsmetoder og verktøy

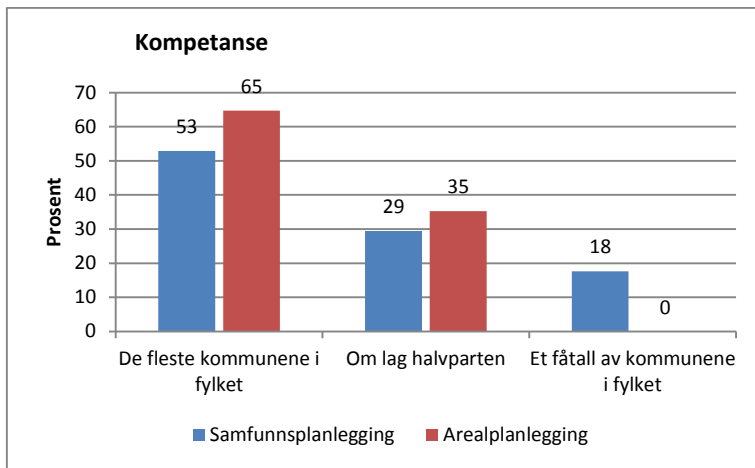


Figur 3.9: Andel av kommunene som oppgir at de mangler nødvendig kompetanse i forhold til planleggerrollen på følgende områder. N=128

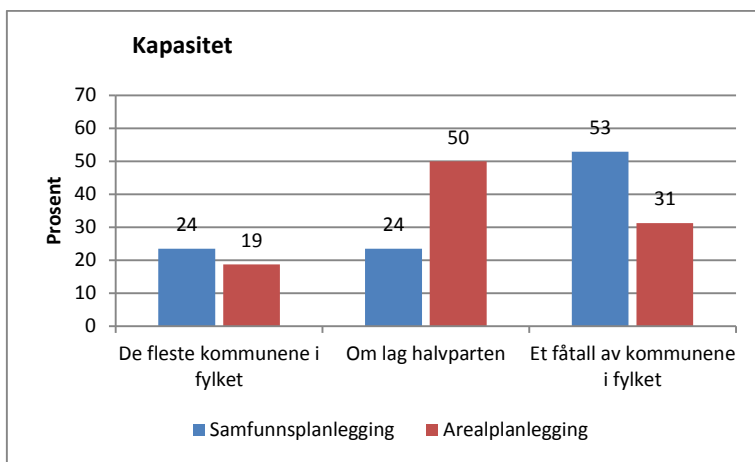
3.7 Samme bilde sett fra fylkeskommunene

Vi har nå gjennomgått faktiske tall for og kommunenes egne vurderinger av kompetanse og kapasitetssituasjonen. Deles virkelighetsbeskrivelsen av regionale aktører? Fylkeskommunene har et planfaglig veiledningsansvar overfor kommunene og har med det som grunnlag gode forutsetninger for å vurdere situasjonen i kommunene. Fylkeskommunene ble derfor bedt om å vurdere i hvor stor grad de mener at kommunene i sitt fylke har den nødvendige planfaglige kompetansen og kapasiteten til å utføre sine oppgaver når det gjelder areal- og samfunnsplanlegging.

Fylkeskommunenes vurdering samsvarer i svært stor grad med kommunenes egen vurdering (jf. fig. 3.6 og fig. 3.7).



Figur 3.10: Svar blant landets fylkeskommuner: Har kommunene i ditt fylke nødvendig planfaglig kompetanse?



Figur 3.11: Svar blant landets fylkeskommuner: Har kommunene i ditt fylke nødvendig planfaglig kapasitet?

Når det gjelder samfunnsplanlegging, mener over halvparten av fylkeskommunene at kommunene i eget fylke mangler den nødvendige kapasiteten, mens halvparten av fylkeskommunene mener ca. halvparten av kommunene i sitt fylke mangler planfaglig kapasitet når det gjelder arealplanlegging. Når det gjelder kompetanse, mener et flertall av fylkeskommunene at de fleste kommuner i sitt fylke har nødvendig planfaglig kompetanse både innenfor samfunnsplanlegging og arealplanlegging.

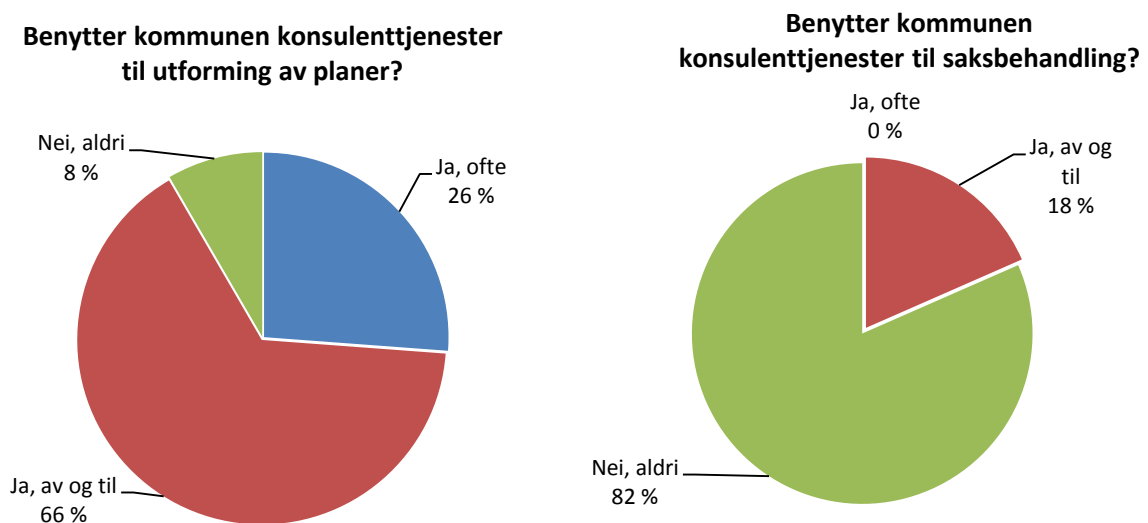
I intervjuene med fylkeskommunene nyanseres likevel dette bildet noe. De fleste informantene bekrefter at de opplever at flertallet av kommunene har den nødvendige plankompetansen pr i dag på arealplanlegging, men stiller spørsmålsteget ved om det gjelder i forhold til samfunnsplanlegging. Det påpekes at det i mange kommuner er svak sammenheng på samfunnsdel og arealdel. Videre mener flere fylkeskommuner at selv om kompetansen kan være god er mange kommuner veldig sårbare da oppgaveløsningen i stor grad beror på enkeltpersoners innsats og tilstedeværelse.

Mange har ikke noe fagmiljø å støtte seg til. Dette er veldig uheldig ikke bare for oppgaveløsningen i dag, men særlig for rekrutteringen. Det er lettere å rekruttere kompetanse til større fagmiljøer. Ved siden av sårbarhet er nok kapasitet den store utfordringen. Ved større oppgaver eller større plantrykk får de fleste problemer med kapasiteten. Planleggerne har ofte også andre funksjoner/oppgaver (generalister).

Fylkeskommunene påpeker at det mange steder er stor konkurranse om planleggere med høy kompetanse, og noen kommuner opplever stor "turn-over" og derved vanskeligheter med fremdrift i planarbeidet.

3.8 Bruk av konsulent tjenester

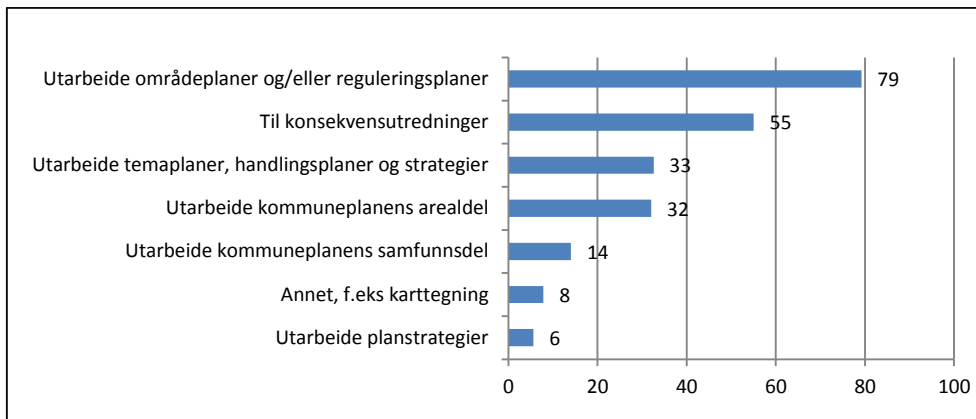
I hvilken utstrekning benytter kommunene seg av eksterne konsulent tjenester i planarbeidet? Eksterne konsulenter kan i denne sammenheng være større rådgivende ingeniør/konsulent selskaper, private konsulenter, arkitektfirmaer mm. Kommunen ble bedt om å vurdere omfanget av tjenestekjøp på henholdsvis kommunens utforming av planer og på kommunens saksbehandling:



Figur 3.12: Kommunens bruk av konsulent tjenester til utforming av planer og til saksbehandling

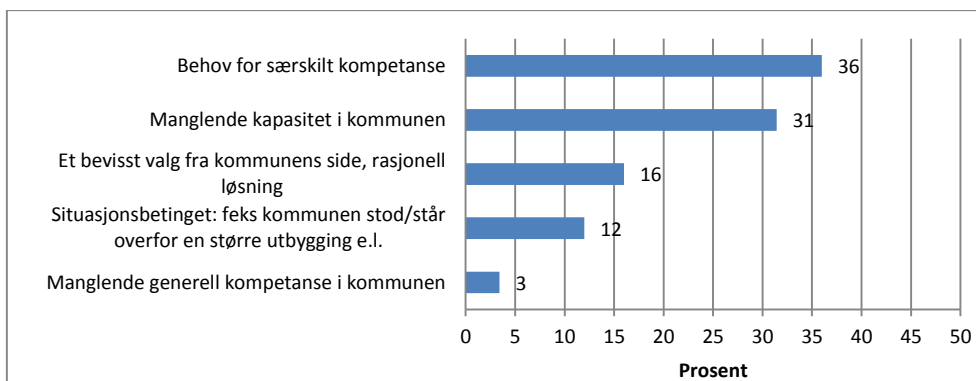
Over 90 prosent av kommunene benytter konsulent tjenester til utforming av planer. 26 prosent oppgir at de gjør det svært ofte, mens 66 prosent oppgir av og til. Det er derimot et fåtall av kommunene som benytter konsulent tjenester til ordinær saksbehandling. Kun 18 prosent oppgir at de gjør dette av og til. I de åpne svarene til blir det av flere kommuner kommentert at det er prinsipielt vanskelig å benytte konsulenter i saksbehandling av f.eks. private reguleringsplaner. De som oppgir at konsulenter også benyttes i saksbehandlingen sier det gjelder på svært avgrensede problemstillinger i saksbehandlingen, f.eks. juridisk kvalitetssikring av en reguleringsplan. Det er i liten grad sammenheng mellom kommunestørrelse og bruk av konsulent tjenester til utforming av planer, men det er en liten tendens til at små kommuner i større grad enn store kommuner benytter konsulent tjenester til saksbehandling.

Til hva slags type planarbeid benyttes så til eksterne konsulenter? Tjenester til utarbeidelse av (hele eller deler av) reguleringsplaner nevnes hyppigst som årsak til kjøp fra eksterne, men også tjenester knyttet til konsekvensutredninger (KU) i forbindelse med arealplanarbeidet oppgis av flere, jf. fig. 3.13. Konsulentene brukes i minst grad til overordnet samfunnsplanlegging



Figur 3.13: Prosentandel av kommunene som bruker konsulenttjenester til følgende oppgaver. Svar blant kommuner som bruker konsulenttjenester til (deler av) planarbeidet. N=178

Hovedårsaken til at kommunen benytter konsulenter i arbeidet med (deler av) planutforming er behov for særskilt kompetanse samt manglende kapasitet. Henholdsvis 36 prosent og 31 prosent av kommunene som benytter konsulenter til utforming av planer oppgir dette som hovedårsaken.



Figur 3.14: Hovedårsaken til bruk av konsulenttjenester til (deler av) planarbeidet. Svar blant kommuner som benytter konsulenttjenester. N=175

I intervjuene med kommunen går det fram at holdningen til bruk av eksterne i planarbeidet fremover spriker. Fra noen kommuner blir det sagt at de vil øke innslaget av tjenestekjøp som et ledd i en strategi for å styrke evnen/kapasiteten i planarbeidet. Det påpekes at situasjonen med underkapasitet i en del kommuner er av langvarig/permanent karakter, mens det alltid er mulig å kjøpe tjenester i markedet. Bruk av konsulenttjenester kan eksempelvis være en mer rasjonell løsning for å ta planleggingstopper enn å bygge opp en fast kapasitet i egen organisasjon. For mange er det derfor et bevisst valg å løse flere oppgaver med innkjøpte tjenester. Noen kommuner sier også at eksterne tjenestekjøp begrunnes med hensyn til behov for kvalitet. Det poengteres at utarbeidelse av reguleringsplaner er et fag, og konsulenter som sitter med arbeidet daglig, utfører arbeidet raskere, og med høyere kvalitet enn kommunen selv kan klare.

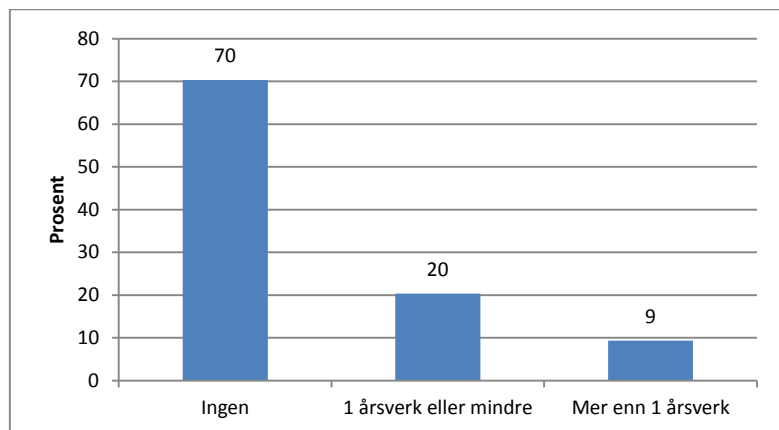
Andre kommuner oppgir at de ønsker å redusere omfanget av tjenestekjøp mest mulig, dels fordi det er kostbart, dels fordi det skaper en avhengighet til eksterne fagmiljøer for å ivareta oppgaver som er kommunens eget ansvar og dels fordi man har vært misfornøyd med eksterne leveranser.

Konsulentbruk kan være risikabelt pga. avstand mellom planlegger (konsulent) og kommune. Kan føre til manglende "treffsikkerhet" i selve utredninger og planutkast. Sitter med en slik

konkret, avgrenset kommunedelplan på bordet nå som IKKE holder mål på grunn av manglende leveranse hos konsulentene.

3.9 Vakanser og rekruttering

Til tross for kapasitetsproblemer, oppgir 70 prosent av kommunene at de ikke hadde noen ubesatte stillinger i 2012. 20 prosent av kommunene har 1 årsverk eller mindre som er ubesatt.



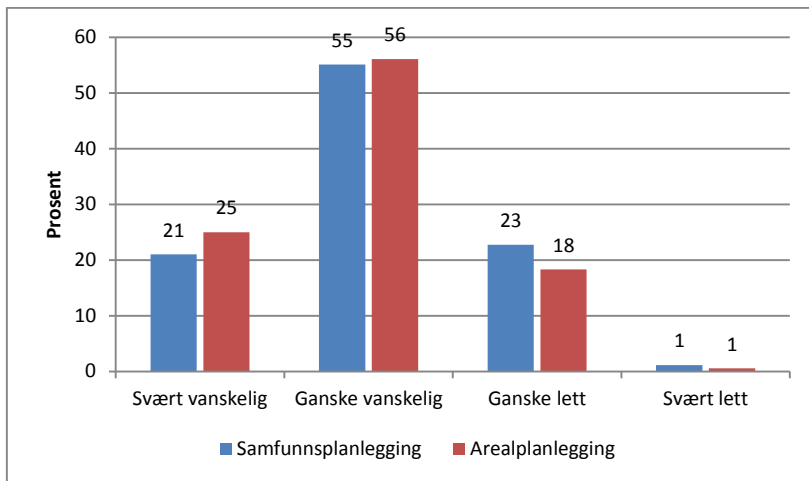
Figur 3.15: Antall ubesatte stillinger innen areal- og samfunnsplanlegging i 2012. N=182

Kontrollert for kommunestørrelse viser resultatene fra undersøkelsen at andelen kommuner med ubesatte stillinger er høyere blant store og mellomstore kommuner enn blant de små kommunene. I kommuner med 30 000 innbyggere eller flere er det 33 prosent som rapporterer om mer enn en ubesatt stilling, og blant kommuner med mellom 20 000 og 30 000 innbyggere er det 13 prosent. Tilsvarende tall for kommuner med under 2 000 innbyggere er 5 prosent. Fylkestallene tyder på at det er flest ledige stillinger i kommuner i Akershus og i Rogaland. Her oppgir 60 prosent av kommunene at de har ubesatte stillinger/stillingsbrøker.

En undersøkelse utført av Rambøll for KS viser at mellomstore og store kommuner har en høy andel vakanser innenfor teknisk sektor.⁸ Her fremgår det at andelen kommuner med ubesatte stillinger er størst i kommuner med mellom 10 000 og 20 000 innbyggere. Andelen kommuner med ubesatte stillinger er i henhold til denne undersøkelsen minst i kommuner med under 2000 innbyggere. En forklaring til dette kan selvfølgelig være at det er adskillig flere stillinger som skal besettes i mellomstore enn i små kommuner. En annen forklaring kan være at stillinger raskere inndras i mindre kommuner dersom man ikke lykkes i å tilsette raskt.

På spørsmål om kommunene synes det er lett eller vanskelig å rekruttere til stillinger innen areal- og samfunnsplanlegging oppgir rundt 55 prosent av kommunene at de synes det er ganske vanskelig, mens 25 prosent synes det svært vanskelig. Svarene for samfunnsplanlegging og arealplanlegging er her mer eller mindre sammenfallende. Kun 1 prosent av kommunene synes det er svært lett å rekruttere til slike stillinger.

⁸ KS 2013: FOU-PROSJEKT NR. 134038 Utfordringer og muligheter i kommunalteknisk sektor.



Figur 3.16: Er det lett eller vanskelig å rekruttere til stillinger innen areal- og samfunnsplanlegging? N=180

I Oslo kommune og i kommunene i Vestfold mener alle at det er ganske eller svært lett å rekruttere. Mens så godt som alle kommunene i Finnmark og Sogn og Fjordane mener det er vanskelig å rekruttere til stillinger innen areal- og samfunnsplanlegging. Både kommuner som synes det er lett og de som synes det er vanskelig å rekruttere til stillinger innen areal- og samfunnsplanlegging fikk et åpent spørsmål om hvorfor de mener det er hhv vanskelig og lett.

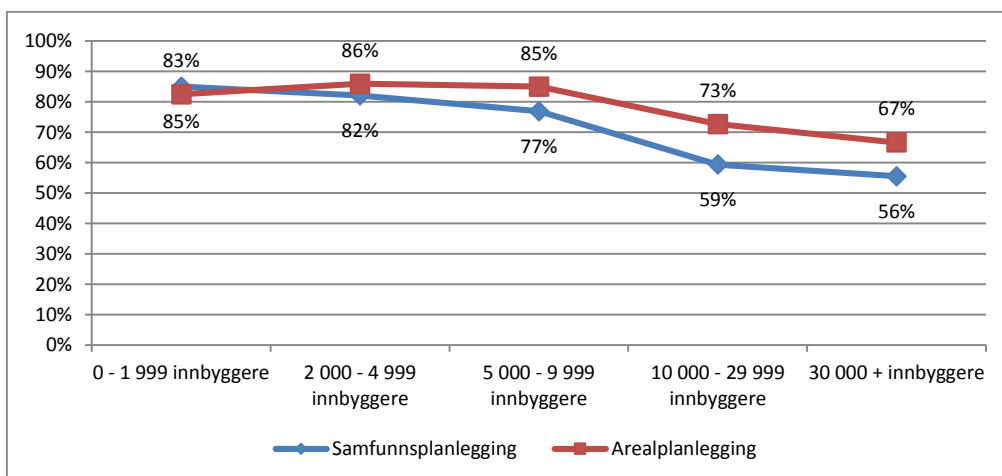
Årsaker til at det er vanskelig å rekruttere er blant annet:

- Hard konkurranse fra private aktører
- Lite fagmiljø, lite attraktivt
- Lite arbeidsmarked, få søkere

Årsaker til at det er lett å rekruttere oppgis blant annet å være:

- At kommunen har et sterkt fagmiljø
- Spennende utviklingsoppgaver
- Stort arbeidsmarked, med mange kompetansemiljøer å rekruttere fra

Utfordringer knyttet til rekruttering henger sammen med kommunestørrelse. For eksempel er det over 80 prosent av kommunene under 10 000 innbyggere som oppgir at det er vanskelig å rekruttere til stillinger innen arealplanlegging, mens 67 prosent av de største kommunene (over 30 000 innbyggere) oppgir det samme.

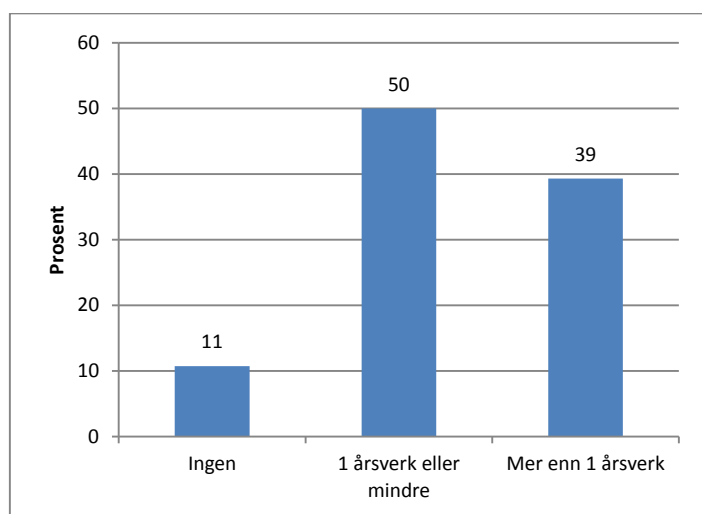


Figur 3.17: Prosentandel av kommuner som mener det er svært eller ganske vanskelig å rekruttere til stillinger innen areal- og samfunnsplanlegging? Etter kommunestørrelse

Få av kommunene som har svart på undersøkelsen oppgir at de har en egen rekrutteringsstrategi, eller har iverksatt særskilte tiltak for å rekruttere til stillinger innen areal- og samfunnsplanlegging.

3.10 Rekrutteringsbehov fem år fram i tid

Kommunene ble så bedt om å vurdere rekrutteringsbehovet fem år fram i tid år. Spørsmålet som ble stilt lød: *Om lag hvor mange flere årsverk tror du det vil være behov å fylle innen 2018?* Nesten 90 prosent av kommunene som har svart mener de vil ha behov for å rekruttere til stillinger innen areal- og samfunnsplanlegging i løpet av de fem nærmeste årene, både som følge av at folk slutter/går av med pensjon, og at planutfordringene er i økende for eksempel på grunn av befolkningsvekst.



Figur 3.18: Behov for nye årsverk innen areal- og samfunnsplanlegging om fem. N=140

Også her er det en sterk sammenheng mellom kommunestørrelse og behov for nye årsverk. Over 80 prosent av de største kommunene har behov for mer enn ett årsverk om fem år. Andelen kommuner som ikke har behov for nye årsverk innen areal- og samfunnsplanlegging er derimot ikke like påvirket av kommunestørrelse. I både de største og de minste kommunene er denne andelen på litt i underkant av 20 prosent mens den er på under 10 prosent i kommuner på mellom 2 000 og 9 9000 innbyggere.

	0 - 1 999 innbyggere	2 000 - 4 999 innb	5 000 - 9 999 innb	10 000 - 29 999 innb	30 000 + innbyggere	Totalt
Ingen	18%	8%	6%	12%	17%	11%
1 årsverk eller mindre	68%	58%	55%	23%	0%	50%
Mer enn 1 årsverk	15%	35%	39%	65%	83%	39%
Gjennomsnitt	0.8	1.3	1.6	1.9	2.8	1.4
Antall svar	34	40	33	26	6	139

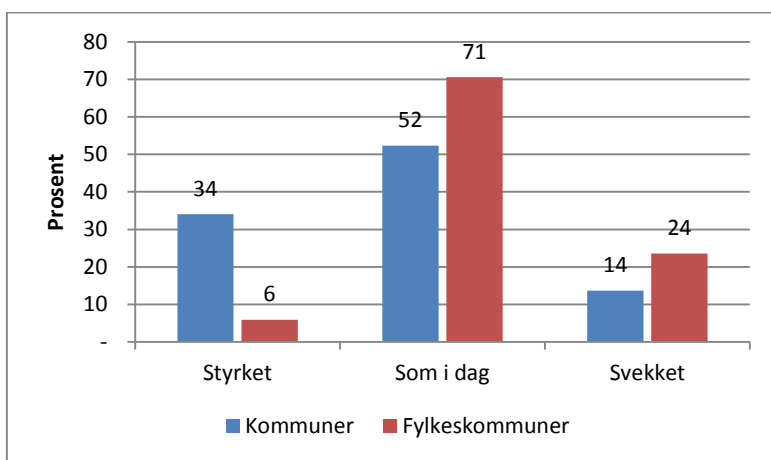
Tabell 3.5: Behov for nye årsverk innen areal- og samfunnsplanlegging om fem år, etter kommunestørrelse.

Om vi ser på det faktiske antallet nye årsverk kommunene (139 kommuner har svart på dette spørsmålet) ser behov for summerer det tallet seg til 201, eller 1,43 årsverk per kommune. Forutsatt at dette er et representativt tall for alle landets kommuner vil det estimerte årsverksbehovet fram til 2018 være 615 nye årsverk i kommunene, eller drøyt 120 nye årsverk per år. Dette regnestykket er usikkert og forutsetter i tillegg til at kommunene som har svart på spørsmålet er representative for alle landets kommuner også at andre rammebetingelser (dagens

kommuneinndeling, dagens plan- og bygningslov, dagens oppgavefordeling mellom forvaltningsnivåene o.likn.) er de samme som i dag.

Fylkestallene viser at det er kommunene i Akershus, Buskerud, Vestfold og Finnmark som ser ut til å ha størst behov for å rekruttere. I disse fylkene oppgir over 70 prosent av kommunene at det vil være behov for å rekruttere mer enn 1 årsverk til areal- og samfunnsplanlegging.

Sett i lys av at 75 prosent av kommunene mener det er vanskelig å rekruttere til slike stillinger, er det grunn til å anta at dette rekrutteringsbehovet i stigende grad vil by på utfordringer for kommunene. På spørsmål om hvordan kommunene forventer at situasjonen er om fem år mener 52 prosent mener at kommunens plankompetanse og – kapasitet vil være omtrent som i dag. 34 prosent av kommunene mener situasjonen vil være bedre om fem år enn i dag, mens 14 prosent mener situasjonen vil være svekket. Fylkeskommunene er imidlertid noe mer pessimistiske på kommunenes vegne. Blant fylkeskommunene mener 71 prosent at situasjonen vil være som i dag, mens 24 prosent mener at kompetanse og kapasitetssituasjonen vil være svekket.



Figur 3.19: Forventet situasjon med hensyn til plankapasitet- og kompetanse om fem år. Kommuner N= 191, fylkeskommuner N=18

I intervjuene med informanter fra både kommunene og fylkeskommunen kommer det til uttrykk bekymringer for rekrutteringssituasjonen fremover. Gjennomsnittsalderen blant kommuneplanleggerne er relativt høy og mange vil gå av med pensjon i løpet av fem til tiårsperiode. Selv om kommunene skulle lykkes i å erstatte erfarne planleggere med nye, påpekes det at det tar tid før nye kandidater er «oppe og går» på samme nivå.

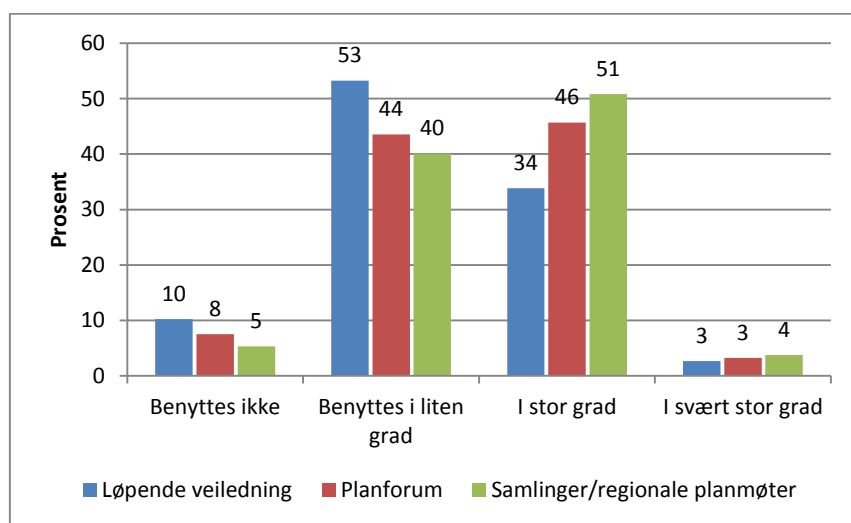
4 Fylkeskommunen som planfaglig veileder

4.1 Kommunenes bruk av fylkeskommunen som planfaglig veileder

En bolk i undersøkelsen gikk spesifikt på fylkeskommunens rolle som planfaglig veileder overfor kommunene. Fylkeskommunen har en planfaglig veiledningsfunksjon etter plan- og bygningsloven § 3-2 og 3-4. Veiledningen skjer først og fremst gjennom løpende kontakt i forbindelse med kommunenes arbeid med kommuneplaner, kommunedelplaner, reguleringsplaner og dispensasjoner, men kan også knyttes til regionalt planforum og ulike typer nettverksarenaer.

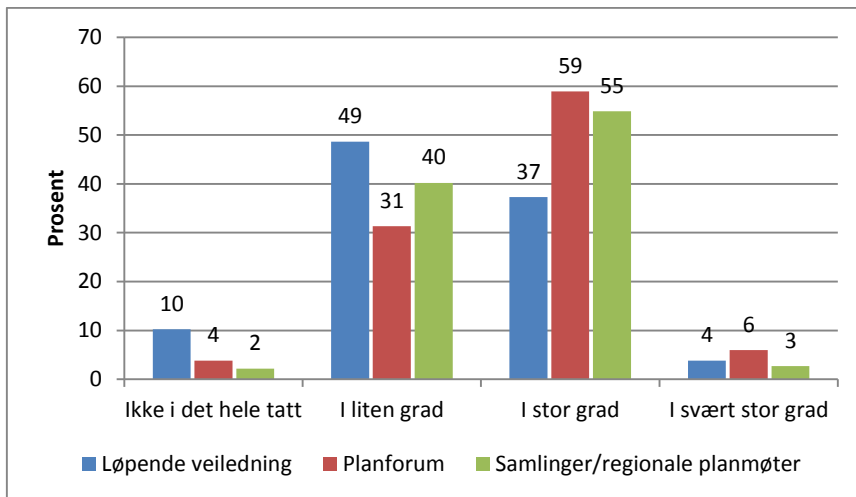
Kommunene ble spurt om i hvor stor grad de benytter fylkeskommunen som planfaglig veileder når det gjelder i) løpende veiledning, ii) planforum og iii) samlinger/regionale møter, i hvor stor grad de mener fylkeskommunen ivaretar dette ansvaret og om de har nytte av samarbeidet med fylkeskommunen.

55 prosent av kommunene oppgir at de benytter seg av regionale planmøter/samlinger og 49 prosent benytter planforum i stor eller svært stor grad, mens 40 prosent benytter dette i liten grad (Figur 4.1). Samtidig oppgir 53 prosent av kommunene at de i liten grad benytter fylkeskommunen til løpende veiledning, og 10 prosent oppgir at de ikke gjør dette i det hele tatt.



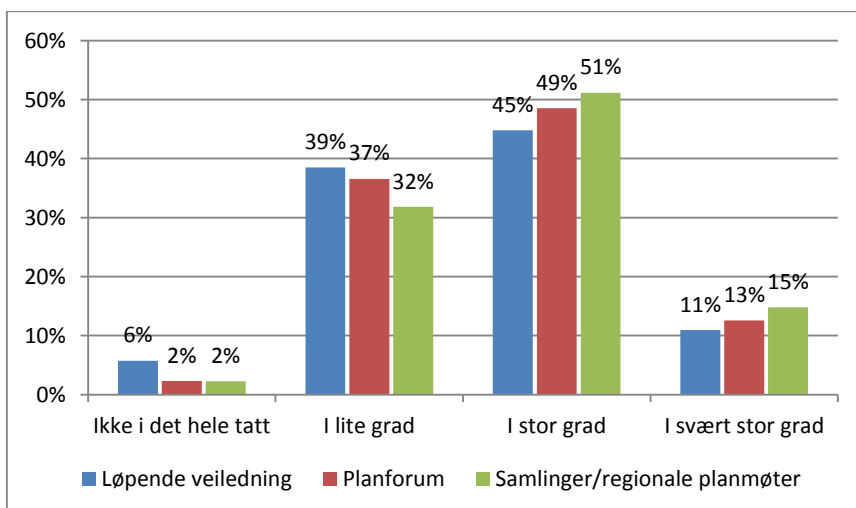
Figur 4.1: I hvor stor grad benytter kommunen fylkeskommunen som planfaglig veileder når det gjelder følgende områder: løpende veiledning, planforum, samlinger/regionale planmøter? N=187

60 prosent av kommunene mener i stor eller svært stor grad at fylkeskommunen ivaretar sitt ansvar som planfaglig veileder på en god måte når det gjelder planforum og regionale samlinger (Figur 4.2). Men 49 prosent av kommunene mener at fylkeskommunen i liten grad ivaretar sitt ansvar som planfaglig veileder når det gjelder løpende veiledning, og 10 prosent at de ikke ivaretar dette ansvaret overhode.



Figur 4.2: I hvor stor grad opplever du at fylkeskommunen ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god måte når det gjelder følgende områder: løpende veiledning, planforum, samlinger/regionale planmøter? N=185

Samtidig oppgir over halvparten av kommunene som benytter fylkeskommunen som planfaglig veileder at de i stor eller svært stor grad har nytte av dette samarbeidet. Det er noe færre som har nytte av fylkeskommunen når det gjelder løpende veiledning enn når det gjelder planforum og samlinger/regionale planmøter.



Figur 4.3: I hvor stor grad opplever du at kommunen har nytte av samarbeidet med fylkeskommunen når det gjelder følgende områder: løpende veiledning, planforum, samlinger/regionale planmøter? Svar blant de som har benyttet FK. N=176

Det er store fylkesvise variasjoner både når det gjelder bruk av fylkeskommunen som planfaglig veileder og hvordan fylkeskommunen ivaretar dette ansvaret:

- Et stort flertall av kommunene i Vest-Agder benytter fylkeskommunen i stor eller svært stor grad, både når det gjelder løpende veiledning (71 %), planforum (86 %) og samlinger/regionale planmøter (100 %).
- I Vestfold benytter 75 prosent av kommunene fylkeskommunen i stor eller svært stor grad når det gjelder planforum og samlinger/regionale planmøter, men ingen når det gjelder løpende veiledning. I Finnmark er det ingen av kommunene som har svart som oppgir at de benytter fylkeskommunen som planfaglig veileder når det gjelder løpende veiledning, mens 22 prosent av kommunene benytter fylkeskommunen i stor eller svært stor grad når det gjelder planforum og 11 prosent når det gjelder samlinger/regionale planmøter.

- 70 prosent av kommunene i Sogn og Fjordane mener i stor eller svært stor grad at fylkeskommunen ivaretar ansvaret som planfaglig veileder når det gjelder løpende veiledning på en god måte. Men ingen av kommunene i Telemark og Finnmark mener dette.
- Når det gjelder planforum mener nesten 90 prosent av kommunene i Vest-Agder at fylkeskommunen ivaretar dette ansvaret i svært stor eller stor grad. Men bare 22 prosent av kommunene i Finnmark og 29 prosent av kommunene i Nord-Trøndelag mener dette
- Når det gjelder samlinger/regionale planmøter er mener hele 86 prosent av kommunene i Aust-Agder at fylkeskommunen ivaretar dette ansvaret i stor eller svært stor grad.

4.2 Fylkeskommunens veiledningsrolle - synspunkter fra intervjuene

Det statistiske funnet av at kommunene i større grad bruker og har nytte av de faste arenaene fylkeskommunene har ansvar for, mens de i mindre grad bruker og er fornøyd med den løpende veiledningen, både bekreftes og nyanseres i intervjuene.

Regionalt planforum

Planforum er et møtested for kommunene til å drøfte plansaker etter plan- og bygningsloven på regionalt nivå, gjerne på et tidlig tidspunkt i planprosessen. Vanligvis er det kommunene som melder inn saker til planforum, men regionale etater kan også melde inn saker. Planforum brukes ofte i planprosessen rundt rullering av kommuneplanene, både i forbindelse med oppstart, underveis i planprosessen (foreløpig høring) og ved offentlig høring av planforslaget. Dette kan bidra til å rydde bort uklarheter og avklare konflikter på et tidlig tidspunkt i prosessen slik at en kan unngå innsigelser i høringsfasen

Om lag halvparten av kommunene benytter regionalt planforum. Kommuneinformantene (fra kommuner som faktisk benytter seg av det) gir uttrykk for at de betrakter planforum som en nyttig arena for informasjonsutveksling og hvor kommunene får anledning å presentere kommunale planer og utfordringer. Det gis samtidig uttrykk for at planforum i for liten grad fungerer som en arena for avklaring og samordning av ulike interesser, slik intensjonen med bestemmelsen i plan og bygningsloven er. Flere av kommunene sier at det varierer i hvilken grad relevante aktører faktisk deltar i møtene og at de sjelden får noe konkret tilbakemelding fra forumet. Det blir også påpekt at regionalt planforum oppleves som et litt for stort fora til å drøfte f.eks. reguleringsplaner i den enkelte kommune.

Fylkeskommunene på sin side opplever det som en utfordring at kommunene ofte melder inn saker til planforum møtene for sent i planprosessen. De understreker at plansaker bør drøftes i planforum i forkant av politisk behandling i kommunene, slik at innspill fra planforum kan innarbeides i saken før den legges ut til offentlig høring. Sen innsending av saker hindrer også det forarbeid i fylkeskommunen, statlige etater og nabokommuner mv som er nødvendig for at planforumet kan få en interesseavklarende funksjon.

Noen fylkeskommuner har gått vekk fra å bruke regionalt planforum som drøftingsarena for den enkelte kommunes planer, men benytter disse samlingene til gjennomgang av aktuelle temaer og problemstillinger på mer overordnet nivå. I Nord-Trøndelag ivaretas eksempelvis den funksjonen som planforum er tiltenkt i loven ved at fylkeskommunen sammen med representanter fra Fylkesmannen og andre regionale statsetater besøker den enkelte kommune som er i en planprosess. Dette er en modell Nord-Trøndelag fylkeskommune opplever har høy legitimitet i kommunene i fylket.

Samlinger/regionale møter

Fylkeskommunens samlinger i form av nettverksmøter, temasamlinger, kurs etc. får gode skussmål. De fleste oppgir at de opplever slike samlinger/regionale møtene som nyttige, særlig når de har en «instrumentell» karakter dvs. gir konkrete tips og veiledning i forhold til hvordan ulike typer saker og planprosesser kan håndteres (hvordan, ikke hvorfor!). Flere av informantene fra fylkeskommune framhever at det er etablert tett samarbeid mellom fylkeskommunen og fylkesmannen om slike samlinger, og at de opplever stor interesse og god deltagelse fra kommunene.

Noen av kommuneinformantene oppgir at kommunen ikke prioriterer deltagelse på slike samlinger av ressursmessige årsaker. For å styrke kontakten med kommunen tar enkelte

informanter til orde for at fylkeskommunen i større grad bør arrangere mindre regionale samlinger.

Løpende veiledning

Det statistiske materialet indikerer betydelig fylkesvis variasjon i synspunkter på fylkeskommunens planfaglige veiledning, men et flertall av informantene inntar en kritisk holdning. Dette kommer klart til uttrykk også i intervjuene. En hovedinnvending blant flere informanter er at fylkeskommunen ikke tilbyr relevant bistand til kommunene. Mange sier at de har større behov for å be om veiledning fra fylkesmannen både til overordnet kommunal planlegging og til arbeid med private reguleringsplaner. Det er særlig fylkesmannens juridiske kompetanse som etterspørres. Flere informanter gir også uttrykk for at fylkeskommunen savner den kompetansen kommunene etterspør. Dels skyldes det at fylkeskommunen oppleves å ha mange nyutdannet folk med lite erfaring og dels at mange hos fylkeskommunen ikke har erfaring fra kommunenivået. Mangelfull kapasitet i fylkeskommunen oppleves også som en utfordring, noe som resulterer i at kommunen må vente lenge på svar/bistand. «*De har for mye å gjøre og for lite kapasitet til å holde tritt med behovet for løpende veiledning.*»

Det kommer også til uttrykk kritikk mot at fylkeskommunen i for liten grad foretar helhetlige vurderinger, men formidler sektoruttalelser fra sine underliggende organer mer eller mindre ufiltrert. Særlig blir dialogen med kulturminnevernmyndigheten sett på som utfordrende. Fra disse informantene blir det framhevet som svært viktig at fylkeskommunen samordner sine sektorer i planveiledning/planuttalelser. Det påpekes også at fylkeskommunens saksbehandlere i for liten grad har myndighet/mandat til å diskutere fram løsninger i konkrete saker uten at kommunen må be om formelt drøftingsmøte.

Som nevnt varierer likevel synspunktene på fylkeskommunens innsats på dette feltet. Informanter fra kommuner i f.eks. Sogn og Fjordane sier at fylkeskommunen spiller en viktig rolle som kompetanseorgan og at de har hatt stor nytte av både den planfaglige veiledningen og samarbeidet om lokalsamfunnsutvikling (LUK). Kommunene har her aktivt benyttet saksbehandlere hos fylkeskommunen i forbindelse med planavklaringer, både mht. arealplan og i forhold til reguleringsplaner.

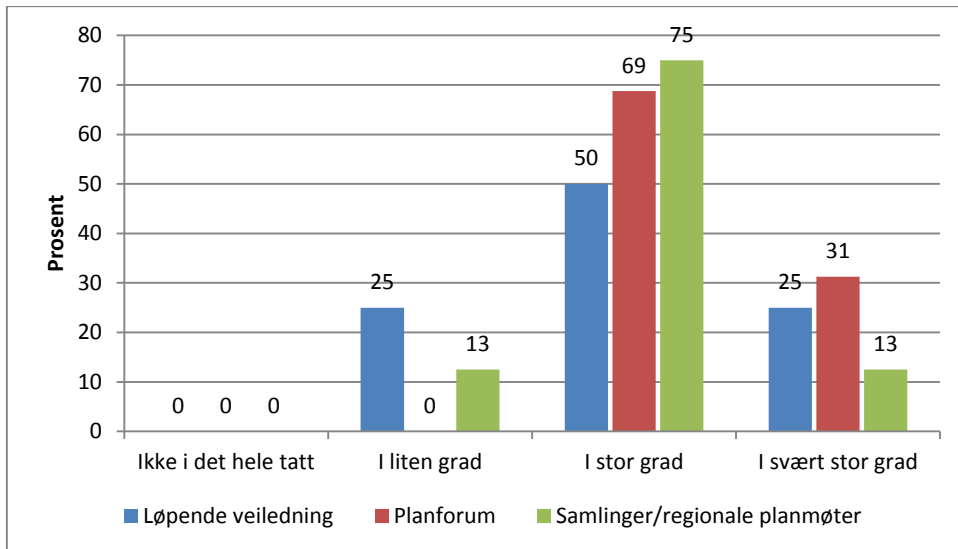
På spørsmål om det er noe fylkeskommunene kan gjøre annerledes i måten veiledningen skjer overfor kommunen svarer mange at det er viktig at fylkeskommunen kommer ut i kommunene, gjerne på oppstartsmøter, slik at både administrasjon og politikere nyter godt av veiledningen fylkeskommunen gir, og ikke bare planleggeren.

4.3 Fylkeskommunens vurdering av egen rolle som planfaglig veileder

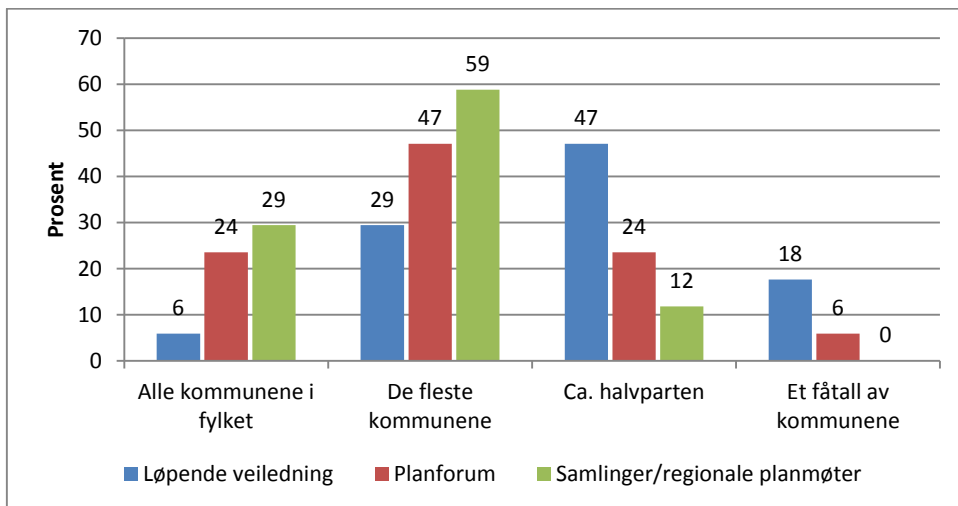
Fylkeskommunens vurdering av egen rolle som planfaglig veileder sammenfaller i stor grad med kommunenes vurdering.

Det er i rollen knyttet til *løpende veiledning* fylkeskommunene opplever at de i minst grad bidrar til å veilede kommunene i arbeidet med areal- og samfunnsplanlegging. Men ¾ av fylkeskommunene mener likevel at de i stor eller svært stor grad bidrar med veiledning også på dette området (Figur 4.4). Det er også i denne rollen færrest kommuner benytter fylkeskommunen. Det er fylkeskommunen selv klar over. 47 prosent av fylkeskommunene oppgir at om lag halvparten av sine kommuner benytter de til løpende veiledning, og 18 prosent oppgir at et fåtall av kommunene gjør dette (Figur 4.5).

Dette står i sterk kontrast til samlinger og regionale planmøter, hvor 60 prosent av fylkeskommunene oppgir at de fleste kommunene benytter dette, og 29 prosent oppgir at alle kommunene i eget fylke benytter dette.



Figur 4.4: I hvor stor grad mener du at fylkeskommunen bidrar til å veilede kommunene i arbeidet med areal- og samfunnsplanlegging? N=17



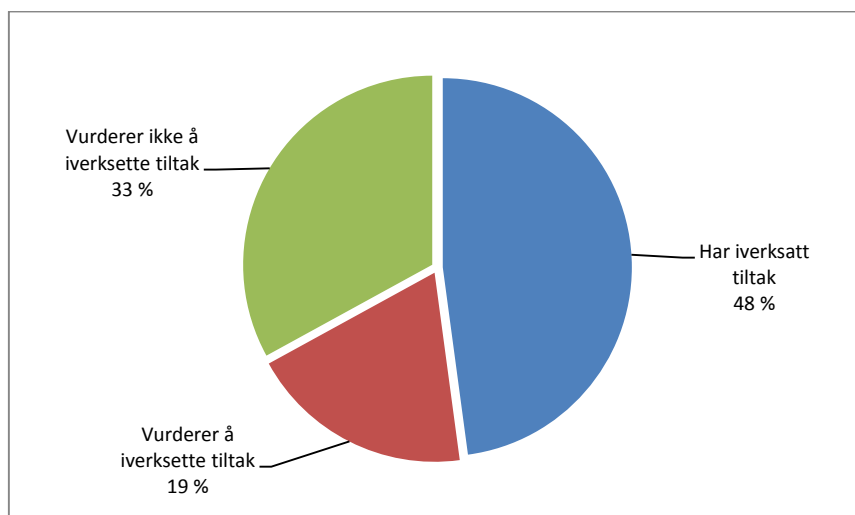
Figur 4.5: I hvor stor grad opplever du at kommunene i ditt fylke benytter fylkeskommunen som planfaglig veileder? N=17

5. Tiltak for å styrke plankompetanse og -kapasitet

I den siste delen av undersøkelsen ble kommunene bedt om å svare på om de har iverksatt tiltak for å styrke kommunens plankompetanse og plankapasitet, og eventuelt hvilke tiltak som er iverksatt. I tillegg ble de bedt om kort beskrive de tiltakene som er iverksatt. Hensikten med denne delen av undersøkelsen er å få fram de gode eksemplene, samt eventuelle tiltak som man ikke har hatt like god erfaring med.

5.1 Hvilke tiltak har kommunene iverksatt?

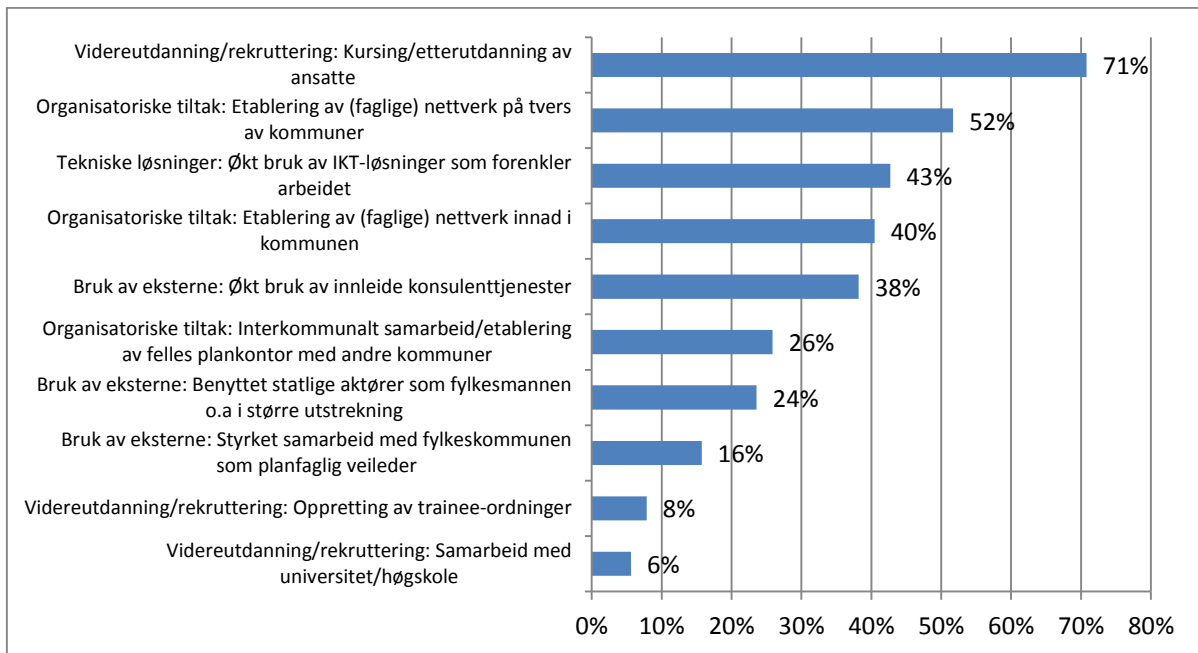
Resultater fra spørreundersøkelsen (jf. figur 5.1) viser at om lag halvparten (48 prosent) av kommunene har iverksatt tiltak for å styrke kommunens kapasitet og kompetanse på feltet. Over halvparten av disse vurderer å iverksette ytterligere tiltak. Videre er det 19 prosent av kommunene som vurderer å iverksette tiltak for å styrke plankompetansen og-kapasiteten i nærmeste framtid, mens 33 prosent verken har eller vurderer å iverksette slike typer tiltak. Andel kommuner som har iverksatt tiltak er omtrent den samme uavhengig av kommunestørrelse.



Figur 5.1: Har kommunen iverksatt tiltak for å styrke kommunens plankompetanse og -kapasitet? N=188

Figur 5.2 viser at 71 prosent av kommunene som har gjennomført tiltak har gjennomført kursing og etterutdanning av de ansatte. Videre er det 52 prosent som har etablert ulike typer nettverk på tvers av kommunegrensene. 43 prosent har tatt i bruk ulike former for IKT-løsninger, 40 prosent har iverksatt kommuneinterne nettverk, mens 38 prosent har benyttet innleide konsulenttenester.

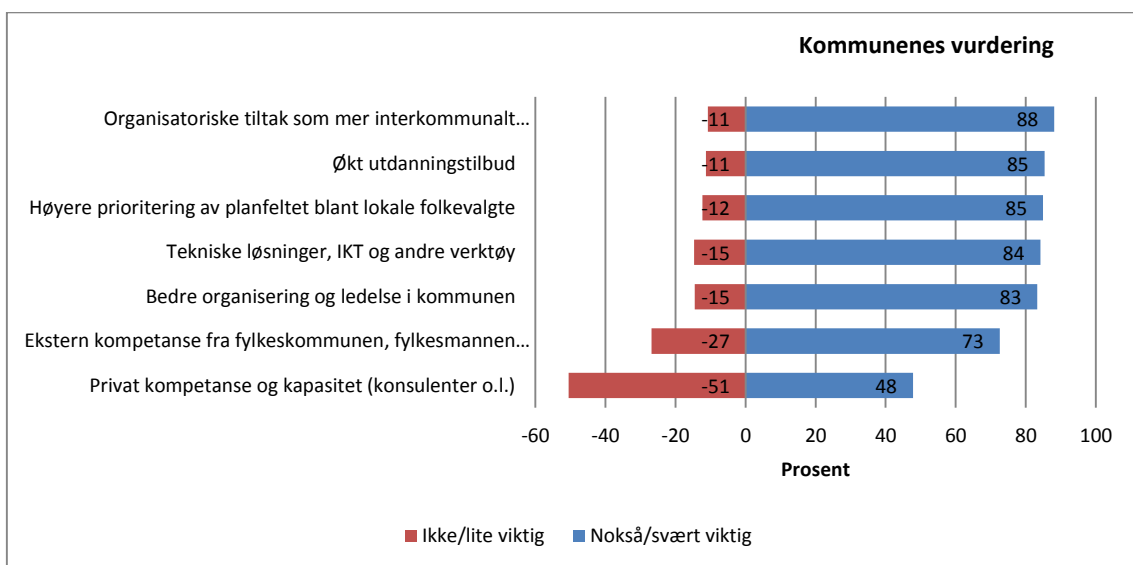
Samarbeid med universitet/høgskole og ulike typer av trainee-ordninger er tiltak som i liten grad er benyttet.



Figur 5.2: Prosentandel av kommunene som har iverksatt følgende tiltak (flere svar mulig). Svar blant kommuner som har gjennomført tiltak. N=91

5.2 Tiltak og aktører som vurderes som viktige

I tillegg til å oppgi hvilke tiltak kommunen selv har iverksatt, ble kommunene spurt om hvilke tiltak de mener er viktige for å styrke kommunenes plankompetanse og –kapasitet. Resultatene viser at svært mange de foreslåtte tiltakene vurderes som viktige.

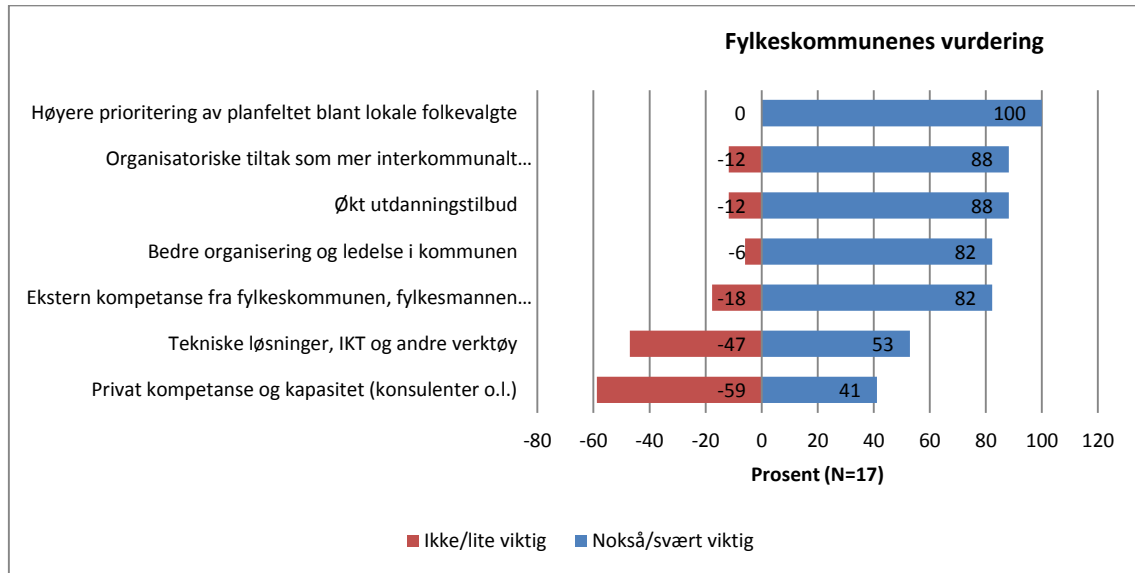


Figur 5.3: Hvor viktig mener du følgende tiltak for å styrke plankompetanse- og kapasitet er? N (kommuner)=186

- 88 prosent av kommunene mener det er viktig med interkommunalt samarbeid og bruk av faglige nettverk.
- Videre mener 85 prosent det er viktig med økt utdanningstilbud, og at planfeltet prioriteres høyere blant lokale folkevalgte.

- 84 prosent mener det er viktig med tekniske løsninger som IKT og andre verktøy, og 83 prosent mener det er viktig med bedre organisering og ledelse i kommunen.
- Ekstern kompetanse vurderes som minst viktig: 73 prosent mener det er viktig med ekstern kompetanse fra fylkeskommunen, fylkesmannen e.l. Under halvparten av kommunene mener det er viktig med økt bruk av privat kompetanse og kapasitet, og halvparten mener dette er lite eller ikke viktig.

Fylkeskommunene er langt på vei enige med kommunenes vurdering:

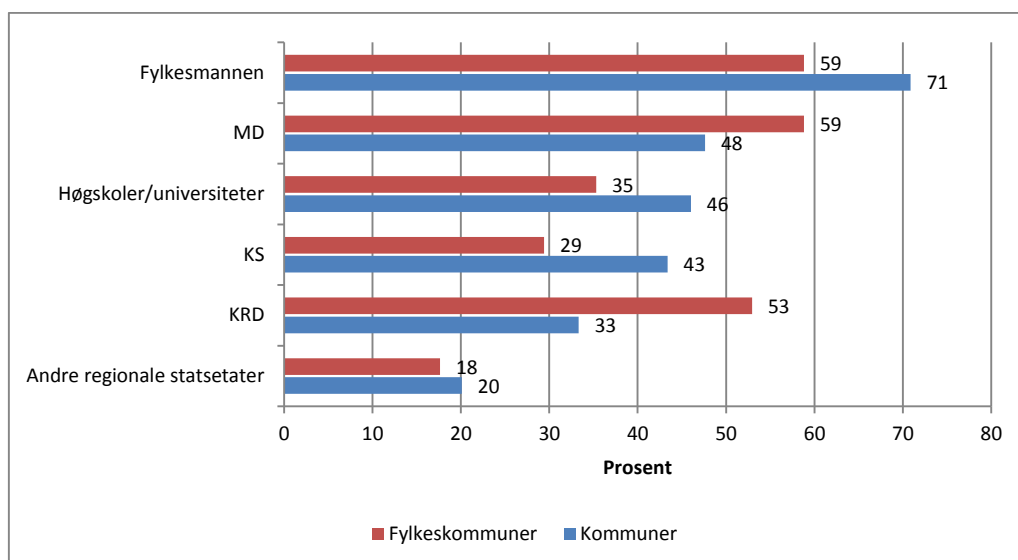


Figur 5.4: Hvor viktig mener du følgende tiltak for å styrke plankompetanse- og kapasitet er? N (fylkeskommuner=17)

- Alle fylkeskommunene mener det er viktig med høyere prioritering av planfeltet blant lokale folkevalgte
- Nesten 90 prosent mener det er viktig med interkommunalt samarbeid og bruk av faglige nettverk, og økt utdanningstilbud
- Fylkeskommunene har i mindre grad enn kommunene tro på tekniske løsninger, bare 53 prosent mener dette er viktig
- Heller ikke fylkeskommunen mener det er viktig med økt bruk av privat kompetanse og kapasitet – bare 40 prosent av fylkeskommunene mener dette er viktig, og 59 prosent mener dette er lite eller ikke viktig.

Både kommunene og fylkeskommunene ble spurt hvilke aktører de mener kan bistå med å øke kommunenes plankompetanse og –kapasitet, i tillegg til kommunene selv og fylkeskommunen.

- Hele 70 prosent av kommunene og 59 prosent av fylkeskommunene mener fylkesmannen er en sentral aktør i så måte.
- Videre mener nesten halvparten av kommunene og 60 prosent av fylkeskommunene at Miljøverndepartementet er en sentral aktør.
- Litt i overkant av 40 prosent av kommunene mener høgskoler/universiteter og KS er sentrale aktører. Men noe færre av fylkeskommunene mener det samme.
- Over halvparten av fylkeskommunene mener at KRD er en viktig aktør, men bare 1/3 av kommunene mener det samme.
- Kun 20 prosent av både kommuner og fylkeskommuner mener andre regionale statsetater, som Vegvesenet o.l. er viktige.



Figur 5.5: I tillegg til kommunen og fylkeskommunen, hvilke andre aktører mener du kan bistå kommunene med å øke deres plankompetanse og –kapasitet? (Flere svar mulig). N (kommuner)=189, N (fylkeskommuner)=17.

5.4 Vurdering av tiltak

Denne undersøkelsen har dokumentert at manglende kapasitet fremstår som kommunenes hovedutfordring, men også mangelfull og/eller sårbar kompetanse preger et stort antall av kommunene. Et stort flertall av kommunene har enten iverksatt eller vurderer å iverksette tiltak for å styrke situasjonen. Hvordan begrunner informantene i intervjuene sine tiltaksvurderinger og hva er mulighetene innenfor de ulike tiltakene?

Interkommunalt samarbeid

Økt interkommunalt samarbeid om planfunksjonen fremstår som den viktigste nøkkelen for å styrke kapasitet og kompetanse i kommunene. Informantene vektlegger særlig følgende argumenter for å styrke samarbeidet på dette feltet:

- Faglig robusthet: Gjennom et samarbeid kan det bygges opp et større og mer robust fagmiljø. Et større fagmiljø legger også til rette for å utvikle spisskompetanse og mulighet for å høste både kvalitetsmessige og økonomiske gevinster. Det gjelder både sett fra den enkelte kommune og sett fra den øvrige regionale forvaltning.
- Kapasitetsøkning: Selv om etablering av en interkommunal ordning ikke nødvendigvis innebærer tilføring av større årsverksressurser enn det kommunene samlet sett hadde enkeltvis, vil man likevel få bedre effekt av total kapasitet når flere kommuner samarbeider.
- Harmonisering av saksbehandling: Interkommunalt samarbeid kan bidra til å harmonisere kommunenes saksbehandling ut mot næringsliv og kommunenes befolkning. Her er det mange muligheter til konkrete tiltak, f.eks. etablering av felles maler for forhåndskonferanse, kravspesifikasjoner til plankart, bestemmelser mv. Det kan også være faglig samarbeid om praktisk og rettslig forståelse, f. eks. om bruk av utbyggingsavtaler mv.
- Bedre forutsetninger for å ivareta kommuneoverskridende utfordringer. Planlegging innbyr ofte på mange problemkompleks med fellesnevner for mange kommuner, selv om kommunens planmyndighet er eksklusiv. Etablering av samarbeidsordninger på planområdet kan legge til rette for at slike perspektiver kan ivaretas på en bedre og mer effektiv måte.

De formelle mulighetene for samarbeid er store. I dagens lovgivning, både kommuneloven og særlovgivningen, er det pekt på en rekke aktuelle samarbeidsmodeller og det finnes i dag få formelle juridiske begrensninger i mulighetene for å lage lokalt tilpassede samarbeidsmodeller. Det gjelder et praktisk orientert samarbeid i form av kompetansesamarbeid og kjøp og salg av tjenester og det gjelder mer helhetlige former for samarbeid gjennom interkommunalt samarbeid etter kommunelovens § 27, ulike vertskommunemodeller eller en samkommunemodell etter kommunelovens § 28.⁹

Flere av informantene sier at de har svært gode erfaringer med planfaglige nettverk mellom kommuner i samme område, men at de ønsker på sikt mer formelt samarbeid med nabokommunene. *«Har per i dag et planforum der 6 nabokommuner møtes ca.4 ganger for å diskutere felles utfordringer, men dette er ingen formell arena for samarbeid, kun erfaringsutveksling og samling om felles henvendelser til Vegvesenet Fylkesmannen osv. Det er fra flere av nabokommunene ønske om mer formell samarbeid, men dette kan være vanskelig politisk materie som kan ta tid.»*

Det er i dag et beskjedent omfang av formelle interkommunale plansamarbeid. Det til tross for at erfaringene fra de som har etablert interkommunale løsninger er i all hovedsak gode, særlig mht. kompetanse, tjenestekvalitet til brukerne og stabilitet på tjenestene. Det påpekes flere årsaker til at det kan være vanskelig å ta skrittet fra uformelle nettverkssamarbeid til etablering av faste fellesordninger:

- Planlegging kan oppfattes som en svært strategisk viktig og følsom funksjon. Det gjør at særlig politikerne, men også administrasjonen i den enkelte kommune ofte prioriterer lokal kontroll med planarbeidet framfor samarbeid. Det er ikke alt man ønsker å dele med naboen.
- Etablering av samarbeid innebærer ofte fordelingskonflikter og strid om lokalisering av fagpersonell. Dette anses generelt å være den viktigste årsaken til at det ikke kommer i stand mer interkommunalt samarbeid om kommunal administrasjon, planlegging, forvaltning og andre faglig sett opplagte samarbeidsfunksjoner i kommunesektoren.
- Etablering av samarbeid krever en felles infrastruktur for samarbeid, først og fremst i form av felles IKT-system og fagsystemer mellom de kommuner som skal samarbeide. Mangel på harmonisering av IKT-system og manglende langsiktighet i etablering av forpliktende samarbeidsregioner, er en annen hovedårsak til at interkommunalt samarbeid ikke er mer utbredt.
- De fleste kommuner har etablert mange interkommunale ordninger med mange forskjellige organisasjonsformer. Fragmentering av kommunenes virksomhet og styringsproblemer i en tradisjonelt organisert interkommunal jungel, bidrar til omstillingstrøtthet og motstand mot enda flere frittstående ordninger. Foreløpig er det få kommuner og samarbeidsregioner som har erfaring med etablering av felles styringsløsning for flere interkommunale oppgaver.

Blant informantkommunene finner vi eksempler på både kommuner som har lyktes i å etablere et formelt plansamarbeid (Nord-Troms plankontor) og kommuner som har hatt det som ambisjon, men som ikke (foreløpig) har lyktes å nå så langt man opprinnelig ønsket (Listerkommunene). Nord-Troms plankontor så dagens lys i 2012 og erfaringene synes så langt å være svært gode. *«Vi har svært gode erfaringer. Det er vanskelig å skaffe kompetanse i*

⁹ NIVI har på oppdrag av oppdrag av KRD, MD og KS utarbeidet et notat som gir en oversikt over mulighetsrommet og modeller for interkommunalt samarbeid, jf: NIVI-notat 2013:3 *Interkommunale samarbeidsmodeller for styrket plankompetanse og kapasitet*.

småkommunene i nord. Nå har vi 6,5 årsverk dedikert til planlegging. Gjort mer i løpet av ett år på plansiden enn det som enkeltvis har skjedd i kommunen de siste fire årene. For den politisk forankringen av samarbeidet er det viktig at vi har kontordager i kommunene.»

Nord-Troms plankontor – en suksesshistorie?

Nord-Troms plankontor er ett treårig prosjekt eid av Kvæningen, Skjervøy, Kåfjord, Nordreisa og Storfjord kommune. Troms fylkeskommune støtter prosjektet økonomisk, og Nordreisa kommune er vertskapskommune.

Bakgrunn

- Innvilget skjønnsmidler i 2008 -Nordreisa, Kåfjord, Kvæningen og Skjervøy
- Arbeidsgruppe – innstilling des. 2009
- Oppstart 1. oktober 2012

Oppgaver

- Arealplaner
- Reguleringsplanlegging – og annen planlegging
- Prosjekt- og prosessledelse
- Andre oppgave
- Kystsoneprojektet
- Elektronisk planarkiv

Kompetanse

Det er samlet 8 personer tilknyttet kontoret. Variert kompetanse – samfunnsplanlegger, jordskifte kandidat, naturforvalter, fiskerikandidat – flere har lang realkompetanse.

Nord-Troms plankontor

Plansamarbeid Lister – nedjusterte ambisjoner

Den opprinnelige tanken bak prosjektet var å få etablert en til to stillinger i Listerrådet som kunne betjene kommunen, m.a.o. at ressursene som kommunene ellers bruker på å innhente ekstern bistand kunne brukes i et samarbeid mellom kommunene for å sikre at kompetansen ble igjen i regionen. Men det har av ulike årsaker vist seg vanskelig å nå fram politisk med en ambisjon om å etablere en felles planressurs.

Kommunen har derfor redusert ambisjonene og ønsker heller å vektlegge å få etablert et best mulig fungerende nettverk gjennom samlinger og tilbud av kurs og videreutdanning. Det er inngått et samarbeide med Universitetet i Vest Agder om dette.

At man ikke foreløpig har nådd lenger skyldes også mye utskiftinger i den politiske ledelse og i kommunestyrene. En del ting må forankres på nytt. Det påpekes også at det har også vært en tradisjon for at man har styrt unna uenighetsaker i Listerrådet. Lokaliserings spørsmål er av en slik type. Samtidig viktig å understreke at samarbeidet gjennom Listerrådet gradvis har utviklet seg og at man har fått til mye, blant annet på samhandlingsreformen. På planfeltet har man bl. a. samarbeidet om energiplanlegging. Men samtidig er det slik at en del initiativ som gjerne ordførere og/eller rådmenn tar fort blir stoppet av kommunestyrene.

Plansamarbeid Lister

Det skal understrekes at interkommunalt samarbeid ikke nødvendigvis er løsningen i enhver sammenheng. Mye kan gjøres internt i den enkelte kommune også som kan bidra til å styrke

plankompetanse og kapasiteten. Flere nevner at det er gjort organisatoriske grep for å gjøre planarbeidet mer tydelig i kommuneorganisasjonen. I en kommune er det eksempelvis opprettet internt planforum med alle fagrådgivere fra de ulike sektorene og økonomi, hvor alle planer i planstrategien koordineres og handlingsdeler kvalitetssikret opp mot økonomi og budsjettplan. Dette har bidratt til bedre forståelse av planprosesser og betydninger av planer hos fagrådgivere som ikke jobber med planlegging planfaglig, med det resultat at planene blir bedre.

Samarbeidsordninger som involverer fylkeskommunen

I det empiriske materialet i undersøkelsen finner vi også ulike eksempler på samarbeidsordninger som involverer fylkeskommunene og kommunene. Det kan dreie seg om at fylkeskommunen bidrar i konkrete planprosesser. Eksempelvis har flere fylkeskommuner bidratt økonomisk og faglig med utvikling av interkommunale kystsoneplaner flere steder. Men det omfatter også at fylkeskommunen bidrar – økonomisk og faglig – for å styrke plankompetansen og plankapasiteten i kommunene på ulike måter.

I Nordland har Nordland fylkeskommune f.o.m. 2013 innledet et samarbeid med et utvalg kommuner om kapasitetsbygging til lokalt utviklingsarbeid i mindre kommuner. Initiativet innebærer en mentorordning basert på at større kommuner med god plan og utviklingskompetanse kan bidra med opplæring, kompetanse og kapasitet til de mindre kommunene. Grane kommune deltar i dette samarbeidet med Vefsn som mentorkommune. Fylkeskommunens rolle er i tillegg til å være initiativtaker knyttet opp mot finansieringen av ordningen. Grane kommune mottar tilskuddsmidler for å dekke kostnader til arealplanlegger og Vefsn kommune mottar også tilskuddsmidler for å ivareta mentor-rollen. Programmet har 5 års varighet.

I Østfold har Østfold fylkeskommune etablert et samarbeid med kommunene Marker, Rømskog og Aremark. Samarbeidet innebærer at de tre kommunene kan bruke planlegger ansatt i fylkeskommunen (50%) i kommunale planprosesser. I tillegg har de tre kommunene inngått samarbeid om én arealplanleggerstilling. Det skal nå gjennomføres felles kommuneplanprosess (planprogrammet er vedtatt) hvor arbeidet skal utføres av interkommunal planlegger og ansatt i fylkeskommunen i samarbeid. Erfaringene er så langt lovende, men det påpekes at det selvfølgelig er en utradisjonell løsning og at det kan oppstå rolleutfordringer ved at fylkeskommunen kommer i en posisjon hvor de administrativt bidrar til en plan som de senere skal uttale seg til. Samtidig poengterer kommunene at det har vist seg svært krevende å rekruttere egne planleggere og at det er klare utfordringer med å kjøpe slike tjenester i markedet også.

Etterutdanning

Informantene er gjennomgående positive til at det tilbys kompetanseutviklingstiltak i form av kurs og etterutdanning. Det pekes på gode erfaringer med etterutdanning av egne ansatte, gjerne kombinert med anledning til stillingsrotasjon. Kommunene etterspør særlig tilbud som retter seg mot:

- Plan og bygningslov, forvaltningslov og annen relevant juss
- IKT, digitalisering av kart, felles fagsystemer mv
- Vurderinger av risiko og sårbarhet, ROS analyse
- Prosessledelse
- Stedsutforming, estetikk, arkitektur og kulturmiljø

Det ytres et klart ønske om at det bør være en sterk kobling mellom teori og praksis i de opplæringstilbud som gis. Det kommer til uttrykk en viss kritikk i at en del undervisningstilbud tidligere har fremstått som lite praksisrelevant.

Hvilke kompetansebehov og dermed hvilke typer opplæringstilbud som er mest aktuelle vil kunne variere både mellom kommuner i samme region, mellom regioner og mellom kommunegrupper (basert på kommunestørrelse). Informantene legger derfor stor vekt på betydningen av skreddersøm i tilbudsutviklingen og at kurs/etterutdanninger i størst mulig grad bør desentraliseres, gjerne som et samarbeid mellom KS, fylkesmennene, fylkeskommunene og høgskolene. «*Desentraliserte tilbud er viktig – det er langt fra Ås til våre periferikommuner!*» Mange framhever mulighetene til hospitering og praksisplasser som ligger i utvikling av institusjonelle samarbeid mellom kommunene og høyskolene/universitetene.

Eksistensen av kurs og kompetansehevende tiltak er viktig, men skal de ha effekt krever de selvfølgelig at de prioriteres av kommunene. Det er ikke alle steder tilfelle og den såkalte "Matteus-effekten" ("den som har den skal få, og det i overflod") synes også gjøre seg gjeldende for kompetansehevingstiltak for kommuneplanleggere. Informanter fra fylkeskommunene påpeker at kommuner med knappe ressurser etterspør mindre opplæring, er generelt mindre motivert til å delta på ordinære kurs når de får tilbudet, eller opplever at de rett og slett ikke har kapasitet til å delta. Kommuner med etablerte fagmiljø deltar derimot hyppigere og får ytterligere styrket sin kompetanse. Satsinger på kompetanseheving står derfor ofte i fare for å bomme på målgruppen ved at de som kanskje trenger det mest faller utenfor.

Tiltak for å styrke kommuneplanleggingens attraktivitet

Kapasitets- og rekrutteringsutfordringene i den kommunale planleggingen kan knyttes til sviktende omdømme og attraktivitet for kommunen som arbeidsplass, men også til mangelfull status for planlegging som akademisk fag. Begge perspektiver reflekteres i intervjuene. Informantene er opptatt av behovet for å få fremstilt planlegging og planleggerrollen i kommunene mer offensivt. Både kommunen og faget må selges! En informant uttrykker det slik: «*Å være kommuneplanlegger kan være utrolig interessant! Det gir varierte og spennende oppgaver. Vi må inn i komplekse interesseavveininger, konflikthåndtering, spille på lag med mange i den kommunale organisasjon, møte eksterne miljøer mm. Dilemmaet er at man må på innsiden for å oppdage hvor spennende dette arbeidet kan være.*»

Punktene under sammenfatter de tiltakene som i størst grad ble nevnt for å styrke attraktiviteten:

- Fagmiljø er helt avgjørende. Ingen vil søke på deltidsstillinger i kommuner hvor man også må påregne å bli alene om jobben.
- Lønn er viktig, men vanskelig
- Profesjonen må voktes om! I mange kommuner blir planleggerne fort en «potet» som benyttes til mye. Mange nyutdannede i dag vil ha smale og mer spesialiserte stillinger, bl.a. fordi det oppfattes å gi bedre karrieremuligheter videre.
- Viktig at kommune har en offensiv og proaktiv holdning til videreutdanning og kompetansehevende tiltak for sine ansatte.
- Muligheten for arbeid som kommuneplanlegger bør markedsføres mye mer av utdanningsinstitusjonen underveis i utdanningen.
- Fagets profil og akademiske status må tydeliggjøres og styrkes.

5.5 Hva er et fagmiljø?

Vi har sett at behovet for å styrke kapasitet og fagkompetansen i kommunen dreier seg om flere aspekter. Dels dreier det seg om kapasitet i form av nok personell, dels dreier det seg om personellens fagkompetanse som følge av utdanningsbakgrunn og yrkeserfaring, og dels dreier det seg om fagmiljøer; hva er kritisk masse for å skape et utviklingsorientert og attraktivt fagmiljø i kommunen?

Til tross for at den kommunale planleggingen er en lovregulert og kompetansekrevende funksjon som skal operasjonaliseres i en kommunal generalistmodell under svært skiftende geografiske og organisatoriske forhold, foreligger det ingen veiledende kompetansenormer fra nasjonale myndigheter (lovgiver). Plan- og bygningsloven slår fast at kommunestyret skal sikre at kommunen har tilgang til nødvendig planfaglig kompetanse. Det pekes på at planarbeidet krever forskjellige typer fagkompetanse, herunder også kompetanse om planprosess og medvirkning, men det gis ingen nærmere holdepunkter på hva som er et tilstrekkelig fagmiljø for å løse oppgavene.

Hva er så et fagmiljø? Et svar kan være at det minimum må bestå av to personer med relevant kompetanse. Et *miljø* rundt et fag eller en faglig oppgave består per definisjon av mer enn en person. To personer kan ha et faglig diskusjons- og læringsfellesskap. Men dette er likevel en minimumsbetraktning, mest motivert ut fra en sårbarhetstenkning knyttet til fravær, vakanser etc. To personer gir ikke mye spillerom for faglig spesialisering, arbeidsdeling, effektivisering etc. En annen forståelse av hva et robust fagmiljø med relevant kompetanse kan være, er at det:

- Har et sett av kvaliteter, omfang og stabilitet som gjør at de ikke er for sårbare for endringer internt og i omverdenen
- Er avgrenset og relativt tydelig kompetanseområde, med høy kvalitet, solid kompetanse og stor aktivitet/produktivitet
- Har tilstrekkelige ressursmessige rammebetingelser
- Har en klart definert faglig ledelse
- Har god omstillingsevne i forhold til både samfunnsmessige og faglige endringer
- Gir rom for utviklingsorientering og effektivisering i form av faglig spesialisering og arbeidsdeling
- Har status og er attraktivt for andre ansatte og eksterne samarbeidspartnere
- Legger til rette for god sammenheng mellom fag, administrasjon og politisk utøvelse i kommunen

Et fagmiljø basert på slike kriterier peker i retning av større fagmiljøer enn kun 2 personer. Kartleggingen viser at de færreste kommunene lever opp til et slikt kapasitetskrav.

Nå kan det innvendes at kommunene som generalistorganer samlet sett har en bredere kompetanse- og kapasitetsbase for å ivareta oppgaven enn det den dedikerte årsverksinnsatsen som ble oppgitt i kartleggingen indikerer. Det er mange fagpersoner i den kommunale organisasjon som kan benyttes til ulike oppgaver og at de ”manges” bidrag ikke blir reflektert i en slik årsverkskartlegging. Men som det også kommer fram i undersøkelsen har en denne generalisttilnærmingen klare begrensninger. Arbeidsoppgaver og arbeidstid stykkes opp og muligheten til faglig fordypning svekkes. I neste omgang vil det kunne svekke det faglige grunnlaget som de politiske vedtak i kommunene bygger på. Plankompetanse er viktig, og svikter det her svikter det fort i andre sammenhenger også.

Det skal understrekes at kommunenes behov for plankompetanse selvfølgelig er forskjellig avhengig av den enkelte kommunes planutfordringer. Forståelse for behovet for lokal skreddersøm, svekker likevel ikke bildet av en generell underdimensjonering og behov for kapasitetsoppbygging på planfeltet som berører svært mange av landets kommuner. At et stort flertall peker på interkommunalt samarbeid som en viktig reformvei er i den sammenheng naturlig og forståelig. En annen mulighet er reform i kommunestrukturen, som på flere måter ville kunne endre forutsetningene for kommunenes planlegging, men det er en mulighet som ikke har vært drøftet nærmere i denne rapporten.

5.6 Anbefalte oppfølgingstiltak på tre nivåer

På grunnlag av det samlede empiriske materialet som er gjennomgått i rapporten kan forslagene til tiltak for å styrke kapasitet og kompetanse oppsummeres og knyttes til tiltak på tre ulike nivåer.

Sentralt nivå

Tiltak på sentralt nivå omfatter tiltak som nasjonale myndigheter og organisasjoner kan ta initiativ til og iverksette. I første rekke vil det dreie seg om departementene, KS, universitets- og høyskolesektoren.

1. Øke utdanningstilbudet: Tilbud og etterspørsel av planleggeren er i ubalanse. Rapporten dokumenterer at det er manglende samsvar mellom kommunenes rekrutteringsbehov og tilgjengelige uteksaminerte kandidater. Ubalansen styrkes ved at en stor andel av dagens generasjon av planleggere er på vei ut av arbeidslivet. Utdanningskapasiteten bør følgelig styrkes vesentlig for å imøtekomme behovet i årene som kommer.
2. Øke etterspørselen gjennom målrettet markedsføring: Utfordringene og mulighetene som et arbeid som kommuneplanlegger innebærer synes å være en godt bevart hemmelighet. Det er stort behov for positiv markedsføring av så vel planleggingsfaget som kommunen som arbeidsplass overfor unge som står overfor sine utdanningsvalg. Økt synliggjøring av planutdanningen i utdannings- og karriereveiledningen synes derfor viktig.
3. Stimulere til etablering av interkommunalt samarbeid. Interkommunalt samarbeid er kommunenes foretrukne strategi for å styrke kapasiteten. Mange samarbeider uformelt i ulike typer nettverk, men mange peker på behovet for å løfte samarbeidet over i mer formaliserte og permanente former. Stimuleringsiltak fra sentrale myndigheter her kan dels være av økonomisk karakter og dels av pedagogisk karakter (oppsummere og bidra til erfaringsdeling fra de formaliserte ordningene som er opprettet).
4. Kompetanseløft på planrett generelt og utbyggingsavtaler spesielt: Det enkeltstående temaet som kommunene både i web-surveyen og gjennom intervjuene sier de i størst grad opplever kompetanseshull gjelder utbyggingsavtaler. Å utvikle og tilby etterutdannings/kurstilbud innenfor planrett, med særlig vekt på utbyggingsavtaler, kan være aktuelt for både Kommunal og moderniseringsdepartementet og KS å følge opp. Estetikkk er et annet felt som mange kommuner melder behov for kompetanseløft på.
5. Nasjonalt utviklingsprogram for planforum: Regionalt planforum er en viktig arena for tidlige innspill og forventningsavklaring i planprosessen. Undersøkelsen tyder på at planforum benyttes i svært ulik grad mellom kommunene, at deltagelsen fra statsetatene varierer, at det eksisterer ulike modeller for hvordan fylkeskommunene organiserer

planforum og at kommunene opplever nytten av planforum noen steder som god andre steder som dårlig. Det er behov for å innhente systematiske erfaringer med hvordan planforum fungerer (evt. i et nasjonalt FoU arbeid) og gjennomføre et utviklingsarbeid for å styrke denne arenaen i alle deler av landet.

6. Styrke plandelen i KS sitt folkevalgtprogram: Styrket politisk oppmerksomhet om planfeltet er vesentlig for å løfte planleggingens synlighet og betydning internt i kommunene. Her kan både en utvikling av planrelaterte temaer i KS sitt folkevalgtprogram være aktuelt.
7. Utvikle trainee-ordninger: Erfaringer viser at slike typer programmer kan være en effektiv måte rekruttere kandidater til kommunale stillinger. Trainee-mentorordninger kan etableres både internt i den enkelte kommune (større kommuner), men også på tvers av kommuner.
8. Bedre kobling mellom statlige veileder og planfaglig veiledning fra fylkeskommunene. Det er utarbeidet en rekke statlige veileder i tilknytning til plan- og bygningsloven. Skriftlige veiledere bør systematisk følges opp med kurs/seminarer i regi av fylkeskommunene med mulighet for konkretisering og eksemplifisering i en lokal/regional kontekst.

Regionalt nivå

Regionalt nivå, først og fremst ved fylkeskommunene, men også fylkesmennene, ivareta roller og oppgaver overfor kommunenes planlegging

1. Forventningsavklaring til fylkeskommunens rolle som planfaglig veileder. Undersøkelsen tyder på at fylkeskommunen har et forbedringspotensial i rollen som planfaglig veileder. Særlig i den løpende veiledningen kommer fylkeskommune dårlig ut. Bildet varierer imidlertid og her bør det ligge til rette for erfaringsutveksling og læring på tvers av fylkeskommunene. Videre synes det også å være behov for å tydeliggjøre innholdet i fylkeskommunens veiledningsrolle, også i forhold til den veiledning som skjer gjennom fylkesmannen. En tydelig arbeidsfordeling kan avtales mellom de regionale aktørene i det enkelte fylke, slik det gjøres noen steder. Det kan imidlertid reises spørsmål på mer prinsipielt grunnlag om det er hensiktsmessig med et to-sporet veiledningssystem overfor kommunene på planområdet, og om ikke veiledningskompetansen burde samles ett sted. Det må i så fall vurderes nasjonalt.
2. Tilrettelegge nettbaserte kunnskapsgrunnlag for kommunenes planlegging: Kommunene er avhengig av tilgang på og bruk av statistikk og andre datakilder i sin planlegging. Mange kommuner oppgir kompetansemangler, særlig på statistikkfeltet. Fylkeskommunene kan ha (mange har det) en viktig rolle i å tilby nettbaserte faktakilder og kommunerelevant statistikk, f. eks. gjennom verktøy som PANDA og KOMPAS. Nettbaserte veiledningstjenester i form av «løsningsbanker» som gir konkrete og praksisrelevant bistand etterspørres også.
3. Økt samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og kommunene, KS, fylkeskommunene om etablering av regionale/lokale opplæringstilbud: Foruten å utdanne flere planleggere på bachelor/masternivå, bør det i større grad utvikles tilbud om etter- og videreutdanning. Mange påpeker at det ofte er slik at man må være «innenfor» kommunen for å oppdage mulighetene som kommunene som arbeidsgiver tilbyr. En satsing på å rekruttere planleggerne internt i kommunene gjennom tilbud om etterutdanning/kurs mv. kan derfor ha stort potensiale. Slike tilbud kan utvikles i et samarbeid mellom kommunene og

fylkeskommunene på den ene siden og regionale utdanningsinstitusjoner på den andre. Lokal tilpasning av tilbudene framheves som viktig.

Lokalt nivå

Her oppsummeres tiltak kommunene selv kan gjennomføre for styrke kommunens kapasitet og kompetanse innenfor planlegging.

1. Ta initiativ til etablering av interkommunale samarbeidsordninger: Erfaringene med felles plankontor er gode. Større fagmiljøer styrker kompetansen og kapasiteten og har stor betydning for rekruttering.
2. Tilby kompetansetiltak: Prioritere å gi sine ansatte opplæringstiltak i form av eksterne kurs, etterutdanning og videreutdanning. Det kan også omfatte interne opplæringstiltak med egne kompetanseressurser (interne mentorordninger)
3. Interne omorganisering og rekrutteringstiltak. Styrket kompetanse og kapasitet på planfeltet kan oppnås gjennom interne grep. Eksempelvis legge til rette for at medarbeidere på byggsak kan ta etterutdanning/kurs i planlegging og gå inn i planoppgaver ved behov.

Vedlegg 1: Fylkesvise oversikter

Fra KS sin side har det vært et viktig delstiktemål med undersøkelsen at den skal legge til rette for videre oppfølging med fokus på tiltak for å styrke situasjonen for kommunene i det enkelte fylke. Det har derfor blitt utarbeidet fylkesvise oversikter som viser resultater for kommunene på noen sentrale problemstillinger i undersøkelsen. Det gjøres oppmerksom på at selv om svarprosenten i kommunesurveyen var tilfredsstillende og frafallsanalysen viser at undersøkelsen er representativ mht. kommunestørrelse på nasjonalt nivå, betyr ikke det at dette alltid er tilfelle på fylkesnivå. I fylker med lavsvarprosent og skjevheter i utvalget bør oversiktene derfor mer leses som en pekepinn på situasjonen enn som et representativt bilde.

Østfold

Kommuner som har svart (56%¹⁰):	
104	Eidsberg
106	Fredrikstad
111	Hobøl
121	Hvaler
122	Moss
123	Rømskog
125	Rygge
127	Skiptvet
136	Spydeberg
138	Trøgstad
Total	10
Dagens fagmiljøer:	
- 2 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging ¹¹	
- 1 kommune mangler fagansvarlig innen arealplanlegging ²	
Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare	
- 1 kommune som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging	
- 2 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging	
Fremtidig behov:	
Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 5,2 årsverk innen 2018.	
- Kun 4 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 4 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca. 23,5 nye årsverk innen 2018.	
Kompetansehull:	
I fylket er følgende kompetansehull dominerende ¹² :	

¹⁰ Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

¹¹ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

¹² Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

- Verdiskapning og næringsutvikling (3 kommuner)
- Kriminalitetsforebygging (2 kommuner)

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:

Om løpende veiledning:

- 1 kommune mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 1 kommune benytter FK i svært stor eller stor grad
- 5 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 5 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 4 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 5 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 3 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 3 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 4 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Akershus

Kommuner som har svart (36%¹³):	
211	Ås
214	Aurskog-Høland
219	Bærum
221	Eidsvoll
229	Enebakk
230	Lørenskog
237	Nannestad
238	Vestby
Total	8
Dagens fagmiljøer:	
- 1 kommune mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging ¹⁴	
- 0 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging ²	
Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare	
- 1 kommune som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging	
- 4 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging	
Kapasitets- og kompetanseutfordringer:	
- 3 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 1 kommune har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.	
- 0 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 0 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.	
Fremtidig behov:	
Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 11 årsverk innen 2018.	
5 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 5 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca. 48,5 nye årsverk innen 2018.	
Kompetansehull:	
I fylket er følgende kompetansehull dominerende ¹⁵ :	
- Stedsutvikling (3 kommuner)	
- Samferdsel og trafiksikkerhet (2 kommuner)	

¹³ Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

¹⁴ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

¹⁵ Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:*Om løpende veiledning:*

- 1 kommune mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 1 kommune benytter FK i svært stor eller stor grad
- 2 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 4 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 2 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 4 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 4 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 3 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 3 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Hedmark

Kommuner som har svart (64%¹⁶):	
417	Alvdal
418	Åsnes
419	Eidskog
420	Elverum
423	Engerdal
425	Folldal
426	Grue
427	Nord-Odal
428	Rendalen
432	Sør-Odal
434	Stange
436	Tolga
438	Trysil
439	Våler (Hedmark)
Total	14
Dagens fagmiljøer:	
<ul style="list-style-type: none">- 6 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging¹⁷- 2 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging¹	
Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare	
<ul style="list-style-type: none">- 0 kommuner som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging- 3 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging	
Kapasitets- og kompetanseutfordringer:	
<ul style="list-style-type: none">- 6 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 4 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.- 3 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 1 kommune har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.	
Fremtidig behov:	
Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 10 årsverk innen 2018.	
6 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 6 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca. 36 nye årsverk innen 2018.	
Kompetansehull:	
I fylket er følgende kompetansehull dominerende ¹⁸ :	
<ul style="list-style-type: none">- Estetikk (6 kommuner)	

¹⁶ Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

¹⁷ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område

¹⁸ Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

- Stedsutvikling (5 kommuner)
- Verdiskapning og næringsutvikling (4 kommuner)
- Oppvekst og levekår (4 kommuner)
- Folkehelse (4 kommuner)
- Utbyggingsavtaler (4 kommuner)

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:

Om løpende veiledning:

- 3 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 2 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 2 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 5 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 4 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 5 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 4 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 4 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 3 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Oppland

Kommuner som har svart (58%¹⁹):

511	Dovre
514	Gausdal
517	Gran
519	Lom
520	Lunner
521	Nord-Aurdal
522	Nordre Land
528	Østre Toten
533	Øyer
534	Øystre Slidre
538	Ringebu
542	Sel
543	Sør-Fron
544	Vang
545	Vestre Slidre
Total	15

Dagens fagmiljøer:

- 10 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging²⁰
- 0 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging²

Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare

- 1 kommune som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging
- 4 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging

Kapasitets- og kompetanseutfordringer:

- 12 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 11 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.
- 5 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 2 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.

Fremtidig behov:

Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 14,5 årsverk innen 2018.

10 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 10 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca. 37 nye årsverk innen 2018.

Kompetansehull:

I fylket er følgende kompetansehull dominerende²¹:

- Estetikk (5 kommuner)

¹⁹ Antall kommuner som svarer på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

²⁰ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

²¹ Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

- Utbyggingsavtaler (5 kommuner)
- Idrett og friluftsliv (3 kommuner)
- Klima (3 kommuner)

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:

Om løpende veiledning:

- 8 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 7 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 11 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 10 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 9 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 11 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 8 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 8 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 8 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Buskerud

Kommuner som har svart (52%²²):

604	Ål
612	Gol
617	Hole
619	Hurum
621	Kongsberg
623	Lier
624	Modum
625	Nedre Eiker
626	Øvre Eiker
628	Rollag
632	Sigdal
Total	11

Dagens fagmiljøer:

- 4 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging²³
- 0 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging²

Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare

- 1 kommune som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging
- 5 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging

Kapasitets- og kompetanseutfordringer:

- 4 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 3 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.
- 2 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 3 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.

Fremtidig behov:

Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 15 årsverk innen 2018.

6 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 6 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca 52 nye årsverk innen 2018.

Kompetansehull:

I fylket er følgende kompetansehull dominerende:²⁴

- Verdiskapning og næringsutvikling (3 kommuner)
- Universell utforming (3 kommuner)
- Kriminalitetsforebygging (3 kommuner)
- Utbyggingsavtaler (3 kommuner)

²² Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

²³ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

²⁴ Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:*Om løpende veiledning:*

- 2 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 1 kommune benytter FK i svært stor eller stor grad
- 2 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 4 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 2 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 5 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 3 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 3 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 4 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Vestfold

Kommuner som har svart (36%²⁵):	
701	Holmestrand
702	Horten
704	Svelvik
711	Tjøme
723	Tønsberg
Total	5
Dagens fagmiljøer:	
- 0 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging ²⁶	
- 0 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging ¹	
Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare	
- 0 kommuner som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging	
- 2 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging	
Kapasitets- og kompetanseutfordringer:	
- 1 kommune har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 0 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.	
- 0 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 0 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.	
Fremtidig behov:	
Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 7 årsverk innen 2018.	
4 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 4 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca. 24,5 nye årsverk innen 2018.	
Kompetansehull:	
I fylket er følgende kompetansehull dominerende ²⁷ :	
Kun område- og detaljregulering er nevnt – 1 kommune	

²⁵ Antall kommuner som har svart de enkelte spørsmålene varierer fra spørsmål til spørsmål.

²⁶ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

²⁷ Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:

Om løpende veiledning:

- 1 kommune mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 0 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 0 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 3 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 3 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 3 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 3 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 3 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 3 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Telemark

Kommuner som har svart (56%²⁸):	
807	Bamble
811	Bø
814	Hjartdal
815	Kragerø
819	Nome
821	Notodden
827	Seljord
828	Siljan
833	Tokke
834	Vinje
Total	10
Dagens fagmiljøer:	
- 1 kommune mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging ²⁹	
- 0 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging ²	
Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare	
- 0 kommuner som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging	
- 2 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging	
Kapasitets- og kompetanseutfordringer:	
- 4 kommune har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 6 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.	
- 1 kommune har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 1 kommune har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.	
Fremtidig behov:	
Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 6,7 årsverk innen 2018.	
6 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 6 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca. 20 nye årsverk innen 2018	
Kompetansehull:	
I fylket er følgende kompetansehull dominerende ³⁰ :	
- Kriminalitetsforebygging (4 kommuner)	
- Utbyggingsavtaler (3 kommuner)	

²⁸ Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

²⁹ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

³⁰ Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:*Om løpende veiledning:*

- 0 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 2 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 0 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 3 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 4 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 3 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 0 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 3 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 3 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Aust-Agder

Kommuner som har svart (60%)³¹:	
904	Arendal
906	Birkenes
912	Bygland
914	Bykle
926	Grimstad
928	Lillesand
938	Tvedestrand
940	Valle
941	Vegårshei
Total	9
Dagens fagmiljøer:	
- 3 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging ³²	
- 0 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging ²	
Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare	
- 3 kommuner som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging	
- 4 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging	
Kapasitets- og kompetanseutfordringer:	
- 3 kommune har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 2 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.	
- 3 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 1 kommune har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.	
Fremtidig behov:	
Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 7 årsverk innen 2018.	
5 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 5 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være 21 nye årsverk innen 2018.	
Kompetansehull:	
I fylket er følgende kompetansehull dominerende: ³³	
- Verdiskapning og næringsutvikling (5 kommuner)	
- Kriminalitetsforebygging (4 kommuner)	
- Samferdsel og trafikksikkerhet (4 kommuner)	

³¹ Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

³² Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

³³ Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:*Om løpende veiledning:*

- 4 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 5 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 4 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 6 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 6 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 6 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 7 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 1 kommune benytter FK i svært stor eller stor grad
- 7 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Vest-Agder

Kommuner som har svart (80%)³⁴:	
1001	Åseral
1002	Audnedal
1003	Farsund
1004	Flekkefjord
1014	Hægebostad
1018	Kristiansand
1026	Kvinesdal
1027	Lyngdal
1032	Mandal
1034	Sirdal
1037	Søgne
1046	Vennesla
Total	12
Dagens fagmiljøer:	
- 3 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging ³⁵	
- 2 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging ²	
Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare	
- 0 kommuner som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging	
- 5 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging	
Kapasitets- og kompetanseutfordringer:	
- 4 kommune har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 4 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.	
- 1 kommune har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 0 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.	
Fremtidig behov:	
Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 9 årsverk innen 2018.	
9 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 9 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca. 15 nye årsverk innen 2018.	
Kompetansehull:	
I fylket er følgende kompetansehull dominerende ³⁶ :	
- Kriminalitetsforebygging (4 kommuner)	
- Stedsutvikling (3 kommuner)	
- Estetikk (3 kommuner)	
- Utbyggingsavtaler (3 kommuner)	

³⁴ Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

³⁵ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

³⁶ Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:*Om løpende veiledning:*

- 4 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 5 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 4 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 6 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 6 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 6 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 7 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 1 kommune benytter FK i svært stor eller stor grad
- 7 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Rogaland

Kommuner som har svart (50%)³⁷:

1102	Bjerkreim
1114	Finnøy
1120	Karmøy
1121	Klepp
1127	Kvitsøy
1130	Randaberg
1134	Rennesøy
1135	Sandnes
1141	Sauda
1142	Strand
1144	Suldal
1149	Time
1151	Utsira
Total	13

Dagens fagmiljøer:

- 6 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging³⁸
- 1 kommune mangler fagansvarlig innen arealplanlegging²

Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare

- 1 kommune som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging
- 6 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging

Kapasitets- og kompetanseutfordringer:

- 7 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 5 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.
- 6 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 2 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.

Fremtidig behov:

Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 17 årsverk innen 2018.

8 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 8 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca. 55 nye årsverk innen 2018.

Kompetansehull:

I fylket er følgende kompetansehull dominerende³⁹:

- Stedsutvikling (6 kommuner)
- Samferdsel og trafiksikkerhet (6 kommuner)
- Utbyggingsavtaler (5 kommuner)
- Estetikk (4 kommuner)

³⁷ Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

³⁸ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

³⁹ Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

- Klima (4 kommuner)

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:

Om løpende veiledning:

- 1 kommune mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 1 kommune benytter FK i svært stor eller stor grad
- 2 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 7 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 2 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 3 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 5 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 5 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 4 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Hordaland

Kommuner som har svart (58%)⁴⁰:

1211	Askøy
1216	Etne
1221	Fitjar
1222	Fjell
1223	Jondal
1224	Kvinnherad
1227	Masfjorden
1228	Modalen
1231	Odda
1233	Os
1235	Øygarden
1242	Samnanger
1243	Stord
1245	Sund
1246	Sveio
1247	Tysnes
1252	Ullensvang
1259	Ulvik
1266	Voss
Total	19

Dagens fagmiljøer:

- 5 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging⁴¹
- 2 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging²

Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare

- 2 kommuner som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging
- 7 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging

Kapasitets- og kompetanseutfordringer:

- 10 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 8 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.
- 6 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 6 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.

Fremtidig behov:

Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 15,6 årsverk innen 2018.

9 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 9 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være 57 nye årsverk innen 2018.

Kompetansehull:

⁴⁰ Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

⁴¹ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

I fylket er følgende kompetansehull dominerende⁴²:

- Estetikk (5 kommuner)
- Utbyggingsavtaler (5 kommuner)
- Kriminalitetsforebygging (5 kommuner)
- Stedsutvikling (4 kommuner)
- Samferdsel og trafikksikkerhet (4 kommuner)

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:

Om løpende veiledning:

- 1 kommune mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 1 kommune benytter FK i svært stor eller stor grad
- 2 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 7 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 2 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 3 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 5 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 5 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 4 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

⁴²Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

Sogn og Fjordane

Kommuner som har svart (54%)⁴³:	
1411	Årdal
1413	Aurland
1416	Fjaler
1417	Gulen
1420	Hornindal
1421	Høyanger
1422	Hyllestad
1424	Jølster
1426	Lærdal
1429	Luster
1431	Naustdal
1433	Sogndal
1444	Stryn
1449	Vik
Total	14
Dagens fagmiljøer:	
- 2 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging ⁴⁴	
- 1 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging ²	
Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare	
- 2 kommuner som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging	
- 3 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging	
Kapasitets- og kompetanseutfordringer:	
- 7 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 7 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.	
- 4 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 2 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.	
Fremtidig behov:	
Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 2,3 årsverk innen 2018.	
7 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 7 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca. 8,5 nye årsverk innen 2018.	
Kompetansehull:	
I fylket er følgende kompetansehull dominerende ⁴⁵ :	
- Stedsutvikling (7 kommuner)	
- Estetikk (7 kommuner)	

⁴³ Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

⁴⁴ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

⁴⁵ Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

- Verdiskapning og næringsutvikling (5 kommuner)
- Universell utforming (5 kommuner)
- Utbyggingsavtaler (5 kommuner)

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:

Om løpende veiledning:

- 3 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 2 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 5 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 10 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 10 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 9 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 8 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 9 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 9 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Møre og Romsdal

Kommuner som har svart (75%)⁴⁶:

1502	Aukra
1511	Eide
1514	Giske
1515	Gjemnes
1516	Halsa
1517	Haram
1519	Hareid
1520	Herøy
1523	Midsund
1524	Molde
1525	Nesset
1531	Norddal
1532	Ørskog
1534	Ørsta
1535	Rauma
1539	Rindal
1543	Sande
1545	Sandøy
1546	Smøla
1547	Stranda
1551	Sula
1557	Surnadal
1560	Tingvoll
1566	Ulstein
1567	Vanylven
1571	Vestnes
1573	Volda
Total	27

Dagens fagmiljøer:

- 9 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging⁴⁷
- 3 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging²

Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare

- 0 kommuner som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging
- 3 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging

Kapasitets- og kompetanseutfordringer:

- 16 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 13 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.
- 9 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 4 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.

⁴⁶ Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

⁴⁷ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

Fremtidig behov:

Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 21,5 årsverk innen 2018.

19 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 19 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca. 52 nye årsverk innen 2018

Kompetansehull:

I fylket er følgende kompetansehull dominerende⁴⁸:

- Kriminalitetsforebygging (12 kommuner)
- Estetikk (10 kommuner)
- Universell utforming (9 kommuner)
- Samferdsel og trafiksikkerhet (9 kommuner)
- Utbyggingsavtaler (8 kommuner)

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:

Om løpende veiledning:

- 14 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 12 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 16 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 15 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 9 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 13 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 15 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 14 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 18 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

⁴⁸ Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

Sør-Trøndelag

Kommuner som har svart (88%⁴⁹):

1601	Åfjord
1612	Bjugn
1613	Frøya
1617	Hemne
1620	Hitra
1621	Holtålen
1624	Klæbu
1627	Malvik
1630	Meldal
1632	Midtre Gauldal
1633	Orkdal
1635	Ørland
1636	Osen
1638	Rennebu
1640	Rissa
1644	Roan
1648	Røros
1657	Selbu
1662	Skaun
1663	Snillfjord
1664	Trondheim
1665	Tydal
Total	22

Dagens fagmiljøer:

- 7 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging⁵⁰
- 2 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging²

Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare

- 1 kommune som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging
- 1 kommune som har et fagmiljø innen arealplanlegging

Kapasitets- og kompetanseutfordringer:

- 11 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 10 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.
- 6 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 3 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.

Fremtidig behov:

Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 16 årsverk innen 2018.

⁴⁹ Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

⁵⁰ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

Kun 9 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 9 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca. 44 nye årsverk innen 2018.

Kompetansehull:

I fylket er følgende kompetansehull dominerende⁵¹:

- Utbyggingsavtaler (8 kommuner)
- Stedsutvikling (7 kommuner)

Kriminalitetsforebygging (6 kommuner)

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:

Om løpende veiledning:

- 10 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 9 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 13 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 12 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 9 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 9 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 14 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 12 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 13 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

⁵¹ Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

Nord-Trøndelag

Kommuner som har svart (52%)⁵²:	
1702	Flatanger
1703	Inderøy
1711	Levanger
1714	Lierne
1719	Meråker
1725	Namdalseid
1738	Namsos
1739	Overhalla
1744	Røyrvik
1749	Steinkjer
1750	Stjørdal
1756	Vikna
Total	12
Dagens fagmiljøer:	
- 5 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging ⁵³	
- 3 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging ²	
Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare	
- 0 kommuner som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging	
- 3 kommune som har et fagmiljø innen arealplanlegging	
Kapasitets- og kompetanseutfordringer:	
- 6 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 5 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.	
- 4 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 4 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.	
Fremtidig behov:	
Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 2,4 årsverk innen 2018.	
5 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 5 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca. 11 nye årsverk innen 2018.	
Kompetansehull:	
I fylket er følgende kompetansehull dominerende ⁵⁴ :	
- Estetikk (3 kommuner)	
- Kriminalitetsforebygging (3 kommuner)	

⁵² Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

⁵³ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område. 20 kommuner har svart på spørsmålet.

⁵⁴ Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

- Folkehelse (2 kommuner)
- Klima (2 kommuner)
- Utbyggingsavtaler (2 kommuner)

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:

Om løpende veiledning:

- 2 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 2 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 1 kommune oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 2 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 2 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 1 kommune oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 2 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 2 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 3 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Nordland

Kommuner som har svart (52%)⁵⁵:

1804	Beiarn
1805	Bindal
1811	Bodø
1812	Brønnøy
1813	Evenes
1815	Grane
1816	Hamarøy
1818	Hattfjelldal
1824	Herøy
1825	Lødingen
1826	Moskenes
1828	Narvik
1833	Nesna
1836	Rana
1839	Rødøy
1848	Sømna
1849	Sortland
1851	Steigen
1853	Værøy
1857	Vågan
1865	Vefsn
1870	Vega
1874	Vevelstad
Total	23

Dagens fagmiljøer:

- 13 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging⁵⁶
- 3 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging²

Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare

- 0 kommuner som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging
- 5 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging

Kapasitets- og kompetanseutfordringer:

- 17 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 15 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.
- 6 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 4 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.

Fremtidig behov:

Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 20,5 årsverk innen 2018.

⁵⁵ Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

⁵⁶ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

17 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 17 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca. 53 nye årsverk innen 2018

Kompetansehull:

I fylket er følgende kompetansehull dominerende⁵⁷:

- Utbyggingsavtaler (11 kommuner)
- Estetikk (8 kommuner)
- Verdiskapning og næringsutbygging (7 kommuner)
- Stedsutvikling (7 kommuner)
- Kriminalitetsforebygging (7kommuner)

Klima (7 kommuner)

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:

Om løpende veiledning:

- 12 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 10 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 13 kommune oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 14 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 8 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 13 kommune oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 16 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 13 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad

15 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

⁵⁷ Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

Troms

Kommuner som har svart (33%)⁵⁸:	
1917	Dyrøy
1920	Gáivuotna Kåfjord
1923	Ibestad
1925	Kvænangen
1926	Lavangen
1940	Nordreisa
1942	Salangen
1943	Sørreisa
Total	8
Dagens fagmiljøer:	
- 4 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging ⁵⁹	
- 3 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging ²	
Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare	
- 0 kommuner som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging	
- 0 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging	
Kapasitets- og kompetanseutfordringer:	
- 4 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 4 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.	
- 4 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 4 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.	
Fremtidig behov:	
Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 3 årsverk innen 2018.	
3 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 3 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca. 25 nye årsverk innen 2018.	
Kompetansehull:	
I fylket er følgende kompetansehull dominerende:	
- Estetikk (3 kommuner)	
- Universell utforming (3 kommuner)	

⁵⁸ Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

⁵⁹ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:*Om løpende veiledning:*

- 1 kommune mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 3 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 3 kommune oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 2 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 4 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 4 kommune oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 2 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 3 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 3 kommuner oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Finnmark

Kommuner som har svart (63%)⁶⁰:

2003	Alta
2004	Båtsfjord
2011	Berlevåg
2012	Deatnu Tana
2014	Guovdageaidnu Kautokeino
2019	Hammerfest
2020	Kárásjohka Karasjok
2021	Loppa
2024	Nordkapp
2025	Porsanger Porsángu Porsanki
2027	Unjárga Nesseby
2028	Vadsø
Total	12

Dagens fagmiljøer:

- 2 kommuner mangler fagansvarlig innen samfunnsplanlegging⁶¹
- 1 kommuner mangler fagansvarlig innen arealplanlegging²

Gitt at et fagmiljø består av 2 eller flere er det bare

- 0 kommuner som har et fagmiljø innen samfunnsplanlegging
- 2 kommuner som har et fagmiljø innen arealplanlegging

Kapasitets- og kompetanseutfordringer:

- 5 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder samfunnsplanlegging. 4 kommuner har i liten grad kapasitet når det gjelder arealplanlegging.
- 2 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder samfunnsplanlegging. 2 kommuner har i liten grad kompetanse når det gjelder arealplanlegging.

Fremtidig behov:

Kommunene som har rapportert mener det til sammen vil være behov for å fylle 12 årsverk innen 2018.

7 kommuner har svart på dette spørsmålet. Legger vi til grunn at de 7 kommunene som har svart er representative for alle kommunene i fylket vil det estimerte behovet for fylket som helhet være ca. 32 nye årsverk innen 2018.

Kompetansehull:

I fylket er følgende kompetansehull dominerende⁶²:

- Universell utforming (5 kommuner)
- Verdiskapning og næringsutvikling (4 kommuner)
- Folkehelse (4 kommuner)
- Kriminalitetsforebygging (4 kommuner)
- Klima (4 kommuner)

⁶⁰ Antall kommuner som har svart på hvert enkelt spørsmål varierer fra spørsmål til spørsmål.

⁶¹ Med kommuner med fagansvarlig menes både kommuner som har egen fagansvarlig for hhv samfunnsplanlegging og for arealplanlegging, og kommuner med felles fagansvarlig for samfunnsplanlegging og arealplanlegging, eller annet område.

⁶² Spørsmålet om kompetansehull var knyttet til en liste aktuelle plantemaer i planstrategien/kommuneplanens samfunnsdel. Kriminalitetsforebygging var eksempelvis nevnt som ett av alternativene her.

Samarbeidet mellom fylkeskommune og kommune:*Om løpende veiledning:*

- 0 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 0 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad
- 1 kommune oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om planforum:

- 2 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 2 kommuner benytter FK i svært stor eller stor grad.
- 1 kommune oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Om samlinger/regionale:

- 0 kommuner mener FK ivaretar ansvaret som planfaglig veileder på en god eller svært god måte.
- 1 kommune benytter FK i svært stor eller stor grad
- 1 kommune oppgir at de i stor eller svært stor grad har nytte av samarbeidet.

Vedlegg 2: Supplerende fylkeskartlegginger

Hordaland

I. Kommuner som har svart:

Granvin, Radøy, Lindås, Osterøy, Bergen og Bømlo

II. Dagens bemanning og kompetanse

1. Årsverksressurser

Samfunnsplanlegging

- Ingen årsverksressurser: 1
- 05- eller mindre: 2
- 0,5 – 1: 2
- 1-2: 0
- To eller flere: 1

Arealplanlegging

- Ingen årsverksressurser: 0
- 05- eller mindre: 0
- 0,5 – 1: 2
- 1-2: 2
- To eller flere: 2

2. Opplever du at kommunen har den nødvendige planfaglige kompetansen til å utføre sine oppgaver når det gjelder areal- og samfunnsplanlegging?

	I svært liten grad	I liten grad	I stor grad	I svært stor grad
Overordnet samfunnsplanlegging: kommunal planstrategi og kommuneplanens samfunnsdel, jf avgrensing i innledningen		2	3	
Arealplanlegging: dvs kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner (områderegulering og detaljregulering)			3	2

3. Opplever du at kommunen har tilstrekkelig kapasitet til å utføre sine oppgaver når det gjelder areal- og samfunnsplanlegging?

	I svært liten grad	I liten grad	I stor grad	I svært stor grad
Overordnet samfunnsplanlegging: kommunal planstrategi og kommuneplanens samfunnsdel, jf avgrensing i innledningen	1	2	3	
Arealplanlegging: dvs kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner (områderegulering og detaljregulering)		2	4	

4. Hvordan forventer du at kommunens plankompetanse og plankapasitet er om fem år? Tenk både på folk som slutter/går av med pensjon, og at planutfordringene evt. er økende pga befolkningsvekst i området. Vi ber deg svare under forutsetning at ytre rammebetingelser er de samme som i dag.
- Styrket: 2
 - Som i dag: 3
 - Svekket: 1

III. Samarbeid med fylkeskommunen

5. Gitt fylkeskommunes rolle som planfaglig veileder, i hvor stor grad opplever du at fylkeskommunen ivaretar dette ansvaret på en god måte når det gjelder følgende områder?

	Ikke i det hele tatt	I noen grad	I stor grad	I liten grad
Løpende veiledning		3	2	1
Planforum		1	5	
Samlinger/regionale planmøter			6	

6. I hvor stor grad opplever du at kommunen har nytte av dette samarbeidet med fylkeskommunen?

	Ikke i det hele tatt	I noen grad	I stor grad	I liten grad
Løpende veiledning	1	1	3	
Planforum		3	3	
Samlinger/regionale planmøter		3	3	

IV. Rekruttering

7. Opplever du at det er lett eller vanskelig å rekruttere til stillinger innen areal- og samfunnsplanlegging i kommunen?

	Svært vanskelig	Ganske vanskelig	Ganske lett	Svært lett
Overordnet samfunnsplanlegging: kommunal planstrategi og kommuneplanens samfunnsdel, jf avgrensing i innledningen	2	2	1	
Arealplanlegging: dvs kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner (områderegulering og detaljregulering)	2	1	2	

8. Har kommunen utarbeidet en strategi eller iverksatt noen særskilte tiltak for å rekruttere personer til å jobbe med areal- og samfunnsplanlegging?

- d. Ja: 1
e. Nei: 5

V. Tiltak

9. Har din kommune iverksatt ulike tiltak for å styrke kommunens plankompetanse og – kapasitet?

- Ja: 5

- Nei: 1

Hvis ja: Hva slags type tiltak er iverksatt? (de tre hyppigst nevnte tiltakene)

- Kursing/etterutdanning av ansatte: 5
- Etablering av (faglige) nettverk på tvers av kommuner: 3
- Økt bruk av innleide konsulenttenester: 2

10. Uavhengig av hvilke tiltak kommunen har iverksatt, hvor viktige mener du følgende mulige tiltak for å styrke plankompetansen og –kapasiteten er:

	Ikke viktig	Lite viktig	Ganske viktig	Svært viktig
Økt bruk av organisatoriske tiltak som mer interkommunalt samarbeid og bruk av fagnettverk			2	3
Økt bruk av ekstern kompetanse fra fylkeskommunen og fylkesmannen m fl		2	3	
Økt bruk av privat kompetanse og kapasitet (konsulenter o.l.)	1	2	2	
Økt videreutdanning og ulike rekrutteringstiltak			5	
Økte utdanningstilbud (antall studieplasser og tilbud om videreutdanning) og ulike rekrutteringstiltak		1	3	1
Høyere prioritering av planfeltet blant de lokale folkevalgte i (partiene, kommunestyret, formannskap med mer.)			2	3
Bedre ledelse/intern organisering i kommunenes administrative apparat		1	2	3

Nordland

I. Kommuner som har svart:

Hemnes, Ballangen, Andøy, Dønna, Træna, Gildeskål, Vestvågøy, Lurøy

II. Dagens bemanning og kompetanse

1. Årsverksressurser

Samfunnsplanlegging

- Ingen årsverksressurser: 5
- 05- eller mindre: 2
- 0,6 – 1: 1
- 1-2: 0
- To eller flere: 0

Arealplanlegging

- Ingen årsverksressurser: 3
- 05- eller mindre: 2
- 0,6 – 1: 1
- 1-2: 3

2. Opplever du at kommunen har den nødvendige planfaglige kompetansen til å utføre sine oppgaver når det gjelder areal- og samfunnsplanlegging?

	I svært liten grad	I liten grad	I stor grad	I svært stor grad
Overordnet samfunnsplanlegging: kommunal planstrategi og kommuneplanens samfunnsdel, jf avgrensing i innledningen		5	2	1
Arealplanlegging: dvs kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner (områderegulering og detaljregulering)		4	3	1

3. Opplever du at kommunen har tilstrekkelig kapasitet til å utføre sine oppgaver når det gjelder areal- og samfunnsplanlegging?

	I svært liten grad	I liten grad	I stor grad	I svært stor grad
Overordnet samfunnsplanlegging: kommunal planstrategi og kommuneplanens samfunnsdel, jf avgrensing i innledningen	2	4	2	
Arealplanlegging: dvs kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner (områderegulering og detaljregulering)	1	4	3	

4. Hvordan forventer du at kommunens plankompetanse og plankapasitet er om fem år? Tenk både på folk som slutter/går av med pensjon, og at planutfordringene evt. er økende pga befolkningsvekst i området. Vi ber deg svare under forutsetning at ytre rammebetingelser er de samme som i dag.

- f. – Styrket: 2
- g. - Som i dag: 4
- h. – Svekket: 2

III. Samarbeid med fylkeskommunen

5. Gitt fylkeskommunes rolle som planfaglig veileder, i hvor stor grad opplever du at fylkeskommunen ivaretar dette ansvaret på en god måte når det gjelder følgende områder?

	Ikke i det hele tatt	I noen grad	I stor grad	I liten grad
Løpende veiledning		5	3	
Planforum		3	5	
Samlinger/regionale planmøter		4	4	

6. I hvor stor grad opplever du at kommunen har nytte av dette samarbeidet med fylkeskommunen?

	Ikke i det hele tatt	I noen grad	I stor grad	I liten grad
Løpende veiledning	1	4	3	
Planforum		5	3	
Samlinger/regionale planmøter		5	3	

IV. Rekruttering

7. Opplever du at det er lett eller vanskelig å rekruttere til stillinger innen areal- og samfunnsplanlegging i kommunen?

	Svært vanskelig	Ganske vanskelig	Ganske lett	Svært lett
Overordnet samfunnsplanlegging: kommunal planstrategi og kommuneplanens samfunnsdel, jf avgrensing i innledningen	3	2	1	
Arealplanlegging: dvs kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner (områderegulering og detaljregulering)	4	1	2	

Vet ikke: 2

8. Har kommunen utarbeidet en strategi eller iverksatt noen særskilte tiltak for å rekruttere personer til å jobbe med areal- og samfunnsplanlegging?
- i. Ja: 2
 - j. Nei: 6

V. Tiltak

9. Har din kommune iverksatt ulike tiltak for å styrke kommunens plankompetanse og – kapasitet?

- Ja: 6
- Nei: 2

Hvis ja: Hva slags type tiltak er iverksatt? (de tre hyppigst nevnte tiltakene)

- Etablering av (faglige) nettverk på tvers av kommuner: 4
- Økt bruk av innleide konsulenttjenester: 3
- Kursing/etterutdanning av ansatte: 2

10. Uavhengig av hvilke tiltak kommunen har iverksatt, hvor viktige mener du følgende mulige tiltak for å styrke plankompetansen og –kapasiteten er:

	Ikke viktig	Lite viktig	Ganske viktig	Svært viktig
Økt bruk av organisatoriske tiltak som mer interkommunalt samarbeid og bruk av fagnettverk			4	4
Økt bruk av ekstern kompetanse fra fylkeskommunen og fylkesmannen m fl		2	4	2
Økt bruk av privat kompetanse og kapasitet (konsulenter o.l.)		3	4	
Økt videreutdanning og ulike rekrutteringstiltak		1	3	2
Økte utdanningstilbud (antall studieplasser og tilbud om videreutdanning) og ulike rekrutteringstiltak		2	4	
Høyere prioritering av planfeltet blant de lokale folkevalgte i (partiene, kommunestyret, formannskap med mer.)		1	2	4
Bedre ledelse/intern organisering i kommunenes administrative apparat			6	1

Troms

I. Kommuner som har svart:

Skjervøy, Tromsø, Balsfjord, Berg, Harstad, Kvæfjord, Lyngen, Tranøy, Gratangen, Karlsøy, Lenvik, Målselv, Torsken, Skånland

II. Dagens bemanning og kompetanse

1. Årsverksressurser

Samfunnsplanlegging

- Ingen årsverksressurser: 3
- 05- eller mindre: 5
- 0,6 – 1: 4
- 1-2: 1
- To eller flere: 1

Arealplanlegging

- Ingen årsverksressurser: 2
- 05- eller mindre: 5
- 0,6 – 1: 4
- 1-2: 1
- To eller flere: 2

2. Opplever du at kommunen har den nødvendige planfaglige kompetansen til å utføre sine oppgaver når det gjelder areal- og samfunnsplanlegging?

	I svært liten grad	I liten grad	I stor grad	I svært stor grad
Overordnet samfunnsplanlegging: kommunal planstrategi og kommuneplanens samfunnsdel, jf avgrensning i innledningen		6	6	2
Arealplanlegging: dvs kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner (områderegulering og detaljregulering)		2	10	2

3. Opplever du at kommunen har tilstrekkelig kapasitet til å utføre sine oppgaver når det gjelder areal- og samfunnsplanlegging?

	I svært liten grad	I liten grad	I stor grad	I svært stor grad
Overordnet samfunnsplanlegging: kommunal planstrategi og kommuneplanens samfunnsdel, jf avgrensning i innledningen	2	7	5	
Arealplanlegging: dvs kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner (områderegulering og detaljregulering)	2	7	5	

4. Hvordan forventer du at kommunens plankompetanse og plankapasitet er om fem år? Tenk både på folk som slutter/går av med pensjon, og at planutfordringene evt. er økende pga befolkningsvekst i området. Vi ber deg svare under forutsetning at ytre rammebetingelser er de samme som i dag.

- k. – Styrket: 3

l. - Som i dag: 10

m. - Svekket: 1

III. Samarbeid med fylkeskommunen

5. Gitt fylkeskommunes rolle som planfaglig veileder, i hvor stor grad opplever du at fylkeskommunen ivaretar dette ansvaret på en god måte når det gjelder følgende områder?

	Ikke i det hele tatt	I noen grad	I stor grad	I liten grad
Løpende veiledning	4	6	2	2
Planforum	1	3	7	1
Samlinger/regionale planmøter	1	11	1	1

6. I hvor stor grad opplever du at kommunen har nytte av dette samarbeidet med fylkeskommunen?

	Ikke i det hele tatt	I noen grad	I stor grad	I liten grad
Løpende veiledning	4	3	4	3
Planforum	1	3	9	1
Samlinger/regionale planmøter	1	6	6	1

IV. Rekruttering

7. Opplever du at det er lett eller vanskelig å rekruttere til stillinger innen areal- og samfunnsplanlegging i kommunen?

	Svært vanskelig	Ganske vanskelig	Ganske lett	Svært lett
Overordnet samfunnsplanlegging: kommunal planstrategi og kommuneplanens samfunnsdel, jf avgrensing i innledningen	6	3	4	
Arealplanlegging: dvs kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner (områderegulering og detaljregulering)	4	5	4	

Vet ikke: 1

8. Har kommunen utarbeidet en strategi eller iverksatt noen særskilte tiltak for å rekruttere personer til å jobbe med areal- og samfunnsplanlegging?

n. Ja: 1

o. Nei: 13

V. Tiltak

9. Har din kommune iverksatt ulike tiltak for å styrke kommunens plankompetanse og – kapasitet?

- Ja: 11

- Nei: 3

Hvis ja: Hva slags type tiltak er iverksatt? (de tre hyppigst nevnte tiltakene)

- Kursing/etterutdanning av ansatte: 7
- Økt bruk av innleide konsulenttenester: 4
- Etablering av (faglige) nettverk på tvers av kommuner: 4

10. Uavhengig av hvilke tiltak kommunen har iverksatt, hvor viktige mener du følgende mulige tiltak for å styrke plankompetansen og –kapasiteten er:

	Ikke viktig	Lite viktig	Ganske viktig	Svært viktig
Økt bruk av organisatoriske tiltak som mer interkommunalt samarbeid og bruk av fagnettverk	1	2	8	3
Økt bruk av ekstern kompetanse fra fylkeskommunen og fylkesmannen m fl	2	1	10	1
Økt bruk av privat kompetanse og kapasitet (konsulenter o.l.)	1	7		
Økt videreutdanning og ulike rekrutteringstiltak			9	5
Økte utdanningstilbud (antall studieplasser og tilbud om videreutdanning) og ulike rekrutteringstiltak		2	7	5
Høyere prioritering av planfeltet blant de lokale folkevalgte i (partiene, kommunestyret, formannskap med mer.)	1	1	6	6
Bedre ledelse/intern organisering i kommunenes administrative apparat		6	4	2